

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
UYGULAMALI PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**3-6 YAŞINDA OLUP ANAOKULUNA GİDEN
ÇOCUKLARIN ANNELERİNDE ALGILADIKLARI
EBEVEYNLİK BİÇİMLERİ İLE ÇOCUK YETİŞTİRME
TUTUMLARI VE ERKEN DÖNEM UYUM BOZUCU
ŞEMALARIN İLİŞKİLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Tuğçe YILDIRIM

Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. P.SEVDA BIKMAZ

İstanbul – 2013

ÖNSÖZ

Yüksek lisans öğrenimim ve tez çalışmam süresince olumlu, hoşgörülü yaklaşımı ve sabırlı, özverili desteği değerli danışmanım Yrd. Doç. Dr. P.Sevda Bıkmaz'a sonsuz teşekkür ederim. Araştırmada istatistiksel işlemlerle ilgili düşüncelerini ve yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Ömer Uysal'a teşekkürü bir borç bilirim.

Bu araştırmanın gerçekleşmesini sağlayan tüm katılımcılara ve katılımcılara ulaşmama yardımcı olan ve aynı zamanda alanda hiçbir yardımını esirgemeyen Psk.Hacer Mutlu'ya teşekkür ederim.

Lisans öğrenimden beri her daim yanımda olan ve meslektaştan öte dostlukları kadim olan Psk. Sena Demir ve Psk. Merve Yardımcı; mesleki bilgi ve akademik donanımıyla her zaman destekçi olan Araş.Gör. Psk. Ayşe Beyza Bıçakçı; Yüksek lisans öğreniminde yol arkadaşım, eğitim sonrasında bana katkıları ve güzel dostluğu için Psk.Ajda Ekinci'ye teşekkür ederim.

Çocukluk yıllarımdan beri her zaman yanımda olan ve ailemin bir parçası olup hayal gücüyle bana ilham veren Gökçe Kırca'ya teşekkür ederim.

Son olarak, güven dolu aile ortamını sağlayan annem Nilgün Hanife, her koşulda beni destekleyen ve koşulsuz sevgiyi öğreten babam Cengiz'e ve sevgi dolu yüreğiyle hiçbir zaman desteğini esirgemeyen ablam Ece'ye sonsuz teşekkür ediyorum. Bu çalışmayı aileme ithaf ediyorum.

İSTANBUL, 2013

TUĞÇE YILDIRIM

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No:
ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
TABLolar LİSTESİ	vi
ŞEKİL LİSTESİ	viii
GENEL BİLGİLER	ix
ÖZET	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Aile	2
1.2. Ebeveyn	3
1.3. Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Açıklayan Kuramcıları ve Görüşler	3
1.3.1. Diana Baumrid:	3
1.3.2. Eleanor E. Maccoby ve John A. Martin (1983):	5
1.4. Çocuk Yetiştirme Tutumları (Parenting Style)	6
1.4.1. Baskıcı ve Otoriter Anne Baba Tutumu:	6
1.4.2. Aşırı Koruyucu Ana Baba Tutumu:	7
1.4.3. İzin Verici(Gevşek) Anne Baba Tutumu – Çocuk Merkezci Aile:	8
1.4.4. Tutarsız (Dengesiz ve Kararsız) Anne Baba Tutumu:	8
1.4.5. Mükemmeliyetçi Anne Baba Tutumu:	9
1.4.6. Reddedici Anne Baba Tutumu:	10
1.4.7. Demokratik Anne Baba Tutumu:	10
1.5. Anne-Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etkenler	12
1.6. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar	14
1.6.1. Şema Kavramı	14
1.6.2. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Özellikleri	16

1.6.3.	Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Kökenleri	18
1.6.3.1.	<i>Temel Duygusal İhtiyaçlar:</i>	18
1.6.3.2.	<i>Erken Dönem Yaşantılar:</i>	18
1.6.3.3.	<i>Duygusal mizaç:</i>	20
1.6.4.	Şema Alanları ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar	20
1.6.4.1.	Kopukluk ve Reddedilmişlik Alanı (Disconnection and Rejection):	21
1.6.4.2.	Zedelenmiş Otonomi Alanı (Impaired Autonomy):	23
1.6.4.3.	Zedelenmiş Sınırlar Alanı (Impaired Limits):	24
1.6.4.4.	Diğerleri Yönelimlilik Alanı (Other-Directedness):	25
1.6.4.5.	Yüksek Standartlar ve Bastırılmışlık Alanı (Overvigilance & Inhibition):	27
1.7.	Şema İşlemleri ve Uyumsuz Şemaların Baş Etme Stilleri:	28
1.8.	Young'ın Algılanan Ebeveynlik Biçimleri	29
1.9.	Yurt İçi ve Yurt Dışında Yapılan İlgili Yayın ve Araştırmalar	31
1.9.1.	Çocuk Yetiştirme Tutumu Üzerine Yapılan Çalışmalar	31
1.9.2.	Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar İle İlgili Yapılan Çalışmalar	33
1.10.	ARAŞTIRMANIN AMACI	36
2.	YÖNTEM	37
2.1.	ÖRNEKLEM	37
2.2.	ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÖLÇÜM ARAÇLARI	37
2.2.1.	Young Şema Ölçeği-Kısa Form3 - YŞÖ-KF3 (Young Schema Inventory Short Form-3 [YSQ-SF3]):	37
2.2.2.	Young Ebeveynlik Ölçeği – YEBÖ (Young Parenting Inventory [YPI]):	41
2.2.3.	Aile Hayatı ve çocuk Yetiştirme Tutum Envanteri(PARI)	42
2.2.4.	Demografik Bilgi Formu	45
2.3.	İŞLEM	45
2.4.	VERİLERİN ANALİZİ	45
3.	BULGULAR	46
3.1.	ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÖLÇEKLERİN BETİMLEYİCİ İSTATİSTİK BULGULARI	46
3.1.1.	Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar Ölçeğine Ait Bulgular	46
3.1.2.	Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğine Ait Bulgular	48

3.1.3.	Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğine Ait Bulgular	51
3.2.	ARAŞTIRMADA YER ALAN DEĞİŞKENLERİ ÖLÇEN ÖLÇEKLERDEN VE ALT BÖLÜMLERİNDEN ALINAN PUANLARIN EĞİTİM ve AİLE TUTUMU DEĞİŞKENİ AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI	51
3.2.1.	Şema Alanları ile Eğitim ve Aile Tutum Değişkeni Açısından Karşılaştırılması	51
3.2.2.	Algılanan Ebeveynlik Biçimleri Anne Alt Boyutu ile Eğitim ve Aile Tutumu Değişkeni Açısından Karşılaştırılması	54
3.2.3.	Algılanan Ebeveynlik Biçimleri Baba Alt Boyutu ve Eğitim Değişkeni Açısından Karşılaştırılması	57
3.2.4.	Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Alt Boyutları ve Eğitim Değişkeni Açısından Karşılaştırılması	61
3.3.	ERKEN DÖNEM UYUM BOZUCU ŞEMA ALANLARINDA ALGILANAN EBEVEYNLİK BİÇİMLERİNDEN YORDANMASINA İLİŞKİN REGRESYON ANALİZİ SONUÇLARI	63
3.4.	ALGILANAN EBEVEYNLİK BİÇİMLERİNİ (YEBÖ) YORDAYAN ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMLARINA(PARI) İLİŞKİN REGRESYON ANALİZ SONUÇLARI	69
3.5.	ALGILANAN EBEVEYNLİK BİÇİMLERİ VE AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMU İLİŞKİSİNDE ERKEN DÖNEM UYUM BOZUCU ŞEMALARIN REGRESYON ANALİZİ SONUÇLARI	74
3.5.1.	YEBÖ Anne Aşırı İzin Veren PARI Geçimsizlik Boyutu ve Kopukluk Şema Alanının Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları	75
3.5.2.	YEBÖ Cezalandıran Baba PARI Geçimsizlik Boyutu ve Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanının Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları	77
3.5.3.	YEBÖ Aşırı Koruyan Baba PARI Sıkı Disiplin Boyutu ve Zedelenmiş Otonomi Şema Alanının Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları	78
3.5.3.	YEBÖ Başarı Odaklı Baba PARI Sıkı Disiplin Boyutu Diğerleri Yönelimlilik Şema Alanının Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları	80

3.5.4.	YEBÖ Aşırı Koruyan Baba PARI Sıkı Disiplin Boyutunu ve Diğerleri Yönelimlilik Şema Alanının Yordamasında İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları	82
4.	TARTIŞMA	85
4.1.	ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÖLÇEKLERİN BETİMLEYİCİ İSTATİSTİK BULGULARIN TARTIŞILMASI	86
4.1.1.	Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Şema Alanları Ölçeğine Ait Bulguların Tartışılması	86
4.1.2.	Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğine Ait Bulguların Tartışılması	87
4.1.3.	Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğine Ait Değerlendirmeler	89
4.2.	ARAŞTIRMADA YER ALAN DEĞİŞKENLERİ ÖLÇEN ÖLÇEKLERDEN VE ALT BÖLÜMLERİNDEN ALINAN PUANLARIN EĞİTİM VE AİLE TUTUMU DEĞİŞKENİ AÇISINDAN İLİŞKİLERİN TARTIŞILMASI	89
4.2.1.	Eğitim ve Ölçüm Değişkenleri Arasındaki İlişkilerin Tartışılması	89
4.2.2.	Aile Tutumu ve Ölçüm Değişkenleri Arasındaki İlişkilerin Tartışılması	91
4.3.	ERKEN DÖNEM UYUM BOZUCU ŞEMA ALANLARINDA ALGILANAN EBEVEYNLİK BİÇİMLERİNDEN YORDANMASINA İLİŞKİN TARTIŞMASI	92
4.4.	ALGILANAN EBEVEYNLİK BİÇİMLERİNİ (YEBÖ) YORDAYAN ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMLARINA(PARI) YORDANMASINA İLİŞKİN TARTIŞMASI	95
4.5.	ALGILANAN EBEVEYNLİK BİÇİMLERİ VE AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMU İLİŞKİSİNDE ERKEN DÖNEM UYUM BOZUCU ŞEMALARA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER	96
	KAYNAKLAR	100
	EKLER	107
	ÖZGEÇMİŞ	124

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1-1 Maccoby ve Martin'in (1983), İki Boyutlu Bakış Açısı Modeli	6
Tablo 1-2 Anne-Baba Çocuk Yetiştirme Stilleri.....	12
Tablo 1-3 Şema Alanları ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar(Caner,2009)	21
Tablo 1-4 Algılanan Ebeveynlik Boyutları ve İlişkili Olduğu Şemalar	30
Tablo 2-1 Young Şema Ölçeği Kısa Form-3: Şema Alanları ve Boyutları(Türkçe Formu)	40
Tablo 3-1 Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Boyutları Alt Ölçeğine Puanlarına Ait Betimleyici İstatistikler	47
Tablo 3-2 Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları Alt Ölçeğine Puanlarına ait Betimleyici İstatistikler	48
Tablo 3-3 YEBÖ_A Alt Puanlarına ait Betimleyici İstatistikler	49
Tablo 3-4 YEBÖ_B Alt Puanlarına Ait Betimleyici İstatistikler	50
Tablo 3-5 PARI Alt Ölçeğine Puanlarına ait Betimleyici İstatistikler	51
Tablo 3-6 Şema Alanları ile Eğitim Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi	52
Tablo 3-7 Şema Alanları ile Aile Tutumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi	53
Tablo 3-8 YEBÖ Anne ile Eğitim Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi	54
Tablo 3-9 YEBÖ ANNE ile Aile Tutumu Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi	56
Tablo 3-10 YEBÖ Baba ile Eğitim Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi.....	58
Tablo 3-11 YEBÖ Baba ile Aile Tutumu Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi	60
Tablo 3-12 PARI Alt Boyutları ile Eğitim Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi	61
Tablo 3-13 PARI Alt Boyutları ile Aile Tutumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi...	62
Tablo 3-14 YŞÖ Alanları Boyutları ve YEBÖ Alt Boyutlarına İlişkin Korelasyon Tablosu	64
Tablo 3-15. Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanlarının YEBÖ Anne Alt Boyutlarından Yordanmasına İlişkin Regresyon Sonuçları	65
Tablo 3-16 Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanlarının YEBÖ-Baba Alt Boyutlarından Yordanmasına İlişkin Regresyon Sonuçları	66

Tablo 3-17 PARI Alt Boyutları ve YEBÖ Alt Boyutlarına İlişkin Korelasyon Tablosu	70
Tablo 3-18 Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme YEBÖ Anne Alt Boyutlarından Yordanmasına İlişkin Regresyon Sonuçları	71
Tablo 3-19 Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme YEBÖ Baba Alt Boyutlarından Yordanmasına İlişkin Regresyon Sonuçları	72
Tablo 3-20 Regresyona Giren YEBÖ, YŞÖ ve PARI Değişkenleri	75
Tablo 3-21 YEBÖ Aşırı İzin Veren Anne Boyutunun PARI Geçimsizlik Boyutu ve Kopukluk Şema Alanının Yordamasına İlişkin Regresyon Analiz Sonuçları	75
Tablo 3-22 YEBÖ Cezalandıran Boyutunun PARI Geçimsizlik Boyutu ve Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanının Yordamasına İlişkin Regresyon Analiz Sonuçları ..	77
Tablo 3-23 YEBÖ Aşırı Koruyan Baba Boyutunun, PARI Sıkı Disiplin Boyutunu ve Zedelenmiş Otonomi Şema Alanının Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları	79
Tablo 3-24 YEBÖ Başarı Odaklı Baba Boyutunun, PARI Sıkı Disiplin Boyutunu ve Diğerleri Yönelimlilik Şema Alanının Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları	81
Tablo 3-25 YEBÖ Aşırı Koruyan Baba Boyutunun, PARI Sıkı Disiplin Boyutunu ve Diğerleri Yönelimlilik Şema Alanının Yordamasında İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları	83

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No.

- Şekil 3-1 YEBÖ Aşırı İzin Veren Anne Boyutunun, PARI Geçimsizlik Boyutu ve Kopukluk Şema Alanının Yordamasına İlişkin Beta Katsayıları76
- Şekil 3-2 YEBÖ Cezalandıran Baba Boyutunun, PARI Geçimsizlik Reddeden Boyutu ve Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanının Yordamasına İlişkin Beta Katsayıları78
- Şekil 3-3 YEBÖ Aşırı Koruyan Baba Boyutunun, PARI Sıkı Disiplin Reddeden Boyutunu ve Zedelenmiş Otonomi Şema Alanının Yordamasına İlişkin Beta Katsayıları.....80
- Şekil 3-4 YEBÖ Başarı Odaklı Baba Boyutunun, PARI Sıkı Disiplin Reddeden Boyutunu ve Diğerleri Yönelimlilik Şema Alanının Yordamasına İlişkin Beta Katsayıları.....82
- Şekil 3-5 YEBÖ Aşırı Koruyan Baba Boyutunun, PARI Sıkı Disiplin Reddeden Boyutunu ve Zedelenmiş Otonomi Şema Alanının Yordamasında İlişkin Beta Katsayıları.....84

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Tuğçe YILDIRIM
Anabilim Dalı : Psikoloji
Programı : Uygulamalı psikoloji
Tez Danışmanı : Doç.Dr.P.Sevda Bıkmaz
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – Eylül 2013

3-6 YAŞINDA OLUP ANAOKULUNA GİDEN ÇOCUKLARIN ANNELERİNDE ALGILADIKLARI EBEVEYNLİK BİÇİMLERİ İLE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMLARI VE ERKEN DÖNEM UYUM BOZUCU ŞEMALARIN İLİŞKİLERİ

ÖZET

Araştırmanın amacı; 3-6 yaşa sahip anaokulan giden çocuklu kadınlarda çocuk yetiştirme biçimleri ile şema alanları arasındaki ilişkide kendi anne-babalarında algılanan ebeveyn biçimleri, çocuk yetiştirme tutumları ve erken dönemde oluşan şemaların etkisi incelenmiştir.

Araştırmanın çalışmanın örnekleme grubunu Aydın ili Kuşadası ilçesinde bulunan özel ve bağımsız anaokullarında okuyan çocukların anneleri oluşturmaktadır. Toplamda 166 anne ile görüşülmüş ve ölçekler anneler tarafından doldurmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak; Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ), Young Şema Ölçeği-Kısa Form-3 (YŞÖ-KF3), Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Envanteri (PARI) ve Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır.

Araştırmada elde edilen verilerin analizi, SPSS istatistik paket programı 15.0 ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların eğitim ve geldikleri aile tutumları değişkeni açısından anlamlı farklılık olup olmadığının görülmesi amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Algılanan ebeveynlik biçimlerinin ve erken dönem uyum

bozucu şemaların çocuk yetiştirme tutum değerlendirmelerini yordama gücü olup olmadığının ortaya konması amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Regresyon analizinde yordayıcı değişkenler “stepway” yöntem ile analize dâhil edilmişlerdir.

Araştırma sonucunda annelerin zedelenmiş otonomi, kopukluk ve reddedilmişlik ve yüksek standartlar ve bastırılmışlık şema alanlarının eğitim düzeylerine göre farklılık kazandığı görülmüştür. Aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları ile annelerin eğitim düzeyleri arasındaki ilişki incelendiğinde; koruyucu (aşırı anne) ve sıkı disiplin alt boyutu eğitim seviyesinin yükselmesiyle anlamlı ilişki gösterirken., karı/koca geçimsizlik tutum ise katılımcıların eğitim seviyesinin düşmesiyle anlamlı ilişki göstermiştir. Katılımcıların şema alanları ile geldikleri aile tutumları arasında zedelenmiş otonomi ve kopukluk şema alanları kendi ailesinin ilgisiz tutum olarak algıladıkları bulunmuştur. Algılanan ebeveynlik (anne) biçimleri ile geldikleri aile tutumları açısından istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılık tespit edilmiştir.

Erken dönem uyum bozucu şemalar ve algılanan ebeveynlik biçimleri, çocuk yetiştirme tutumları üzerinde bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Bulgular literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, Algılanan Ebeveynlik Stilleri, Çocuk Yetiştirme Tutumları.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Tuğçe YILDIRIM
Field : Psychology
Program : Applied Psychology
Supervisor : Assoc.Prof.Dr.P.Sevda Bıkmaz
Degree Awarded and Date : Master – September 2012

3-6 YEARS OLD AND IN KINDERGARTEN CHILDREN TO PERCEIVE MOTHERS PARENTING ATTITUDES AND RAISING CHILDREN WITH EARLY COMPLIANCE FORMS OF DESTRUCTIVE RELATIONSHIPS OF SCHEMAS

ABSTRACT

The aim of study is investigate the, age 3 - 6 and the main school with and for women with children, to child rearing formats fields diagram with their own families in relations between perceived parenting styles, attitudes toward child rearing and early period of effect .

The research sample is made up of Aydin Kusadasi district sample study of the private and independent schools main schools of children of mothers. In total 166 mother and point of view and scales are filled by mothers.Young Parenting Inventory (YPI), Young Schema Questionnaire- Short Form 3 (YSQ-SF3) and Parental Attitude Research Instrument were used.

The study found that the data analysis was performed with SPSS 15.0 statistical package program. Participants' training, and was a perfect fit for family attitudes variable vary in terms that are meaningful to be seen that there is no one-way varyans analysis has been made. And the early parenting formats detected with child rearing attitude annoying diagrams evaluate their power and that there is no procedure to expose multiple regression analysis has been made. Regression analysis variables predict the Stepway" method, are included in the analysis.

As a result of mothers, impaired autonomy, disconnection and rejection and overvigilance&inhibition will vary according to areas of levels of education has been gained. Parental attitude research instrument examined the relationship between the level of education of the mother; over protecting and pressure discipline has shown significant relationship on rising levels of education in the lower dimensions. . Also, wife-my husband and printing incompatibility discord subscale showed a significant decrease in the levels of maternal education. The participants come with family attitudes between the early maladaptive schema fields, the impaired autonomy and disconnection rejection as their mothers have the schema fields unrelated to the attitude of parents perceive it.

In conclusion, findings pointed out child-rearing attitudes of perceived parenting styles and early maladaptive scehmas on conjugal relations. The results were discussed with respect to the extant literature.

Keywords: Early Maladaptive Schemas, Perceived Parenting Styles, Parental Attitude Research Instrument

1. GİRİŞ

Çocuğun kendisi ile çevresini algılamasını ve olaylar karşısında göstereceği tepkiyi belirleyen en önemli etmen anne-babanın(ebeveynin) ona karşı davranışlarıdır. Anne ve babanın her ikisinin de çocuk yetiştirme tutumu önem taşımaktadır. Çocuk yetiştirme yöntemleri, anne-baba ile çocuklar arasındaki tüm etkileşimleri kapsar. Anne, baba ve çocuk arasındaki etkileşim; çocuğun davranışlarını biçimlendirir ve gelecekteki davranışları üzerinde de etkili olur (Tuncay, 2008). Türk toplumunun yapısına bakıldığında, bakım rolünü annenin üstlendiği, annenin çocukla daha fazla zaman geçirdiği ve iletişim kurduğu görülmektedir. (Kağıtçıbaşı, 1981; Küçük, 1990, Aktaran, Şanlı, 2007:2). Literatürü incelediğimizde annelerin kendi yetiştirilme tarzlarının çocuk yetiştirme tutumlarına etkili olduğunu görülmektedir. Kişilerin bu konuda babalarından çok, annelerinden etkilendiği gözlenmiştir.

Anne-babaların çocuklarına karşı yönelttikleri tutum ve davranışların temelinde, kendi çocukluk yıllarındaki anne/babalarıyla ilişkileri yatar. Çocukluk yıllarında, gerçek anne sevgisinden yoksun kalmış bireyler, yetişkin yaşamında genellikle katı ve hırçın olurlar. Ya da anne-babalar kendi ailelerinde görmedikleri ilişkileri, yaklaşım biçimlerini ödünlemek amacı ile aşırı koruyucu bir tutum benimseyebilirler. Örneğin, sevgi ve sevecenlikten yoksun bir ailede büyüyen anne ya da baba, çocukluğunda yoksun olduğu şeyi kendi çocuğuna vermek amacıyla aşırı koruyucu bir tutum içine girebilir (Ayyıldız, 2005).

Eric Berne (1961), insanların kendi ana-babalarından etkilenecek oluşturdukları ana baba benlik durumlarının(Berne'nin kişilik kuramı), ileride ana-baba oldukları zaman, nasıl davranacaklarını belirlediğini söyler. Kendi çocukluklarında ana-babalarıyla yeterli düzeyde bir arada olamamış, iletişime geçememiş bireyler, ileride çocuk yetiştirmede sorunlar yaşayabilirler. Ayrıca insanlar, karşılaştıkları yeni durumlar ve problemler karşısında anne baba benlik durumlarının deneyimlerinden yararlanırlar. Bir yetişkin karşılaştığı yeni durumlar karşısında sürekli olarak yeni kararlar vermek yerine, bazı konuları "anne baba"nın tecrübesine bırakır (Dökmen, 1985, aktaran Yalçın, 2010: 49-50). Birçok araştırmaya göre; ebeveynlerinde depresyon, nevrotik bozukluk ya da anksiyete gibi problemlerin gözlemlendiği çocukların, ileride kendileri ana-baba oldukları zaman benzeri bulgular görülmüştür (Yalçın, 2010).

Çocukluk döneminden itibaren deneyimlenen yaşantı örüntüleri (şemaları) anne-baba (ebeveyn) ile kurulan ilişkilere dayanmaktadır. Psikoloji biliminde pek çok kuram bu sürecin önemi üzerinde durmaktadır. Çocukluk deneyimleri, kişilerin yaşamında oldukça önemli bir yere sahiptir. Kişinin doğumundan itibaren ebeveyniyle kurmaya başladığı ilişki, daha sonraki kuracağı ilişkilere aktarılmaktadır. Aynı zamanda bu yaşantılar, kendi çocuklarıyla oluşturacağı ilişkileri de etkilemektedir. Bu nedenle, kişinin çocukluğundan itibaren getirdiği şemaların ve kendi ebeveynlerinde algıladıkları yetiştirme tutumlarının da etkili olabileceği düşünülmektedir

Bu tez kapsamında; çocuklu kadınlarda çocuk yetiştirme biçimleri ile şema alanları arasındaki ilişkide kendi anne-babalarında algılanan ebeveyn biçimleri ve erken dönemde oluşan şemaların etkisi incelenmiştir. Aşağıda öncelikli olarak çocuk yetiştirme tutumları ve erken dönem uyum bozucu şemalar kuramı aktarılmış ve daha sonradan araştırmanın amacına değinilmiştir.

1.1. Aile

Aile; kan bağılılığı, evlilik ve diğer yasal yollardan, aralarında akrabalık ilişkisi bulunan ve çoğunlukla aynı evde yaşayan bireylerden oluşan; bireylerin cinsel, psikolojik, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının karşılandığı, topluma uyum ve katılımların sağlandığı ve düzenlendiği temel birimdir (Nazlı, 2012: 19).

Aile, toplumun en küçük bir yapısı olarak, büyüyen bir çocuk için çevreye ilişkisi kurmasında bir bağ oluşturur. Bu nedenle aile sosyalliğin ilk deneyimlendiği yerdir. Aile içinde yaşantılar diğer bireylerle olan karşılıklı ilişkilere göre şekillenir. Böylece çocuk, erken yaşlardan itibaren farklı alışkanlıkları, yetenekleri ve düşünceleri olan farklı kişilerle bir arada yaşamaya başlar (Özyürek, 2004).

Çocuk, aile içinde ilk temel sosyal davranışları öğrenir. Çocuğun davranışlarını ailenin ait olduğu kültürün özellikleri, anne-babanın eğitim durumu, anne-babanın sosyoekonomik durumu, aile üyelerinin çocuğa verdiği değeri, çocukla ilgilenme düzeyleri, ailedeki çocuk sayısı gibi etmenler etki eder (Tuncay, 2008). Aynı zamanda

aileye ait oluşan yapılar çocuğun ileriki yıllarında nasıl bir tutum sergileyebileceğinin temelini hazırlar.

Çocuğun doğumdan itibaren içinde bulunduğu aile ortamından etkilenmesiyle birlikte, anne babayı algılayışı, diğer insanları algılayışını da etkileyebilmektedir. Çocuk, anne babanın tutumuna göre çevresinde karşılaştığı zorlukların üstesinden gelir ya da bu sorunlarla mücadele etmekte güçlükler yaşar. Anne-baba ilişkilerini örnek alarak anne babalığa ait bilgileri öğrenir (Özyürek, 2004).

1.2. Ebeveyn

Hoghugh (2004) ebeveyni "amaçsal faaliyetleri hayatta kalma ve çocukların gelişimi sağlanması amaçlı" olarak tanımlar (Aktaran, Nacak, 2009).

Çocuk yaşamının erken dönemlerinde, birincil etkileşimlerini anne ve babasıyla kurmaktadır. Bu dönemde anne ve babalar kendilerine özel biçimlerde genellikle mevcut kültürel inançları, değerleri ve tutumları çocuklarına aktarmaktadırlar. Dolayısıyla anne ve babaların kendi kişilikleri, aile geçmişleri, tutumları, değerleri, eğitimleri, dini inançları ve sosyo-ekonomik durumları, cinsiyetlerine özgü özellikleri çocuklarını nasıl sosyalleştirdikleri üzerinde etkili olmaktadır (Hetherington, Parke, Guavin ve Locke, 2006, aktaran, Evirgen, 2010:5)

Çocuk bakımı annenin görevi olarak görülmekte, baba ise evin ekonomik gereksinimlerini karşılayan kişi sorumluluğunu üstlenmektedir (Evans, 1997, Şahin ve Özyürek, 2008:396). Çocukların bakımından birinci derecede sorumlu olan annenin çocuğa olan tutumu, çocuğun tüm yaşamını etkilemektedir. Çocuğun annesiyle kuracağı ilişki onun yaşamı boyunca kuracağı insan ilişkilerinin temelini oluşturmaktadır.

1.3. Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Açıklayan Kuramcıları ve Görüşler

1.3.1. Diana Baumrid:

Baumrind(1971), çalışmalarını çoğunlukla erken ve orta çocukluk dönemindeki çocuklar üzerinde yürütmüştür (Ayyıldız, 2005). Baumrind'in anne baba tutumlarına ilişkin sınıflaması çocuk yetiştirme tutumu alanında kuramsal bir temel oluşturmaktadır.

Baumrind, çocuk yetiştirme tutumları; otoriter (yetkeci), izin verici (hoşgörülü) ve otoriteye dönük (demokratik) tutum ve bu tutumlarla ilişkili olarak dört boyutu tanımlamıştır. Bunlar, ebeveynin kontrolü, ebeveyn çocuk etkileşiminde açıklık, olgunluk beklentisi ve bakım-destektir.

Ebeveyn kontrolü boyutu; anne babaların çocuktan, koydukları kurallara uyma konusundaki beklentilerini ve çocuk üzerinde oluşturmaya çalıştıkları kontrolü ifade etmektedir. *Ebeveyn- çocuk ilişkilerinde açıklık boyutu*, anne babaların çocuklarının fikirlerine ne kadar saygılı olduklarını ve koydukları sınırların nedenlerini ne oranda açıkladıklarını göstermektedir. *Olgunluk beklentisi boyutu*, ebeveynlerin çocuklarını zihinsel, duygusal ve sosyal alanlarda başarılı olmaları için ne oranda teşvik ettiklerini ifade etmektedir. *Bakım-destek boyutu* ise, anne babaların çocuklarına gösterdikleri kabul, yakın ilgi ve gereksinimlerine karşı duyarlı olmalarını göstermektedir. Duyarlılık, anne babanın beklentilerinin, çocuğun gelişim ve kişilik özelliklerine, beceri ve yeteneklerine uygun olmasıdır (Baumrind, 1971, aktaran, Büyükşahin, 2009: 3).

Baumrind (1971), ana baba tutumlarını, yukarıda bahsedilen boyutlar çerçevesinde sıralamıştır. Baumrind'e göre ebeveynlerin çoğu çocuk yetiştirme tutumlardan birini, daha baskın bir şekilde sergilemektedirler.

Otoriter (Yetkeci) Tutum: Kontrol ve olgunluk beklentisi boyutlarında yüksek, açık iletişim ve bakım boyutlarında düşük olan ebeveynlerin tutumları otoriter olarak adlandırılmaktadır. Bu aile ortamında, çocuk aileye kayıtsız şartsız itaat etmek durumundadır. Kuralları anne baba koyar ve çocukların bu kurallara uymaları beklenir. Çocuk kurallara aykırı hareket ettiğinde sert disiplinle karşılaşır.

İzin Verici (Hoşgörülü) Tutum: Kontrol ve olgunluk beklentisi boyutlarında düşük, açık iletişim ve bakım boyutlarında yüksek olan anne babaların tutumları ise izin verici olarak adlandırılmaktadır. Bu tür ailelerde çok az kural vardır, hatta bazılarında hiç yoktur. Anne babalar çocuklarına istedikleri gibi davranma olanağı verirler. Ailede disiplin ortaya çıktığında ise çoğunlukla kararsız ve kestirilemez bir disiplin görülmektedir.

Otoriteye Dönük (Demokratik) Tutum: Tüm boyutlardaki özelliklere yüksek derecede sahip olan anne babaların tutumları demokratik tutum olarak adlandırılmıştır. Anne babalar yetkileri ellerinde tutmakta ve kuralları koymaktadırlar ancak çocuklara

farklı olma, kendi davranışının sorumluluğunu üstlenme ve daha fazla karar verme olanakları da vermektedirler. Otoriteye dönük (demokratik) tutum, disiplin ve katı ceza olmadan akıl yürütmeyi ve açıklamayı içermektedir (Gander ve Gardiner, 1998).

Neal ve Frick-Horbury'ye (2001) göre, otoriter ebeveyne sahip çocuklar endişeli, kızgın, saldırgan, düşük benlik saygısına sahip ve bağlanma stillerinde de kaçınılmaz bağlanma stillerini sergilemektedirler. Ebeveyni tarafından her davranışı eleştirilen, kısıtlanan ve reddedilen çocukların genellikle bu türden davranış biçimlerine sahip oldukları yapılan çalışmalarla da desteklenmektedir (Kaya, 2009).

Baumrind, genel olarak demokratik tutumu benimseyen anne babaların çocuklarının hem sosyal hem de akademik yönden daha başarılı olduklarını belirtmiştir. Baumrind'in sınıflaması temel alınarak yapılmış çalışmalarda da bu sonuçlar desteklenmiş, demokratik ailede yetişen çocukların akademik başarı, sosyal gelişim, benlik saygısı ölçümlerinde daha yüksek puanlar aldıkları görülmüştür (Yılmaz, 2000).

1.3.2. Eleanor E. Maccoby ve John A. Martin (1983):

Maccoby ve Martin (1983), Baumrind'in üçlü ayrımını genişletmiş ve izin verici anne-baba biçimini izin verici/şımartıcı ve izin verici/ihmalkâr anne-baba şeklinde ikiye ayırmışlardır. Böylece iki boyutun birleşiminden dört tip anne-baba biçimi elde etmişlerdir.

Demokratik anne-babalar, yüksek düzeyde hem kontrol/denetim hem de kabul/ilgi gösterirler. Otoriter anne-babalar ise yüksek düzeyde kontrol/denetime sahipken, düşük düzeyde kabul/ilgi gösterir. Otoriter ve demokratik, her iki anne-baba biçiminde kontrol/denetim boyutu yüksektir. Fakat kabul ilgi boyutu farklılaşmaktadır. İzin verici/şımartıcı anne-babalar, yüksek düzeyde kabul/ilgi ve düşük düzeyde kontrol/denetim sergilerler. İzin verici/şımartıcı aileler çocuklarına sıcak ve duyarlıdır. Aynı zamanda çocuklarını özgür bırakırlar. İzin verici/ihmalkâr anne-babalar ise düşük düzeyde kabul/ilgi ve düşük düzeyde kontrol/talep sergilerler. Bu aileler çocuklarına ilgili ve sıcak davranmaz ve çocuklarını sınırlamazlar. Sadece çocuklarının temel ihtiyaçlarını karşılarlar. Her iki izin verici anne-baba biçiminde kontrol boyutu düşükken, ilgi ve kabul, izin verici/şımartıcı ailelerde yüksek düzeydedir

(Telmaç, 2010: 11-12). Tablo1.1’de Maccoby ve Martin’in çocuk yetiştirme tutumları gösterilmiştir.

Maccoby ve Martin (1983), duygusal olarak ilgisiz ve depresyonlu annelerin çocuklarının duygusal açıdan bağlanmada güçlükler yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, sinirli ve bağımlı davranışlar gibi psikolojik yönden işlevsel olmayan davranışlarda bulunma eğiliminde olduklarını bildirmişlerdir (Ergün, 2008).

Tablo 1-1 Maccoby ve Martin’in (1983), İki Boyutlu Bakış Açısı Modeli

	Duyarlılık/Kabul-İlgi		
Kontrol/ Talepkarlık		Yüksek	Düşük
	Yüksek	Demokratik	Otoriter
	Düşük	İzin verici/Hoşgörülü	İzin verici/İhmalkar

1.4. Çocuk Yetiştirme Tutumları (Parenting Style)

Anne-babaların çocuk yetiştirme biçimleri ve bunun çocuk üzerindeki etkisi psikoloji araştırmalarında her geçen gün daha fazla önem kazanmaktadır.

Çocuğa karşı yapılan davranışlar bir ebeveynden diğerine farklılık gösterebilir. Ne kadar çok anne baba varsa, o kadar çok çocuk yetiştirme biçimi vardır. Çocuğa karşı gösterilen farklı yetiştirme biçimleri olmasına rağmen, bu yetiştirme biçimlerinin ortak ve ağır basan taraflarını ele alarak onları gruplandırabiliriz. Bunlar, Baskıcı ve Otoriter Tutum, Aşırı Koruyucu Tutum, İzin Verici(Gevşek) Tutum, Tutarsız(Dengesiz ve Kararsız) Tutum, Mükemmeliyetçi Tutum, Reddedici Tutum, Demokratik anne baba tutumudur (Şendil, 2003:175). Tablo1.2.’de gösterilmiştir.

1.4.1. Baskıcı ve Otoriter Anne Baba Tutumu:

Bu tutumu benimseyen anne babalar, çocuklarının kendilerinden farklı bir birey olarak görmezler. Bu tutumun temelinde çocuğa karşı gösterilen baskı vardır. Anne baba, çocuk üzerinde hakimiyet kurduklarına inanırlar. Hiçbir açıklama yapmaksızın

konulan kurallar vardır. Çocukların anne babalarının koydukları bu kurallara koşulsuz uymalı ve itaat etmeleri beklenir (Şendil, 2003). Otoriter anne-baba, sevgisini çocukta istenilen davranışların oluşması için bir pekiştirici olarak kullanır. Eğer çocuk, anne-babanın istediği şekilde davranırsa anne-baba sevgilerini gösterirler. Anne-baba kendilerini toplumsal otoritenin temsilcisi olarak görür ve çocuktan mutlak uyum beklerler (Cüceloğlu, 1997, Şanlı, 2007:7).

Otoriter anne-babalar, büyük ölçüde talimat verici, statü yönelimli, değer ve itaate önem veren aileler olarak bildirilmektedir (Telmaç, 2010). Bu anne-baba biçimi çocuklarının davranışlarını kontrol etmeye çalışırlar. Otoriter ailelerin çocuklarının diğer insanlara bağımlı olacakları düşünülmektedir (Maccoby ve Martin, aktaran, Telmaç, 2010:9).

Otoriter aileler demokratik ailelere göre daha az bağımlılık ilişkisi oluştururlar. Anne-babalarından aldıkları düzeni devam ettirmeye çalışırlar. Anne-babalar çocukların pek fazla fikirlerini sormazlar, daha çok çocuklardan, kendi söyledikleri her şeyi sorgulamadan kabul etmelerini beklerler ve çocuklar kurallara uymadığında ceza uygularlar (Baumrind 1971, aktaran, Telmaç, 2010:9).

1.4.2. Aşırı Koruyucu Ana Baba Tutumu:

Türk toplumunda daha sık karşılaşılan bir aile tutumudur. Çocuk üzülmesin, yorulmasın, zorlanmasın düşünceleriyle çocuğun yapması gereken şeyleri çocuğun çevresindeki yetişkinler yaparlar (Durmuş, 2006).

Bu tür anne ve babalar çocuklarının en ufak tepkilerine karşı duyarlıdırlar. Çocuklarının ağlamasına dayanamazlar, çocukları hep yanlarında olsun isterler. Çocuk oyun oynarken bile onu uzaktan izlerler. Çocukların en ufak sağlık problemlerinde hemen doktora götürürler. Bu durum ise çocukta kendine güvensizlik duygusunun açığa çıkmasına sebep olur. Bu tür davranışlarla çocuğa sürekli olarak “sen yapamazsın” mesajı verilmektedir ki bu da çocuğu olumsuz yönde etkiler ve kendini geliştirmesini engeller (Kulaksızoğlu,1998: 104).

Anne ve babaların aşırı korumacı ve müdahaleci olmasının belli sebepleri de vardır ve bu sebeplerden en önemlileri şunlardır: Çocuğun ölen bir bebeğin ardından doğması, tehlikeli bir hastalık geçirmiş olması, eşler arasında meydana gelen çatışmalar ve anne-babanın kendi çocukluklarında yeterince sevgi görmemiş olması ve sağlıksız ortamlarda büyümüş olmaları (Şendil, 2003:176).

1.4.3. İzin Verici(Gevşek) Anne Baba Tutumu – Çocuk Merkezci Aile:

Bu tür tutumun en önemli özelliği ebeveynlerin çocuğun yaptıklarına hiç karışmayışlarıdır. Çocuğun her yaptığı hoş karşılanır. Bu tür ailelerin çocukları ile olan ilişkileri zayıftır. Çocuğa karşı bazen ilgisizdirler ve duygusal bağları zayıftır ve bazen de sıcak ve yakındırlar. Çocuk hiçbir şekilde denetim altında değildir (Durmuş, 2006:4).

Bu tip anne-baba tutumuna sahip kişilerin çocukları hep kendi istediklerine göre yaşamaya alıştıkları için sosyal yaşantılarında (okul ve iş yaşantıları) başarılı olmada sorun yaşayabilmektedirler. Aileler ise çocuklarının bu başarısızlıklarını anlamakta zorluk çekerler (Şendil, 2003). İzin veren ana baba tutumu bir yere kadar normaldir ancak aşırı olduğunda çeşitli problemlere sebep olabilir. İzin verici anne-baba tipinin üç şekli vardır: 1) İyi olma ihtiyacı hissedenler, 2) Barış yapıcılar, 3) Kendini aşağılık ve eşit olmayan olarak hissedenler (Manaster,2000, aktaran, Durmuş, 2006:35).

Çocuk merkezci aileye, genellikle orta yaşın üzerinde çocuk sahibi olan ailelerde ya da çocuğun kalabalık yetişkinler grubu içinde tek çocuk olması halinde sıklıkla rastlanır. Böyle bir ortamda çocuk, ailede insiyatif sahibi tek kişidir ve onun isteklerine diğer aile bireyleri kayıtsız şartsız uyarlar (Yavuzer, 1997: 29).

1.4.4. Tutarsız (Dengesiz ve Kararsız) Anne Baba Tutumu:

Bu tip anne baba tutumu çok sık görülen kusurlu tutumlardan biridir. Anne ve baba çocuğa çelişen mesajlar vermektedirler. Ebeveynlerden birisinin evet deyip onay verdiği bir şeye bir diğer ebeveyn hayır demektedir. Ayrıca çocuğu disipline ederken hoşgörü ile karışık olarak cezalandırmada kullanılmaktadır ve bu çocuğun zihninde

çelişik bir durum yaratmaktadır. Bazı durumlarda ise aynı davranışa farklı zamanlarda farklı ve zıt tepkiler verilmektedir. Anne ve babanın çocuğun eğitimi konusunda uyuşmayan görüşleri vardır bu da çocuğun disiplini konusunda farklı tavırlar ortaya koymalarına sebep olmaktadır (Aydın, 2002: 61). Evde tam olarak tanımlanmayan ve ne zaman nerede uygulanacağı belli olmayan bir disiplin vardır (Örgün, 2000: 30).

1.4.5. Mükemmeliyetçi Anne Baba Tutumu:

Bu tutumdaki anne babaların çocuklarından çok başarılı olmaları ve etrafta parmakla gösterilmeleri gibi beklentileri vardır. Bu anne babalar genellikle kendi çocukluk dönemlerinde zor şartlar altında büyümüş veya sonradan iyi bir statü veya ekonomik düzeye gelmiş ya da rekabetçi ve kıyaslayıcı bir çevresi bulunan ebeveynlerdir. Bazıları kendileri isteyip de bazı engeller nedeniyle ulaşamadıkları hedeflere çocuklarının ulaşmasını isterler. Çocuklarını ihtiyaçları doğrultusunda değil, kendi istek ve beklentileri doğrultusunda yetiştirirler. Bu anne babaları memnun etmek zordur. Sıklıkla çocuklarını başka çocuklarla kıyaslarlar. Kendi önerdikleri faaliyetlere çocukları ilgi göstermeyince demoralize olurlar. Yiyeceği şeylere hatta kimlerle arkadaşlık edeceklerine eleştirel bir tarzda yaklaşırlar (Aydın, 2002: 62).

Bu tip ebeveynlerin mükemmel olamama ya da çocuklarının mükemmel olamaması gibi korkuları vardır. Mükemmeliyetçilik kişinin ruh sağlığı üzerinde olumsuz etkileri olan bir kişilik özelliğidir. Mükemmeliyetçi ebeveyn kendini de çocuğunu da yüksek standartlara ulaşmaya zorlar. Bu bakımdan endişeli ve aşırı korumacı özellikler de sergilerler. Çocuktan sıklıkla olası hatalara ve bunların çocuğun hayatını gelecekte etkilemesine dikkat etmesi istenir ve bu hataların başkaları tarafından nasıl olumsuz biçimde değerlendirileceği de hatırlatılır. Bu tip ebeveyn modeli hatalardan korkmayı ve onlara dikkat etmeyi içerir (Flett ve Hewitt, aktaran, Durmuş, 2006: 36).

1.4.6. Reddedici Anne Baba Tutumu:

Bu tip bir tutum daha çok çocuğun istenmediği durumlarda ortaya çıkmaktadır. Bu ise evlilik dışı bir ilişkide, istenmeyen bir gebelikte ortaya çıkmaktadır. Bundan başka anne ve baba kaynaklı başka sorunlar da bu tür reddedici bir tavrın ortaya çıkmasına sebebiyet verebilmektedir. Bu tür bir tutumla yetiştirilen çocuklar herhangi bir sevgi ve ilgiden yoksundurlar. Ana ve baba tarafından çocuğa sıklıkla istenmediği duygusu verilmektedir. Bu tür tavırlar çok farklı biçimlerde ortaya konabilmektedir. Çocuk hakarete maruz bırakılabilir ya da terk edilir. Bu durumda çocuk çok yoğun bir güvensizlik hisseder insanlara karşı güvensiz olur. Çocuk, anne ve babasından herhangi bir şekilde sevgi görmediği için kendisi de sevmez. Bu tür çocukları insanlarla ilişki kurarken güçlük çekerler ve çoğunlukla da iyi ilişkiler kuramazlar. Sürekli bir şeyi ya da sahip olduklarını kaybetme korkusu yaşarlar (Tuzcuoğlu, 2004 :38).

Annelerin reddedici olmalarında çeşitli sebepler bulunmaktadır. Bunlar:

- Toplumun kabul etmediği ve hoş karşılamadığı evlilik dışı bir çocuğa sahip olması,
- Annenin evlenmeden önce hamile kalması ve zorunlu bir evlilik yaşamış olması,
- Annenin çocuk doğurmak istemesine rağmen arzu ettiği cinsiyette bebek sahip olmaması,
- Anne ve babanın ilişkilerini düzelmek ve babanın eve bağlanması için annenin çocuk yapması buna rağmen ilişkinin düzelmemesi,
- Annenin doğan çocuk için mesleğini bırakmak zorunda kalması,
- Annenin kişilik yapısı sorunlu olması, olgunlaşmaması (Özdoğan, 2000: 32).

1.4.7. Demokratik Anne Baba Tutumu:

Demokratik anne-babalar çocuk üzerinde kontrol ve disiplini sürdürürken, aynı zamanda çocuklarına, kararlarının nedenlerini anlatırlar ve kararlarında esneklikler

gösterebilirler. Demokratik aileler de talepkar olabilirler, fakat aynı zamanda çocuk merkezli davranırlar. Disiplin uygulamalarında çocuğun sorumluluğunu alması, işbirliği yapabilmesi ve kendini düzenlemesi önemlidir (Telmaç, 2010:10).

Çocuklarına karşı sıcak ve ilgili olup, çocuklarını dinlemeye itina ederler. Aile içinde verilecek olan kararlarda çocuklarının da fikirlerini sorarlar. Demokratik anne-baba biçiminde disiplin yöntemleri içinde cezayı ya hiç kullanmazlar ya da nadiren cezaya başvururlar. Olumlu davranışları pekiştiren tutum içindedirler (Baumrind 1971, aktaran, Telmaç, 2010:10).

Aile içindeki eşitlikçi ve demokratik tavır herkesi ilgilendirmektedir. Anne ve babanın ilişkisinde de demokratik tutumlar hakimdir. Ebeveynler birbirlerine sevgi ve saygı göstermektedirler (Durmuş, 2006: 39).

Otoriter ve demokratik ebeveynlik arasındaki en büyük fark, psikolojik kontrol boyutundadır. Hem otoriter hem de demokratik ebeveynlerin çocuklardan talepleri vardır, çocuklarının uygun davranmasını ve ebeveynin koyduğu kurallara uymasını beklerler. Ancak otoriter ebeveynler aynı zamanda çocuklarından kendi yargı, değer ve hedeflerini sorgulamadan kabul etmelerini bekleme eğilimindedirler. Tersine, demokratik ebeveynler, çocukları ile karşılıklı sözel alış-verişlere ve onlara geniş açıklamalar yapmaya eğilimlidirler. Bu nedenle, otoriter ve demokratik ebeveynler davranışsal kontrol boyutunda yüksek olmalarına rağmen, demokratik ebeveynler psikolojik kontrolde düşükken, otoriter ebeveynler yüksektirler. Demokratik ebeveynler, çocukların bireyselliklerine saygı göstererek talep ederler, dolayısıyla bu tip çocuklar da dışsal uyum ile kendi bireysel ve özerklik ihtiyaçlarından doğan talepleri dengeleme eğiliminde olurlar (Darling, 1999, aktaran, Aydın, 2011: 24).

Tablo 1-2 Anne-Baba Çocuk Yetiştirme Stilleri

1. Baskı ve Otoriter Tutum	Denetim ve baskı vardır. Ceza ön plandadır
2. Koruyucu Tutum	Aşırı denetim ve baskı, sevgi azlığı
3. İzin Verici Tutum	Sınırsız haklar, abartılmış sevgi ve ilgi
4. Tutarsız Tutum	İstek ve kontrol kurallarında tutarsızlık, ana-baba aralarında kararsız
5. Mükemmeliyetçi Tutum	Başarı odaklı, kendi istekleri ön planda
6. Reddedici Tutum	Çocukta istenilmeyen duygusu oluşur
7. Demokratik tutum	Söz hakkı tanır, kararlarına saygı duyar

Anne-baba tutumları çocuklarda bazı olumlu ya da olumsuz duygu ve davranışların oluşmasına neden olur (Özdoğan, 2000). Bu duygu ve davranışlar da kendi çocukluk yıllarında oluşan birtakım şemaların oluşmasına neden olur.

1.5. Anne-Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etkenler

Çocuk yetiştirme biçimlerinde genel tutumların oluşmasında ise sosyokültürel etkenler, anne-baba rolleri ve büyük bir etkiye sahip olmaktadır (Telmaç, 2010: 13). Anne-babaların tutumları ve çocuklarıyla kurdukları ilişki biçimi toplumdan topluma, kişilerden kişilere farklılık gösterdiği gibi, aynı toplum ve kültür içinde yaşayan aileler arasında bile farklı şekillerde olabilmektedir. Sosyo-ekonomik düzey, anne babanın yaşı, eğitimi, kişilik özellikleri, aynı zamanda ebeveyn olma süreci (ebeveyn gelişim süreçleri) ailedeki çocuk sayısı gibi değişkenler de anane baba tutumlarını etkilemektedir (Durmuş, 2006).

Ailenin sosyo- ekonomik durumunun yetersiz olması temel ihtiyaçlarını karşılayamamasına, hayattan tatmin olmamalarına neden olabilmekte ve aile içinde çeşitli gerginliklere sebep olmaktadır. İlgili literatür taramalarında elde edilen ortak bulgulardan biri eğitim ve sosyo ekonomik düzeyi yüksek olan annelerde koruyucu

annelik ve otoriter annelik tutumlarına dikkat çekici düzeyde az rastlanmasıdır. Eğitim düzeyi yüksek olan annelerin çocuklarına daha demokratik yaklaştıkları ancak grup ortalamalarının ciddi bir fark yaratmadığı gözlenmiştir. Araştırmacılar bu konuya eğitim düzeyi yüksek kişilerin otoriter ve koruyucu tutumu benimsedikleri demokratik yaklaşımdan yana oldukları kendi yetiştiriliş tarzlarının etkisinden henüz kurtulamamış olabilecekleri şeklinde bir yorum getirmektedirler. Eğitim düzeyi düşük olan annelerin otoriter ve koruyucu tutumları ise geleneksel çocuk yetiştirme tutumlarına bağlı kaldıkları şeklinde yorumlanmaktadır.

Yapılan araştırmalara göre ilkököl mezunu olan ebeveyn ile yüksek okul mezunu olan ebeveynin çocuklarına uyguladıkları tutumlar farklılık gösterebilmektedir. Özyürek (2004) yaptığı bir araştırmada üniversite mezunu annelerin demokratik/eşitlik alt boyut puanlarının ilkököl, ortaokul ve lise düzeyindeki annelerden daha yüksek; ilkököl mezunu annelerin aşırı koruyuculuk ve sert/katı disiplin boyutu puanlarının diğer eğitim düzeyindeki düzeyinde ki annelerden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Çocuk yetiştirme sürecinde annenin eğitim durumu, geliri, çocuk sayısı, çocuğunun cinsiyeti gibi değişkenlerin anne-babalık biçimine etki ettiği üzerine araştırmalar vardır. Ailenin geliri, ailenin eğitim düzeyi, sosyoekonomik etmenler; çeşitli anne-babalık biçimleri için temel sağlamaktadır (Maccoby ve Martin, 1983, aktaran, Telmaç, 2010). Örneğin; düşük sosyoekonomik düzeye sahip annelerin yüksek sosyoekonomik düzeye sahip annelere göre; çocuklarına daha az sıcak (Solis-Camara-R ve Fox, 1996) ve daha sert davrandıkları, otoriter çocuk yetiştirme disiplinini daha fazla kullandıkları (Conger ve ark., 1992; Dodge ve ark., 1994; Lempers ve ark., 1989; McLoyd, 1990), çocuklarıyla ilgili daha az gelişimsel beklentilere sahip oldukları (Solis-Camara-R ve Fox, 1996), daha az bilişsel uyaran sağladıkları (Dodge ve ark., 1994; Liang ve Sugawara, 1996) bulunmuştur. Başka bir çalışmada ise çocukların cinsiyeti ve doğum sırasının Japon toplumunda anne-babalık biçimini etkilediği şeklinde de farklı bir sonuca varılmıştır (Someya, Uehara, Kadowaki, Tang ve Takahashi, 2000, aktaran, Telmaç, 2010:19).

Anne-babaların erkek ve kız çocuklarına farklı davrandıklarından söz eden başka araştırmalar da bulunmaktadır. Bazı çalışmalarda ailelerin, kızlarının davranışlarını, erkeklerden daha fazla sınırlama eğiliminde olduklarından da söz edilmektedir (Buss, 1981; Block, 1983; Maccoby ve Jacklin, 1974, aktaran, Telmaç,2010). Öte yandan erkek çocuklarda hareketli ve saldırgan davranışlar kızlara göre daha kabul görmektedir. Buna karşın kızların sosyal davranışları cesaretlendirilirken, saldırgan davranışları cezalandırılmaktadır (Buss, aktaran, Telmaç, 2010).

1.6. Erken Dönem Uyum Bozucu şemalar

1.6.1. şema Kavramı

“şema” kavramı, tarihsel gelişim süreci içerisinde, pek çok çalışmada değerlendirilmiştir. şema terimi genel olarak yapı, iskelet, taslak anlamında kullanılmıştır. Antik Yunan felsefesinde Stoacı mantıkılardan özellikle Chrysippus’un (M.O. 279-206) “ıkarım şemaları” (inference schemata) mantık prensipleri şeklinde belirtmiştir. Kant felsefesine göre ise, herhangi bir sınıfın tüm üyeleri için ortak olan şeyin adı olarak ifade edilmiştir (Young ve arkadaşları, 2003:6).

şema teriminin psikoloji biliminde zengin bir yeri vardır. Özellikle bilişsel psikolojide oldukça sık kullanılmaktadır. şema kavramı, aynı zamanda bilgileri yorumlama ve sorunları çözmek için bilişsel planın klavuzu şeklinde düşünülebilir (Young, 2003). Bilişsel kuramda çeşitli kuramılar şema kavramını şu şekilde kullanmışlardır: şema terimini ilk olarak Bartlett (1932) kişinin dünyayı anlama ve algılaması olarak açıklamıştır. Piaget (1952) şema kavramını, çocukluk döneminde bilişsel gelişimin farklı dönemlerini algılamak için kullanmıştır. Beck(1964) ise şema kavramını zihinde kodlama, tarama ve organizmayı etkileyen bilişsel yapılar olarak tanımlar. şemalar, bireylerin deneyimlerini gruplara ayırır veya anlamlı bir şekilde yorumlar. Böylece kişiler, benzer durumlarla karşılaştığında her seferinde yeniden analiz etmez ve daha önceki deneyimlerle oluşan bilişsel yapılara, şemalara başvurur. Böylece bir uyarıcı algılandığında ilgili bilişsel şemalar aktif hale gelir ve buna bir anlam yüklenebilir. Anlam yükleme aktive olan şemalarla gerçekleşir. şemaları,“Bowlby (1969) içsel çalışan modeli; Safran (1990) kişilerarası şemalar;

Baldwin, Carrel, Lopez (1990) ilişki şemaları; Horowitz (1991) kendilik şemaları; Mitchell (1988) ilişki modelleri ve Young (1990) erken dönem uyum bozucu şemalar olarak açıklamıştır (Caner, 2009).

Bilişsel kuram şemaları üç düzeyli olarak açıklanmaktadır. Bu yapının ilk katmanında otomatik düşünceler yer almaktadır. Otomatik düşünceler; bireyin, bir olaya ilişkin anlık, önceden düşünülmemiş yorumları olarak tanımlanmaktadır. Yapının ikinci düzeyinde ara inançlar, tutumlar ve kurallar yer almaktadır. Ara inançlar, değişmeye dirençli olan bilişsel yapılardır. Daha çok bireyin dünyaya, kendisine, diğerlerine dair genel varsayımlardan, kurallardan oluşmaktadır. Bilişsel yapının en derinlerinde ise temel inançlar yer alır. Temel inançlar, çocukluk döneminde bireyin anne-babası ile olan ilişkileri ve karşılaştıkları önemli olaylar tarafından biçimlenir. Birçok birey yaşantısının büyük bir bölümünde olumlu temel inançlara sahiptir. Olumsuz temel inançlar, olumsuz yaşantılardan sonra ortaya çıkmaktadır. Olumsuz temel inançlar, genel yapılarıdır, aşırı genellemelerden oluşur ve kesinlik içerir. Bireyin kendisi hakkındaki önemli düşüncelerini içeren temel inançlar kavramıyla eş anlamlı olarak “şema” kavramı da kullanılmaktadır. Beck (1964) şema ve temel inanç arasındaki ayrımı şu şekilde yapmaktadır: şemalar zihindeki bilişsel yapılardır. Bu yapıların içeriği ise temel inançlardan oluşmaktadır. (Aktaran, Beck, 1995:30-32)

Bowlby'nin (1973) bağlanma kuramında şema bağlanma figürleri ile olan etkileşimlerinin temsili olarak açıklanmaktadır. Safran (1990) ise şema kavramını bilişsel süreçler içerisinde “benlik” ve “diğerleri” olarak bilişsel kuramı oluşturmuş bilgi birikimi, kişilerarası ilişkilere yönelik bir kuramla bütünleştirmiştir. (Segal 1998, Young ve ark. 1992, aktaran, Soygüt, 2009).

Young'a göre (1994) şema kavramı, kişinin dış dünya hakkındaki farkındalığını etkileyen; kendisi ve diğerleri ile ilişkisini ilgilendiren temaları oluşturmaktadır (Young, 1994).

Erken dönem uyum bozucu şemalar çocukluk ve ergenlik döneminde gelişen kendiliğe ve diğerlerine dair geliştirdiği, uzun vadede ise bireyin psikolojik uyumunu bozan genel yaygın bilişsel temalardır. Aynı zamanda bu şemalar, bilişsel düzeyde kalmayıp anılar, duygular ve bedensel duyumlardan da oluşur. Erken dönem uyum

bozucu şemalar, kişinin kendine ve diğerleriyle olan ilişkilerine yönelik algılarını içermektedir. Aynı zamanda, yaşam boyunca tekrarlanan, yıkıcı duygusal ve bilişsel örüntüler meydana gelir. Kişinin içinde yaşadığı aile ortamını veya yakın çevresini yansıtır. Bu nedenle; erken dönem uyum bozucu şemalar kişinin yakın ilişkilerinde, mesleki ve gündelik yaşamında belirleyici olduğu düşünülmektedir (Young ve Klosko, 1994; Young ve ark., 2003).

Young'a(2003) göre bu inançlar ya da şemalar bazı bilişsel modellerin öne sürdüğü gibi mantık dışı (irrasyonel) değildirler. Erken yaşlarda öğrenilmişlerdir ve o zamanki bağlam içinde geçerli olan bilgilerin yansımalarıdır. Erken çocukluk döneminde gelişen bazı şemalar, kişi yetişkinlik dönemine geldiğinde kişinin yaşamla baş etmesine genellikle yardımcı olamazlar. Hatta bunların yarattığı bilişsel yanlılıklar, insan ve çevre ilişkilerinde işlevsel olmayan sentezler sonucu psikolojik rahatsızlıklara neden olurlar (Çeri, 2009).

Young'a göre (1999) tüm bireylerde bulunan bu şemalar örtük, katı, kendini tekrarlayan ve değişmeye dirençli olan bu inançlar, kendilik kavramının temel yapılarını oluşturur. Bu nedenle yaşamın ilerleyen bölümlerinde uyum bozucu hale gelebilmekte ve çeşitli Eksen I ve Eksen II bozukluklarının temelinde yer alabilmektedir. Özellikle zorlayıcı erken dönem yaşantılarla ortaya çıkıp gelişen şemalar, şema modelinde “erken dönem uyum bozucu şemalar” (*Early Maladaptive Schemas – EMSs*) olarak ele alınmıştır (Caner, 2009: 31).

1.6.2. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Özellikleri

Erken dönem uyum bozucu şemalar çocukluk ve ergenlik döneminde olumsuz yaşantı deneyimlerinden oluşmaktadır. Bu şemalar çocuklukta yaşanan olumsuz deneyimlerden oluşmaktadır fakat uyum bozucu şemaların kökeninde çocukluk travması yoktur. Young ve arkadaşları (2003) tarafından erken dönem uyum bozucu şemaların doğasının anlaşılmasını kolaylaştıran bazı ortak özellikler betimlenmiştir. Bu ortak özellikler:

Erken dönem uyum bozucu şemalar kişi tarafından gerçek olarak kabul edilir ve çevre ile olan ilişkilerinde katı, koşulsuz inanç ve duygular şeklindedir. Kişide bir şema aktive olduğunda, şemanın ifade ettiği olumsuz sonucun kaçınılmaz olduğuna dair güçlü

bir inanç oluşur. Örneğin; bir şema aktive olduğunda; kişiye ne yaparsa yapsın sevilmeyeceği, yetersiz ya da değersiz olacağını düşündürebilir (Caner, 2009).

Erken dönem uyum bozucu şemaların bir diğer özelliği ise boyutsal olmalarıdır. Şemalar, her bireyde farklı şiddette ve yaygınlıkta görülmektedir. Bir şemanın sık ve farklı olaylarla tetiklenmesi, o şemanın bireyin hayatındaki şiddetini göstermektedir. Şiddet arttıkça, şemayı tetikleyen durumların sayısı, ortaya çıkan olumsuz duyguların yoğunluğu ve süresi de artmaktadır. Bu nedenle şemanın iyileşmesi, bu şemanın daha az durumda ve daha düşük şiddette tetiklenmesi anlamına gelmektedir (Young ve ark., 2003).

Şemaların hayatta kalmaya yönelik olan boyutu çocukluk döneminde çocuğun çevresindeki dünyayı anlamlandırması yönünden işlevseldir. Ancak kişi, katı ve dirençli yapısı nedeniyle değişen durum ve şartlara uyum sağlarken, geçmişte kalan yaşantısının kalıplarını kullanır. Kişi yeni durumlar karşısında eski yaşantı kalıplarına göre hareket ettiğinde, zamanla o kişinin psikolojik uyumu bozulmaktadır.

Şemalar çeşitli yaşam olayları ile tetiklenerek harekete geçtiğinde, kişiler olayları ve durumları fark etmeyip erken dönem olumsuz yaşantılardaki durumlara benzer şekilde algırlar. Böylece kişiler oldukça yoğun bir öfke, üzüntü, kaygı, utanç, suçluluk gibi olumsuz duygular yaşayabilmektedirler. Şemaların ortaya çıkardığı duygusallık; kişiler için yıkıcı, kendine zarar verici, düşünce veya davranışlar ya da başkalarına zarar verici davranışlar olabilmektedir (Young, 1999).

Şemaların bir diğer özellikleri de; uyum bozucu ve kişide belirgin bir rahatsızlık yaratıyor olmalarıdır. Young (1999) şemaların çeşitli psikolojik rahatsızlıklara, olumsuz sosyal ilişkilere, yetersiz iş performansına, alkol-madde kullanımı, aşırı yeme gibi alışkanlıklara, uykusuzluk gibi psikosomatik bozukluklara doğrudan ya da dolaylı bir biçimde yol açabileceğini belirtmektedir.

Erken dönem uyum bozucu şemalar, çevresel durum ve uyarıcılarla tetiklenmeleridir. Şemalar travmatik olmayan çocukluk ve ergenlik dönemde yaşanan olumsuz yaşantılarla oluşmaktadır. Yaşamın ilk yıllarında kurulan ebeveyn, kardeş ve akran ilişkileri, örselleyici ya da uyum bozucu deneyimlerin birikmesiyle ortaya çıkarak, süregittikçe güçlenmektedir. Çevresel etki genellikle çocuğun mizacı ve biyolojik

yatkınlığı ile bir araya gelir. Bu durum özellikle olumsuz ebeveyn tutumları ve sosyal ortam özellikleri ile bir araya geldiğinde çocuğun mizacı ve biyolojik yatkınlığı bir araya gelir (Young ve ark., 2003).

1.6.3. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Kökenleri

Şema Modeli, çocukluk ya da ergenlik döneminde gelişmiş oldukları belirtilen erken dönem uyumsuz şemaların kökeninde aşağıda sıralanan süreçlerin yattığına işaret etmektedir (Young ve arkadaşları, 2003).

1.6.3.1. Temel Duygusal İhtiyaçlar:

Young'a göre, çocuklukta karşılanması gereken evrensel temel ihtiyaçlar olduğu belirtilmektedir (Young, 1990; Young ve Lindemann, 2002; Young ve ark., 2003). Bu ihtiyaçların yoğunluğu kişiden kişiye değişmektedir; fakat kişilerin psikolojik olarak sağlıklı ve uyumlu yetişebilmeleri için bu ihtiyaçları işlevsel bir şekilde karşılayabildikleri varsayılır. Eğer karşılanması engellenir ya da aşırı karşılanırsa erken dönem uyum bozucu şemaların oluştuğu düşünülür. Bu gereksinimler şunlardır:

- i. Diğerlerine güvenli bağlanma (güvenlik, istikrar, bakım ve kabul görmek)
- ii. Otonomi, yeterlilik ve kimlik algısı
- iii. Gerçekçi limitler ve özdenetim
- iv. Gereksinim ve duygularını ifade özgürlüğü
- iv. Kendiliğindenlik ve oyun

1.6.3.2. Erken Dönem Yaşantılar:

Çoğu uyumsuz şemanın kökeninde travmatize edici çeşitli çocukluk yaşantıları yatmaktadır. Young ve arkadaşlarına (2003) göre çocuğun ailesine ilişkin temsilleri, çocuğun tüm dünyaya ilişkin temsilleri olarak varlığını sürdürdüğünden; yaşamın erken dönemlerinde ebeveynlerle yaşanan etkileşimler büyük önem taşımaktadır. Ayrıca

ailenin dinamikleri de çocuğun tüm dünyaya ilişkin dinamikleri haline gelebilmektedir. Uyum bozucu şemalar aktive olduğunda da, genellikle ebeveynlerle yaşanan sahnenin bir benzeri canlanmaktadır (Caner, 2009). Şemaların oluşumuna neden olabilecek erken dönem yaşantıları aşağıdaki verilmiştir:

i. Gereksinimlerin zarar verici biçimde engellenmesi: çocuğun temel ihtiyaçları olan sevilme, kabul görme gibi gereksinimlerinin yeterince karşılanmamasıdır. Bu durumda kişide terk edilme veya duygusal yoksunluk gibi şemaları ortaya çıkabilmektedir.

ii. Travmatize etme, örseleme veya kurbanlaştırma: Çocuğun fiziksel ya da duygusal olarak zarar gördüğü travmatik yaşantılardır. Young ve arkadaşları (2003) bu durumda, Güvensizlik/Suistimal Edilme, Kusurluluk/Utanç şemalarının gelişebileceğini öngörürler.

iii. Gereksinimlerin gerektiğinden fazla karşılanmaya çalışılması, aşırı koruma: Ebeveyn tarafında çocuğun temel gereksinimlerinin aşırı düzeyde karşılanmasını ifade etmektedir. Çocuğun özerklik, otonomi ve gerçekçi sınırlar gibi temel ihtiyaçlarına aşırı müdahale edilmesi veya sınır konulmayıp aşırı tolerans gösterilmesidir. Young ve arkadaşlarına göre (2003) bu yaşantılar bağımlılık/yetersizlik, hak görme/büyüklik şemalarıyla ilişkili olduğunu ileri sürmüştür.

iv. Seçici içselleştirme veya önemli diğer kişilerle seçici özdeşim kurma: Çocuklar, ebeveynlerin düşünce, duygu, deneyim ve davranışlarını seçici olarak içselleştirmekte ve onlarla özdeşim kurmaktadır. Örneğin; ebeveyni tarafından şiddete maruz kalmış iki çocuktan biri maruz kaldığı şiddete “kurban” rolüne girip boyun eğici ve pasif olabilir. Diğerisi ise, çocuk kendisinde şiddet uygulayan kişinin özelliklerini içselleştirip gelecekte saldırgan bir kişi haline gelebilir. Young ve arkadaşlarına göre çocuklar model aldıkları ebeveynlerinin her davranışı içselleştirmek ve onlarla özdeşleşmekten ziyade, seçici olarak belirli kişilerin belirli özelliklerini içselleştirmektedirler.

1.6.3.3. Duygusal mizaç:

Her çocuk benzersiz ve biricik bir kişilik ve mizaç ile doğar. Bazı çocuklar daha hırçın, daha utangaç ya da daha saldırgan yapıya sahiptirler. Çocuğun, ebeveynin özellikleriyle mi yoksa maruz kaldığı durumla mı özdeşleşeceği ve hangi özellikleri içselleştirdiği noktasında da mizaç kısmen belirleyici olabilmektedir (Caner, 2009). Young ve arkadaşlarının (2003) gözlemine göre aşırı derecede olumlu ya da olumsuz çevre mizaçtan baskın olabilmektedir. Örneğin sosyal ve girişken bir utangaç mizaçlı bir çocuk, ihtiyaçların sağlıklı bir şekilde karşılandığı güven ortamında yetiştiğinde çeşitli durumlarda sosyal davranışlar sergileyebilirken; sosyal ve girişken bir çocuk, temel duygusal ihtiyaçlarının karşılanmadığı, reddedici bir aile ortamında içine kapalı bir kişi haline gelebilir (Young ve ark., 2003).

1.6.4. Şema Alanları ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar

Şema modelinde; 18 erken dönem uyum bozucu şema, karşılanmayan temel duygusal ihtiyaçları temsil eden ve “şema alanı” olarak tanımlanan beş kategoride toplanmıştır (Young ve ark., 2003). Tablo1.3.’te şema alanları ve bu alanları kapsayan şema boyutları gösterilmiştir.

Tablo 1-3 Şema Alanları ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar(Caner,2009)

GEREKSİNİM VE ŞEMA ALANI	İLGİLİ UYUM BOZUCU ŞEMA BOYUTLARI
Kopukluk ve Reddedilmişlik Alanı (Diğerlerine güvenli bağlanma gereksinim alanı)	Terk Edilme/İstikrarsızlık Güvensizlik/Suiistimal Edilme Duygusal Yoksunluk Kusurluluk/Utanç Sosyal İzolasyon/Yabancılaşma
Zedelenmiş Otonomi Alanı (Kendini ortaya koyma gereksinim alanı)	Bağımlılık/Yetersizlik Hastalıklar/Tehditler karşısında Dayanaksızlık İç İçe Geçme/Gelişmemiş Benlik Başarısızlık
Zedelenmiş Sınırlar Alanı (gerçekçi limitler ve özdenetim gereksinim alanı)	Hak Görme/Büyüklik Yetersiz Özdenetim
Diğerleri Yönelimlilik Alanı (Gereksinim ve duygularını ifade özgürlüğü gereksinim alanı)	Boyun Eğicilik Kendini Feda Onay Arayıcılık
Yüksek Standartlar ve Bastırılmışlık Alanı (Kendiliğindenlik ve oyun gereksinim alanı)	Karamsarlık Duyguları Bastırma Yüksek Standartlar/Aşırı Eleştiricilik Cezalandırılma

1.6.4.1. Kopukluk ve Reddedilmişlik Alanı (Disconnection and Rejection):

Bu alandaki şemalara sahip kişiler diğerlerine doyum sağlayıcı bir güvenli bağlanma oluşturamamaktadırlar. Aynı zamanda bu kişilerde istikrar, güvenlik, bakım, sevgi, ait olma, empati, kabul edilme, duyguların aktarılması gibi ihtiyaçlarının diğerleri tarafından karşılanamayacağı inancı vardır. Aile kökenlerinde tutarsız, kötüye kullanan, soğuk, reddedici, ilgisiz ya da dış dünyadan izole ailelerden geldikleri görülmektedir. Bu şemaya sahip kişilerin çoğunda çocukluklarında istismar veya travma öyküsü vardır. Bu nedenle bu alandaki şemaların diğerlerine göre kişiye daha fazla zarar verdiği belirtilmiştir

(Young ve ark. 2003). Kopukluk ve Reddedilmişlik alanında yer alan şemalar şunlardır;

i. Terk edilme / İstikrarsızlık (Abandonment / Instability): Bu şemaya sahip kişiler diğerlerinin kendilerini terk edeceği veya öleceklerini düşündüklerini için ilişkilerinin kalıcı olmayacağı kaygısı taşırlar. Bu nedenle bu kişiler bağ kurma ve duygusal destek gibi ihtiyaçlarının karşılanamayacağına inanırlar.

ii. Güvensizlik / Suiistimal Edilme (Mistrust / Abuse): Bu şemaya sahip kişiler, başkalarının, fırsatını bulduklarında, kendilerini kişisel çıkarları için kötüye kullanacağı, küçük düşüreceği, aldatacağı, inciteceği, kendilerine yalan söyleyeceği, kandıracağı ya da istismar edeceği beklentisi içindedirler.

iii. Duygusal Yoksunluk (Emotional Deprivation): Bu şemaya sahip kişiler sevilme, kabul görme, korunma gibi duygusal ihtiyaçlarının diğerleri tarafından karşılanmayacağına inanırlar. Young ve arkadaşları (2003) duygusal yoksunluğun üç biçimini belirlemiştir: (a) ilgi yoksunluğu (şefkat görmeme ve önemsenmeme), (b) empati yoksunluğu (dinlenme ve anlaşılma yoksunluğu), (c) korunma yoksunluğu (diğerlerinden gelen güç ve rehberliğin yoksunluğu).

iv. Kusurluluk / Utanç (Defectiveness / Shame): Bu şemaya sahip kişiler kendilerini değersiz, kötü, kusurlu, yetersiz diğerleri tarafından sevilmez olduklarını düşünürler. Kişinin bu olumsuz inancında benliğe yönelik algısında kusurluluk olduğu yatar. Şemanın kökeninde reddedici ebeveyn tarzları bulunmaktadır.

v. Sosyal İzolasyon /Yabancılaşma (Social Isolation / Alienation): Bu şemaya sahip kişi ailesi dışındaki sosyal dünyaya uymadığı ya da farklı olduğu duygusu içindedir; kendini herhangi bir gruba ya da topluluğa ait hissetmez.

1.6.4.2. Zedelenmiş Otonomi Alanı (Impaired Autonomy):

Otonomi, kişinin ailesinden sağlıklı biçimde ayrılıp bireyselleşebilmesi, yaşının gerektirdiği düzeyde işlevselliğini bireysel bir şekilde ortaya koyma becerisidir. Bu becerinin kazanılabilmesi için ebeveyn çocuktan ayrılarak çocuğun kendilik algısı geliştirmesi ve bunu deneyimlediği zamanlarda çocuğu engellemeyerek kendi yeterliliğini hissetmesine yardımcı olması gerekir. Bunun sağlanmadığı, aşırı koruyucu, her şeyin çocuğun yerine yapıldığı, çocuğun aile dışında yetkin davranışlarının desteklenmesinde yetersizliklerin olduğu, nadiren de çok yetersiz ilgi ve bakım verilen, çocuğun görevler karşısında çaresiz bırakıldığı aile ortamında yetişen kişilerde güven ve yeterlilik duygularının gelişmesi önlenmekte ve zedelenmiş otonomi alanındaki şemalar gelişmektedir (Caner, 2009).

Bu şemalara sahip bireyler kendilerinin ya da dünyanın bağımsızlaşmalarını engelleyici olduklarına dair bir inanca sahip oldukları için kendi kimliklerini geliştirme ve kişisel hedefler belirleme konusunda güçlükler yaşamaktadırlar.

Bu alan şu şemaları kapsamaktadır:

i. Bağımlılık / Yetersizlik (*Dependence / Incompetence*): Bu şemaya sahip kişiler başkalarının yardımı ve desteği olmaksızın günlük sorumluluklarının üstesinden gelemeyeceklerini düşünürler. Bu şema genelde kendini edilgenlik ve savunmasızlık şeklinde kendini gösterir.

Bağımlılık / yetersizlik şemasının kökenlerinde; aşırı evhamlı ve kollayıcı, çocuğun kendi kararlarını almasını önleyici, çocuğun aile dışındaki yaşantısının öğretilmesi ve desteklenmesinde eksiklikler olan ebeveyn tutumları vardır. (Caner,2009)

ii. Hastalıklar – Tehditler Karşısında Dayanıksızlık (*Vulnerability to Harm or Illness*): Bu tür bir şemaya sahip insanlar da gelecekte kontrol edilemeyen bir felaket olacağına karşı abartılı bir korkuları vardır. Bu felaket; tıbbi (kalp krizi ya da AIDS, kanser gibi bir hastalığa yakalanma vb.), ruhsal (akıl sağlığını veya kontrolünü kaybetme gibi), çevresel (kazalar, doğal afetler, saldırıya uğrama vb.) ya da maddi (iflas etme, başkalarına muhtaç olma) temalar üzerine kuruludur. Bu şemanın kökenlerinde, zedelenmiş otonomi alanındaki

diğer semalara benzer şekilde, aşırı koruyucu ve evhamlı ebeveyn tutumları vardır (Caner, 2009).

iii. İç İçe Geçme / Gelişmemiş Benlik (*Enmeshment / Undeveloped Self*): Bu şemaya sahip kişiler, yaşamında diğerleri ile (genellikle ebeveynleri ve önemli buldukları kimseler) bireyleşmelerini engelleyecek şekilde iç içedirler. İç içe oldukları kişi(ler) tarafından destek görmedikçe işlev göremeyeceklerine, mutlu olamayacaklarına inanırlar. Bu şemanın kökeninde aile dışı etkinliklerin desteklenmesindeki eksiklikler yer almaktadır.

Aileler aşırı endişelerinden veya kendilerinin de iç içe geçme şemaları olduğundan çocuklarına yapışır ve çocuğun sağlıklı bir şekilde bireyleşme sürecini engellemiş olurlar (Caner, 2009:16).

iv. Başarısızlık (*Failure*): Başarısızlık şeması olan kişiler, kendilerini iş, okul yaşamı gibi alanlarda başkalarından daha yetersiz olduklarını ve başarısızlığın kaçınılmaz olacağını inanırlar. Bu şemanın kökenlerinde; farklı ebeveyn tutumları olabilir. Bu şemaya sahip kişiler, ebeveynleri tarafından yoğun eleştiriye veya aşağılanmaya maruz kaldığı düşünülmektedir (Warburton & McIlwain, 2005, aktaran, Alfasfos , 2009).

1.6.4.3. Zedelenmiş Sınırlar Alanı (Impaired Limits):

Bu şema alanını karşılıklı ve öz-disiplinle ilgili sınırları yeterli düzeyde gelişmemiştir. Bu şemalara sahip kişiler başkalarının haklarına saygı göstermekte, işbirliği yapmakta, verdikleri sözleri tutmakta ya da uzun vadeli planlara uymada güçlük yaşabilmektedirler.

Young ve arkadaşlarına (2003) göre bu şemanın kökeninde aşırı izin verici, fazla hoş görülü ailelere sahip oldukları; ailesi tarafından disiplin, sorumluluk üstlenmek, karşılıklı işbirliği ile ilgili duygularının yeterli düzeyde geliştirilmediği görülmektedir (Warburton & McIlwain, 2005, aktaran, Alfasfos , 2009). Zedelenmiş sınırları kapsayan şemalar şunlardır:

i. Hak Görme / Büyüklük (*Entitlement / Grandiosity*): Bu şemaya sahip kişiler kendilerini diğer insanlardan daha üstün olduklarına inanırlar ve bu nedenle kendilerinin özel haklara ve ayrıcalıklara sahip olduklarını düşünürler. Bu kişiler güç ve yetki (en başarılı, en ünlü ya da en zengin olma) sahibi olabilmek için yoğun kaygı yaşarlar. Empatiden yoksun, talepkar, baskın kişilerdir. Young'a göre bazı insanlarda duygusal yoksunluk ve / veya sosyal dışlanma hissini aşırı telâfi biçiminde olarak bu şemayı geliştirebileceğini belirtir (Warburton & McIlwain, 2005 aktaran, Alfasfos , 2009).

Bu şemaya sahip kişilerin aile kökeninde iki tip ebeveyn stili vardır. Birincisi, çocuğa kendi sınırlarının veya diğer çocukların haklarının öğretilmediği, aşırı şımartmaya yönelik ebeveynlik stillidir. Diğeri ise çocuğa iki ebeveynin birbiriyle tutarsız mesajlar verdiği durumdur (Schmidt ve ark., 1995, aktaran, Kaya, 2010).

ii. Yetersiz Özdenetim (*Insufficient Self-Control / Self-Discipline*):Yetersiz özdenetimde kişiler kendilerini kontrol etmekte güçlük yaşarlar ve hedeflerine yönelik engellemeler karşısında tahammül edebilmede yetersizdirler. Genellikle huzursuzluk, sıkıntı veren ve çatışmalı durumlar oluşturacak sorumluluk ve çabalardan kaçınırlar.

Şemanın aile kökeninde sınırlar ve özdenetimi öğretmekte yetersiz ebeveyn tutumları veya aşırı kontrolün olduğu görülmektedir (Caner, 2009).

1.6.4.4. Diğerleri Yönelimlilik Alanı (*Other-Directedness*):

Diğerleri yönelimlik şeması kişinin kendi ihtiyaçları yerine diğerler kişilerin ihtiyaçlarına yönelik aşırı çaba harcarlar. Bu şemanın altında onaylanma ve duygusal bağ kurma ihtiyacı vardır. Bu temel gereksinimleri karşılanmadığı durumlarda kişiler; onay almak, ilişkiyi sürdürmek, olumsuz tepkilerden kaçınmak için diğerlerinin istek, duygu ve tepkilerine karşı kendilerinininkinden çok daha fazla biçimde odaklanırlar. Bu nedenle de kendi gereksinim, öfke ya da tercihlerinin farkındalık değerleri düşüktür.

Koşullu kabulün olduğu; çocukluklarında sevgi ve destek alabilmek için kendiliklerinin bazı yönlerini bastırmak zorunda kaldıkları ailelerden gelen bu kişilerin ebeveynleri çocuğun gereksinimlerinden çok kendi duygusal gereksinimlerini ya da sosyal görünümünü önemsemektedirler (Çakır, 2007: 20). Bu alandaki şemalar şunlardır;

i. Boyun Eğicilik (*Subjugation*):Bu şemaya sahip kişiler genelde kontrolü diğerine bırakırlar. Böylece terk edilmekten, öfkeden ve tepki almaktan kaçınır ve gereksinim veya duygularını bastırırlar. Young ve arkadaşlarına göre boğun eğicilik iki şekilde ortaya çıkar: a) Kişinin tercihleri, kararları ve arzularının bastırılması. b) Kişinin duygusal tepkilerin bastırılması (özellikle öfkesini). Şema kökeninde, kişinin çocukluk döneminde anne-babasından kendi ihtiyaçlarının önemli olmadığı mesajını alır ve çocuk bu ihtiyaçlarını veya duygularını ifade ettiğinde ise cezalandırıldığı ya da ilgilenilmediği aile ortamları olabilir (Young ve ark. 2005).

ii. Kendini Feda (*Self-Sacrifice*):Bu kişiler kendi ihtiyaçlarını göz ardı etmek pahasına diğerinin gereksinimlerini karşılamaya çalışmaktadırlar. Böylece özsaygılarını korumaya çalışır ve ihtiyaç duydukları kişi ile ilişkilerini sürdürmeyi amaçlarlar. Sürekli olarak başkalarının ihtiyaçlarını giderme eğilimindedirler.

iii. Onay Arayıcılık (*Approval-Seeking*): Bu şemaya sahip kişiler gerçek ve güvenli bir benlik algısı sahip olmaları için diğerlerinin onayına bağlıdır. Bu yüzden, diğer insanlardan kabul, onay, ilgi görmeye, ortama uyum sağlamaya ilişkin aşırı hassasiyetleri vardır; bunları sağlamak için de statü, görünüm, zenginlik ve başarıya abartılı bir şekilde odaklanırlar.

Young'a (2003) göre bu şema kökeninde çocuğun temel ihtiyaçlarının sürekli olarak hep bir koşula bağlanarak gerçekleştiğini belirtir. Çocuk bir şey yaptığında veya bir şeyi başardığında ebeveynlerinin ilgi ve sevgisini kazanır. Koşullu sevgi ortamında büyüyen çocuk, onay arayıcılık şeması geliştirebilir.

1.6.4.5. Yüksek Standartlar ve Bastırılmışlık Alanı (Overvigilance & Inhibition):

Bu şema alanına sahip bireylerde yaşamlarını kontrol altına alma üzerine kurulu olup kendi duygu ve dürtülerini bastırma eğiliminde olurlar. Bu kişilerin kuralcı, sert; yaşam düzenlerinin bozulacağına yönelik kaygıları vardır. Bu nedenle de karamsar ve tetiktedirler. Şema alanında kişilerin ebeveynlerin, çocuktan beklentileri oldukça yüksektir ve çocuğun oyun, haz ve mutluluk peşinde olmasını istemezler, onun yerine herhangi bir olumsuzluğa karşı kontrollü ve tetikte olması öğretilir. Alan şu şemaları kapsamaktadır:

i. Karamsarlık (Negativity / Pessimism): Karamsarlık şeması sürekli yaşamın olumsuz taraflarına(haksızlıklar, kayıplar, hayal kırıklıkları, acılar vb.) odaklanırlar. Yaşantılarının birtakım alanlarında (iş, maddi durum, kişilerarası ilişkiler gibi) işlerin kötü gideceğine yönelik abartılı beklentileri vardır. Bu nedenle bu kişiler çoğunluklu olarak endişeli, aşırı uyarılmış, tedirgin bir hal içerisindeydirler.

Bu şemanın kökeninde, gelecekte olabilecek ya da başa gelmiş olan olayların olumsuz yönlerine aşırı odaklanan aile ortamı belirleyici rolü olabilir (Caner, 2009).

ii. Duyguları Bastırma (Emotional Inhibition): Bu şemaya sahip kişiler genelde dürtü kontrollerini kaybetmekten ve eleştirilmekten kaçındıkları için kendi içinden gelen duygularını bastırmaya yönelimlidirler. Yoğunluklu olarak (a) öfkenin bastırılması, (b) olumlu dürtüleri bastırma (haz, şefkat, cinsel heyecan) (c) incinebilirliği zor ifade etme ve (d) duyguları göz ardı edip mantığı ön plana çıkarma. Bu nedenle soğuk, çekingen ve katı bir izlenim verebilirler. Bu kişilerin ebeveyn tutumlarında kurallara uyma ve olumsuz davranışlarından kaçınma temaları görülebilir.

iii. Yüksek Standartlar/ Aşırı Eleştiricilik (Unrelenting Standards / Hyper Criticalness): Bu şemaya sahip bireyler utanç ve onaylanmaktan kaçınmak için içselleştirdikleri yüksek standartları karşılamaları gerektiğini düşünürler. Bu nedenle bu kişiler kendilerine ve diğerlerine karşı oldukça

eleştirel davranırlar. Bu kişiler mükemmeliyetçilik, zaman kullanımı ve kurallarda katılık konusunda yoğun uğraşları vardır. Bu şema genelde 3 şekilde görünür (a) mükemmeliyetçilik (ayrıntıya aşırı dikkat, performansı küçümseme, her şeyi doğru yapma ihtiyacı), (b) ahlaki, dinsel ya da kültürel alanda gerçek dışı standartlar içeren katı kurallar ve zorunluluklar, (c) zaman ve verimlilik kaygısı.

Şemanın kökenlerinde; başarının ve yükselmenin aşırı bir şekilde önem verildiği aile ortamında yetişmek şemanın gelişiminde belirgin rol oynayabilir.

iv. Cezalandırılma (Punitiveness): Cezalandırıcılık şeması olanlar, kişilerin hata yaptıklarında cezalandırılması gerektiğine dair inançları vardır. Kendi ve diğer kişilerin hatalarına karşı öfkeli olurlar ve müsamaha göstermezler. Yapılan hataların arkasındaki insani kusurlar, niyet ya da hafifletici nedenleri göz ardı ederler.

Bu şemaya sahip kişilerin ebeveynleri cezalandırıcı tutum sergilemiş ve çocukluk döneminde pek çok kez cezalandırılmışlardır.

1.7. Şema İşlemleri ve Uyumsuz Şemaların Baş Etme Stilleri:

Şema işlemleri şema iyileşmesi ve şema sürdürmesi olarak ikiye ayrılmaktadır. Şemanın iyileşmesi işlevsel olmayan şemaların düzelmesi anlamında yani terapinin nihai hedefidir. Şema sürdürmesi ise kişinin şema işlevleri ile başa çıkma stratejileridir. Kişi, çocukluk döneminde şemalar çevre hakkında bilgi sağlar ve başa çıkmasını sağlar. Ancak yaşamının ilerleyen dönemlerinde, değişen çevresel koşullara rağmen kişilerin dünyayı şemalarıyla tutarlı olarak algılamaları ve bu şemaları sürdürecektepkiler vermeleri sebebiyle uyumsuz hale gelmektedirler (Çakır, 2009). Bu anlamda şemaların kendilerini sürdürücü özellikleri olduğu görülmektedir. Bilişsel çarpıtmalar, kendini yenen yaşam örüntüleri, şema başa çıkma stilleri şemayı sürdürmeye yönelik eylemlerdir. Kişiler aynı şemayla başa çıkmak için farklı durumlarda farklı tepkiler de verebilmektedir (Young ve Klosko, 1994; Young ve ark., 2003).

Şema sürdürme biçimleri üçe ayrılır: *Şema teslimi*, şemayı güçlendiren ve sürekli kılan düşünsel, davranışsal veya duygusal stratejileri kapsamaktadır. Bu kişiler şemayı koşulsuz olarak kabul ederler ve şemalarıyla uyumlu davranışlar gösterirler. *Şema kaçınması*, kişiler şemayı aktive edecek her türlü uyarandan kaçınırlar. Şemaları hakkında düşünmekten de kaçınmaktadırlar; düşünce ya da imgeleri engellerler. *Aşırı telafi* başa çıkma stilinde ise kişiler şemanın tersini ortaya koyacak duygu, düşünce ve davranışlarda bulunurlar.

1.8. Young'ın Algılanan Ebeveynlik Biçimleri

Bireylerin psikolojik olarak sağlıklı ve uyumlu gelişebilmeleri için şemaların temel ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Bu açıdan, şemaların kökeninde erken dönem yaşantıların önemi vurgulanmakta ve özellikle çoğu uyumsuz şemanın temelinde bazı örseleyici çocukluk yaşantılarının bulunduğu öngörülmektedir. Buna göre, başta bağlanma kuramı olmak üzere, pek çok kuramda da değinilmiş olduğu gibi, çocuğun ailesine ilişkin temsilleri, çocuğun tüm dünyaya ilişkin temsillerinin temelini oluşturduğundan, yaşamın erken dönemlerinde ebeveynlerle yaşanan etkileşimler büyük önem taşımaktadır. Uyumsuz şemalar aktive olduklarında genellikle çocuklukta ebeveynlerle yaşanan sahnenin bir benzeri yaşanmaktadır.

Young (1994) tarafından geliştirilen, Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ) erken dönem uyumsuz şemaların temelini oluşturan çeşitli ebeveynlik biçimlerini değerlendirmektedir. Aşağıdaki Tablo 1.4.'te algılanan ebeveynlik biçimleri ile şema alanları ile ilişkili olduğu düşünülen boyutları gösterilmiştir.

Tablo 1-4 Algılanan Ebeveynlik Boyutları ve İlişkili Olduğu Şemalar

Algılanan Ebeveynlik Biçimleri	Şema Boyutları
Kuralcı/Kalıplayıcı Ebeveynlik	Yüksek Standartlar/Aşırı Eleştiricilik Şeması İç İçe Geçme/Gelişmemiş Benlik, Duyguları Bastırma ve Cezalandırıcılık Şemaları
Küçümseyici/Kusur Bulucu Ebeveynlik	Kusurluluk, Başarısızlık Boyun Eğicilik
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı Ebeveynlik	Duyg.Yoksunluk, Kendini Feda, Hak Görme/Büyüklük ve İç İçe Geçme/ Gelişmemiş Benlik şemalarına
Sömürücü/İstismar Edici Ebeveynlik	Terk Edilme ve Güvensizlik/ Suistimal Edilme şemaları
Aşırı Koruyucu/Evhamlı Ebeveynlik	Teh.Karş.Dayanıksızlık, Bağımlılık/Yetersizlik ve İç İçe Geçme/
Koşullu/Başarı Odaklı Ebeveynlik	Gelişmemiş Benlik şemaları Onay Arayıcılık Şeması
Aşırı İzin Verici/Sınırsız Ebeveynlik	Yetersiz Özdenetim Şeması
Kötümser/Endişeli Ebeveynlik	Karamsarlık Şeması
Cezalandırıcı Ebeveynlik	Cezalandırıcılık Şeması
Değişime Kapalı/Duygularını Bastıran Ebeveynlik	Duyguları Bastırma Şeması

1.9. Yurt İçi ve Yurt Dışında Yapılan İlgili Yayın ve Araştırmalar

Çocuk yetiştirme tutumu ile ilgili çalışmalar yoğunluklu olarak demografik bilgiler üzerinden araştırılmış ya da çocukların ailelerinin algılayış tarzları kapsamında incelenmiştir. Çocuk yetiştirme tutumları ve erken dönem uyum bozucu şemaları aynı anda çalışılan bir araştırma Türk literatüründe yoktur. Bu nedenle ülkemizde yapılan tek araştırmadır. Konu ile ilgili çalışmalar ayrı ayrı değerlendirilecektir.

1.9.1. Çocuk Yetiştirme Tutumu Üzerine Yapılan Çalışmalar

Kuşin ve Savran (1995)'in beraber yaptıkları bir araştırmada ise, babaların baskıcı ve disipline dayalı çocuk yetiştirme tutumlarını, kendi babalarına göre daha az benimsedikleri görülmüştür. Annelerin sergiledikleri demokratik tutum özelliklerinin ise, kendi annelerinden algıladıkları demokratik tutum özelliklerinden daha fazla olduğu görülmüştür. Bu araştırmalara ek olarak, demokratik olarak algılanan ana-baba tutumları aracılığı ile kişinin gördüğü koşulsuz sevgi ve saygının, kişinin daha olumlu benlik geliştirmesine yardımcı olduğu görülmüştür. Buna karşılık, çocuğun ancak istenilen davranışları yerine getirdiği zaman kabul gördüğü, sevginin pekiştirici olarak kullanıldığı, çocuğun kendi hakkında kararlar alabilecek güçte görülmediği aile ortamında, benlik ve ideal benlik kavramının en düşük düzeyde ortaya çıktığı görülmektedir (Abacı, 1986, aktaran, Yalçın, 2010:90).

İmamoğlu ve Yasak-Gültekin (1987) tarafından yapılan araştırmada kentli yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin, çocukta bağımsızlığa ve kendine yeterliliğe önem verdikleri, orta ve düşük sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ise itaat ve sadakati ön plana çıkaran yetiştirme tutumları sergilediklerini ortaya koymuştur.

Mızrakçı'nın (1994) araştırmasına göre, aşırı hoşgörülü annelerin yetiştirdiği kişilerde öncelikle aşırı hoşgörülü ebeveyn tutumu, ikinci olarak da demokratik ebeveyn tutumu gösterdiği; otoriter annelerce yetiştirilen kişilerin otoriter ya da demokratik tutum gösterdiklerini, anneleri demokratik olan kişilerin ise ilgisiz ebeveynlik tutumu dışında kalan tutumlardan birine yönelebildiklerini belirlenmiştir. Bu sonuçlar annelerin

çocuklarına karşı tutumlarının kendi annelerin etkilenmekle birlikte tam olarak özümsemediğini göstermektedir. (Mızrakçı, 1994).

Ayyıldız (2005) 0-6 yaş çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları çalışmasında; annelerini ilgisiz olarak gören kişiler daha çok demokratik yaklaşım gösterdiği, bu grubun annelerini aşırı hoşgörülü olarak gören kişiler ise, anneleri demokratik tutuma sahip annelerin ise bu boyuttan en düşük puan aldıkları saptanmıştır. Ev kadınlığını reddetme boyutunda; annelerini demokratik olarak gören annelerin en az; annelerini aşırı hoşgörülü olarak gören annelerin ise en yüksek puan aldıkları saptanmıştır. Ev kadınlığını reddetme ile çocuk sayısı arasındaki ilişki anlamlı fark gösterdiğini bulmuştur (Ayyıldız, 2005).

Demiriz (2007), 10 yaş çocukların anne tutumlarını incelediği araştırmasında çocukların cinsiyetlerine göre anne tutumları incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin daha koruyucu, annelik rolünü daha fazla reddeden, aile içinde daha geçimsiz ve daha sıkı disiplin uyguladıkları görülmektedir. Aşırı Koruyucu ve Sıkı Disiplin boyutundaki annelerin çocuk sayısına göre farklı tutumlar sergiledikleri bulmuştur.

Şahin ve Özyürek'in (2008) yaptıkları çalışmada 5-6 yaş grubu çocuğa sahip ebeveynlerin demografik özelliklerinin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisini araştırmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre, anne ve babaların öğrenim düzeyleri arttıkça çocuklarına karşı demokratik tutumlarının da arttığı görülmüştür.

Atalay (2010) yaptığı çalışmada genç yetişkinlerin çocuk yetiştirme tutumları ile algıladıkları ana-baba davranışları arasındaki ilişkilerini incelemiştir. Araştırmaya göre, anne- babaların eğitim düzeyi arttıkça anne babaların kendi çocukluklarında algıladıkları disiplin yöntemlerindeki kısıtlama ya da cezalandırma durumlarının nedenlerinin açıklanması algısının önemli olduğuna daha kontrolcü davrandıkları, kendi aralarında daha fazla geçimsizlik yaşandığı, sıkı disiplin uygulamayı daha fazla tercih ettikleri saptanmıştır. Çalışan anne babaların kontrolcü ve disiplin tutumu gösterdikleri görülmüştür. Kişinin çocukluğunda yaşadığı özellikle baba yoksunluğunun, çocuk bakımı konusunda etkili olduğu düşünülmektedir.

Kaya'nın (2010) ilköğretim öğrencilerinin anne-babalarıyla yaptığı çocuk yetiştirme tutumlarının kişilik özelliklerine göre değişkenliğini incelemiştir. Bu araştırmaya göre; ebeveynlik biçimlerinden aşırı koruyucu alt boyutu ile kişilik özellikleri arasında yalnızca saldırganlık özelliği arasında negatif bir ilişkili olduğu bulunmuştur. Demokratiklik ebeveynlik biçimi ile yakınlık özelliği ve kadınsı özellikler ile pozitif yönde; Ev kadınlığını reddetme boyutunda yaratıcılık ile negatif; başarı ve otokontrol özelliği arasında pozitif ilişkili olduğu görülmüştür. Karı koca geçimsizliği alt boyutuna bakıldığında başarı kişilik özelliği ile pozitif ilişki söz konusudur. Son alt boyut olan Baskı ve Disiplin alt boyutuna bakıldığında liderlik özellikleri ile pozitif yönde ilişki başarı özelliği ile negatif yönde bir ilişki söz konusudur.

1.9.2. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Çakır (2007) Antisosyal Kişilik Bozukluğu'nda (AKB) gözlenen başa çıkma davranışları, erken dönemde oluşan uyumsuz şemaları ve algılanan ebeveynlik tarzlarını incelemiş ve bunların birbirleriyle olan ilişkisine bakmıştır. Araştırmanın sonucunda hastaların kontrol grubuna göre ölçeklerin pek çok alt boyutundan yüksek puan aldıkları ve babaya ilişkin algılanan küçümseyici/kusur bulucu ve duygularını bastıran/değişime kapalı ebeveynlik tarzları ile anneye ilişkin algılanan küçümseyici/kusur bulucu ve kontrol etmeyen/sınırsız ebeveynlik tarzlarının, erken dönemde oluşan uyumsuz şemaları yordadığı bulunmuştur.

Öncül'ün (2008) yaptığı araştırmada temel kişilik özelliklerinin, şema baş etme stillerinin ve olumsuz çocukluk yaşantılarının antisosyal, sınırda ve psikopatik kişilik özellikleri üzerindeki rolünü incelemiştir. Araştırmaya göre, fonksiyonel olmayan aile yaşantısının, travmatik deneyimleri olmadığı halde, kişilik bozukluğu özelliklerinin gelişmesinde önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra, temel kişilik özellikleri ve baş etme stillerinin de bu özelliklerin davranışsal olarak dışa-vurumunda önemli olduğu gözlenmiştir.

Caner'in (2009) çalışmasında evli bireylerde algılanan ebeveynlik biçimleri, erken dönemde oluşan uyumsuz şemalar ve eşe yönelik değerlendirmeler arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla evlilik süreleri en az 2 yıl olan 171 kişiyle çalışılmıştır. Bu çalışmada katılımcıların kopukluk/reddedilmişlik, zedelenmiş otonomi ve diğerleri yönelimlik şema alanlarının eşe yönelik değerlendirmelerde bağımlılık, kopukluk ve kontrolsüzlük boyutlarını yordadığı görülmüştür. Ayrıca genel olarak şema alanlarının algılanan ebeveynlik biçimleri ile eşe yönelik değerlendirmeler arasında aracı bir rolünün olduğu bulgulanmıştır.

Köse(2009) tarafından yapılan tez çalışmasında yaşları 18 ile 50 arasında değişen 501 kişi araştırmaya katıldı. Araştırmanın sonuçlarına göre, şema alanlarına denk gelen özellikleri fazlaca taşımakla, düşük derecede ayrışma/ayırtetme ve kişiler arası bütünleşme yönelimleri arasında bir ilişki olduğu saptandı. Ayrıca, şema alanlarına denk gelen özellikleri fazlaca taşımakla, depresyon, negatif duygular ve güvence arama psikolojik sağlık ölçütleri arasında pozitif bir ilişki saptanırken, Şema Alanları ile pozitif duygular arasında negatif bir ilişki gözlemlendi. Diğer bir taraftan, düşük derecedeki ilişkili-kendileşme benlik tipi ile şema alanlarına denk gelen özellikleri fazlaca taşımak arasında bir ilişki saptandı. Bununla beraber, baskın kopuk-kalıplaşma benlik tipi ile şema alanlarına denk gelen özellikleri fazlaca taşımak arasında bir ilişki bulundu. Buna ek olarak, ilişkili-kendileşme benlik tipi yüksek miktardaki pozitif duygularla ve düşük depresyon, negatif duygular, güvence arama ölçütleri ile ilişkili çıktı. Son olarak, kopuk-kalıplaşma benlik tipi düşük miktardaki pozitif duygularla ve yüksek derecede depresyon, negatif duygular, güvence arama ölçütleri ile ilişkili olduğu bulunmuştur.

Yaka (2011) tez çalışmasında, psikiyatrik rahatsızlığı (depresyon, anksiyete ve yeme bozuklukları) olan kişilerde; bağlanma, erken dönemde oluşan uyumsuz şemalar, öz-yönetim ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkileri araştırmıştır. Araştırmanın örneklemini psikiyatrik rahatsızlık tanısını (depresyon, anksiyete bozukluğu, yeme bozukluğu, panik bozukluğu ve fobi) almış 163 psikiyatri hastası ile psikiyatrik rahatsızlığı olmayan 195 normal birey ile çalışmıştır. Psikiyatrik rahatsızlığı olan bireylerin, normal bireylere göre; güvensiz bağlanma tarzlarının (kaygılı-kaçıngan) ve erken dönemde oluşan uyumsuz şemalarının daha yüksek olduğu; öz-yönetim stratejilerinin ise daha düşük olduğu görülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre, kendilik

algısının, kötümserlik ve sosyal izolasyon şemalarının, hafif ya da ciddi düzeyde yaşanan semptomları yordadığı bulunmuştur. Ayrıca kötümserliğin ve sosyal ilişkilerden uzaklaşp yalnızlaşmanın psikolojik belirtiler ile ilişkili olduğu görülmüştür.

Akhun (2012) doktora tezinde, üniversite öğrencilerinde algılanan ebeveynlik biçimleri, erken dönem uyumsuz şemaları, benlik kurguları, ayrılma bireyleşme problemleri ve duygu düzenleme güçlüklerinin psikolojik belirtilerle ilişkisi iki model ile incelenmiştir. Birinci model sonuçlarına göre psikolojik belirtilerle hiçbir benlik kurgusunun ne anne modelinde ne de baba modelinde yordamadığı bulunmuştur. Çalışmanın ikinci modelinde hem anneden hem de babadan algılanan olumsuz ebeveynlik biçimi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkinin tümüyle özerk ve özerk ilişkisel benlik, erken dönem uyumsuz şemalar, duygu düzenleme güçlüğü ve ayrılma bireyleşme problemi tarafından açıklandığı görülmüştür. Fakat ilişkisel benlikte durumun farklı olduğu görülmüştür. Algılanan ebeveynlik biçimlerinden kötümser/endişeli ve cezalandırıcı anne ile aşırı koruyucu, koşullu/başarı odaklı, küçümseyici ve kötümser/endişeli baba puanlarının, erken dönem uyumsuz şema alanlarında zedelenmiş otonomi ve kopukluk şema alanlarının psikolojik belirti düzeyini anlamlı ve pozitif yönde, özerk benliğin psikolojik belirti düzeyini anlamlı ve negatif yönde yordadığı, ayrılma bireyleşme puanının psikolojik belirti düzeyini önemli bir oranda yordadığı ve duygu düzenleme güçlüğünde olumsuz duygular karşısında hedefe yönelik davranışları sürdürme güçlüğü, duygusal tepkilerin belirgin olmaması ve duygusal stratejilerin kısıtlı kullanımı puanlarının psikolojik belirti düzeyi puanını anlamlı ve pozitif yönde yordadıkları görülmüştür.

Çolakoğlu(2012), 20 – 45 yaş aralığında bulunan 325 genç yetişkinlerle yapmış olduğu çalışmada kendilik algısı, erken dönem uyumsuz şemalar ve algılanan ebeveynlik stilleri ve kişilerarası ilişkiler arasındaki ilişkileri incelemiştir. erken dönem uyumsuz şema alanı ve boyutlarına sahip olma arttıkça ve anneden algılanan aşırı izin verici/sınırsız, koşullu/başarı odaklı; babadan algılanan kuralcı/kalıplı ebeveynlik stillerine maruz kaldıkça olumsuz ilişki tarzları ortaya çıktığı görülmüştür. kendilik algısı düzeyi arttıkça kaçınan ve manipülatif ilişki tarzlarının kullanımının arttığı sonucu elde edilmiştir.

1.10. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı anaokuluna giden çocukların annelerinde algılanan ebeveynlik stilleri, erken dönem oluşan şemaları ve çocuk yetiştirme stillerinin incelenmesidir. Aynı zamanda, ilgili bağlamda bazı demografik değişkenlerin (cinsiyet, yaş, sosyoekonomik düzey, aile türü vs.) olası ilişkilerini ortaya çıkarmak da araştırmanın diğer bir amacıdır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir.

1. Algılanan ebeveynlik biçimleri, erken dönem uyum bozucu şemalar ve çocuk yetiştirme tutumlarının, eğitim ve aile tutumları açısından anlamlı fark var mı?
2. Algılanan ebeveynlik biçimlerinin(YEBÖ) erken dönem uyum bozucu şema alanlarını (kopukluk,zedelenmiş otonomi,zedelenmiş sınırlar, diğerleri yönelimlik, yüksek standart)yordama gücü var mı?
3. Algılanan ebeveynlik biçimlerinin(YEBÖ) çocuk yetiştirme tutumlarının(PARI) yordama gücü var mı?
4. Algılanan ebeveynlik biçimlerinin(YEBÖ) çocuk yetiştirme tutumu(PARI) ve erken dönem uyum bozucu şemaları ((kopukluk,zedelenmiş otonomi,zedelenmiş sınırlar, diğerleri yönelimlik, yüksek standart) yordama gücü var mı?

2. YÖNTEM

2.1. ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın çalışmanın örneklem grubunu Aydın ili Kuşadası ilçesinde bulunan özel ve bağımsız anaokullarında okuyan öğrencilerin anneleri oluşturmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bağımsız anaokulları; Melahat Kıvanç(10), Mücella Emgin(26), Davutlar(16), Cihan Çeliksoy(22), Evliya Çelebi(31), Özel Şirin Ada Anaokulu(25), Özel Şirin Akademi Anaokulu(12), Özel Elma Şekeri Anaokulu(8), Özel Küçük Kaplanlar Anaokulu'na(16) 2012-2013 yılı ikinci döneme devam eden öğrencilerin annelerini kapsamaktadır. Toplamda 166 anne ile görüşülmüş ve anneler tarafından ölçekler doldurmuştur.

2.2. ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÖLÇÜM ARAÇLARI

Araştırmada veri toplama aracı olarak; Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ), Young Şema Ölçeği-Kısa Form-3 (YŞÖ-KF3), Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Envanteri (PARI) ve Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır.

2.2.1. Young Şema Ölçeği-Kısa Form3 - YŞÖ-KF3 (Young Schema Inventory Short Form-3 [YSQ-SF3]):

Erken dönem uyumsuz şemaların belirlenmesi amacıyla Young Şema Ölçeği'nin 90 maddelik kısa formunun 3. versiyonu (YŞÖ-KF3) kullanılmıştır. Bu ölçek, 16 şema ve 205 maddeden oluşan uzun form ve 15 şema ile 75 maddeden oluşan kısa formun ardından, farklı olarak Onay Arayıcılık, Cezalandırıcılık ve Karamsarlık şemalarının eklenmesiyle oluşturulmuş 18 alt ölçeği içeren 90 maddelik bir ölçektir (Young 2004; aktaran, Çakır, 2007:29). Kendini bildirim dayanan bu ölçeğin yönergesinde katılımcılardan, kendilerini tanımlarken kullandıkları ifadelerden oluşan maddeleri okuyarak bu ifadelerin kendilerini ne derecede tanımladıklarını, 1 (Beni hiç tanımlamıyor) ile 6 (Beni mükemmel şekilde tanımlıyor) arasında derecelendirilen

Likert tipi bir ölçek üzerinden değerlendirmeleri istenmektedir. Ölçekte herhangi bir kesme puanı belirlenmemiş ancak yüksek puanların çok sayıda ve şiddetli derecede uyumsuz şemaların varlığına işaret ettiği belirtilmiştir. (Yaka, 2011)

YŞÖ'nin psikometrik özelliklerini araştırmak için birçok araştırma yapılmıştır. Schmidt, Joiner, Young, ve Telch (1995) YŞÖ'ni hem klinik hem de öğrenci örneklemelerine uygulamıştır ve bu iki örneklem arasındaki farklılıklar bu şemaların normal popülasyonlarda da olduğunu ancak semptomatik bireylerde çok daha abartılı bir görünüme ulaştıkları gerçeğini ortaya çıkarmıştır (Young ve Klosko, 1994; aktaran, Sarıtaş, 2007:31).

Daha sonra Lee, Taylor ve Dunn (1999) tarafından da çok daha geniş bir klinik örnekleme (491) ölçeğin psikometrik özellikleri incelenmiş ve Schmidt ve arkadaşlarının (1995) yaptığı çalışmayla paralel sonuçlar elde edilmiştir. Sonuçlar arasındaki benzerlik YŞÖ'nin evrenselliğine ve iç tutarlılığına işaret etmektedir (Sarıtaş, 2007).

YŞÖ-KF 3 Türkçe'ye Karaosmanoğlu ve arkadaşları (2005) tarafından çevrilmiş ve uyarlanmıştır. Güvenirlik çalışması 338 psikiyatri hastası ile yapılmış ve iç tutarlılık katsayı değerleri şu şekilde bulunmuştur. Başarısızlık .93, Duygusal Yoksunluk .89; Terk edilme .87; Duyguları Bastırma .86; Kendini Feda .84; Tehditler Karşısında Dayanaksızlık .83; Yüksek Standartlar .83; Boyun Eğicilik .84; Kusurluluk .88; Boyun Eğicilik .85; Güvensizlik .83; Ayrıcalıklık .79; Bağımlılık .84, Sosyal izolasyon .83; Yetersiz Öz Denetim .75 (Karaosmanoğlu ve ark, 2005; Ölçeğin kısa formunun ülkemizdeki geçerlik güvenirlik çalışması ise üniversite örnekleminde Soygüt ve arkadaşları (2009) tarafından yürütülmüştür. Bu faktörler üzerinden yapılan üst-düzyer faktör analizinde de “Zedelenmiş Otonomi, Kopukluk, Yüksek Standartlar, Diğer Yönelimlilik ve Zedelenmiş Sınırlar” olmak üzere 5 şema alanına ulaşılmıştır.

Aynı çalışma sonucunda ölçeğin Türkçe formu için 14 faktörlü bir yapının (14 şema boyutu) uygun olduğu bulunmuştur. Bu boyutlar; Duygusal Yoksunluk, Başarısızlık, Karamsarlık, Sosyal İzolasyon/Güvensizlik, Duyguları Bastırma, Onay Arayıcılık, İç İç Geçme/Bağımlılık, Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim, Kendini Feda, Terk Edilme, Cezalandırıcılık, Kusurluluk, Hastalık ve Tehditler Karşısında Dayanaksızlık, Yüksek Standartlar boyutlarıdır. Her boyuta ait madde sayısı değişmekle

birlikte toplam madde sayısı yine 90'dır. YŞÖ-KF3'ün güvenilirlik ve geçerlik çalışması Türkiye'de Soygüt, Karaosmanoğlu ve Çakır (2009) tarafından üniversite örneklemini üzerinde yapılmıştır. Bu çalışmada Equamaks Rotasyonu ile yapılan Temel Bileşenler Analizi sonucuna göre, ölçeğin Türkçe formu için 14 faktörlü bir yapının uygun olduğu ifade edilmiştir. Bu faktörler üzerinden yapılan üst-sıra faktör analizinde Zedelenmiş Otonomi, Kopukluk, Yüksek Standartlar, Diğerleri Yönelimlilik ve Zedelenmiş Sınırlar olmak üzere beş şema alanının olduğu tespit edilmiştir. Bu beş şema alanında yer alan 14 faktör ise şunlardır: "Duygusal yoksunluk (faktör yüklerine göre maddeler sırasıyla 55, 19, 37, 73, 1), Başarısızlık (6, 60, 78, 24, 42, 33), Karamsarlık (35, 17, 8, 26, 80), Sosyal İzolasyon/Güvensizlik (58, 4, 76, 3, 57, 75, 40), Duyguları bastırma (30, 84, 12, 66, 48), Onay arayıcılık (88, 52, 70, 56, 34, 16), İç içe Geçme/Bağımlılık (63, 81, 9, 79, 7, 64, 10, 25, 82), Ayrıcalık/Yetersiz özdenetim (68, 69, 15, 50, 32, 51, 22), Kendini feda etme (83, 47, 29, 65, 11), Terk Edilme (2, 20, 38, 28, 74), Cezalandırılma (54, 72, 18, 53, 49, 89), Kusurluluk (90, 41, 23, 43, 59, 77), Hastalıklar/Tehditler Karşısında Dayanıksızlık (62, 71, 44, 21, 39), Yüksek Standartlar (13, 31, 14). Ayrıca, YŞÖ-KF3'un şema boyutları ile SCL-90-R'nin Depresyon alt faktörü arasındaki korelasyonların " $r=.34-.64$ ($p<.01$)" arasında değiştiği bulgulanmıştır. Ölçeğin kaygı alt faktörü ile YŞÖ-KF3'un şema boyutları arasında " $r=.13-.52$ ($p<.01$)" aralığında anlamlı bir ilişki gözlenirken; Kişilerarası Duyarlılık alt faktörü ile olan korelasyonların " $r=.15-.58$ ($p<.01$)" arasında değiştiği gözlenmiştir. YŞÖ-KF3 şema alanları ile SCL-90-R alt ölçekleri arasındaki korelasyonlara bakıldığında ise Depresyon alt faktörüyle " $r=.55-.68$ ($p<.01$)", Kaygı alt faktörüyle " $r=.18-.54$ ($p<.01$)" ve Kişilerarası Duyarlılık alt faktörüyle " $r=.20-.60$ ($p<.01$)" aralığında değişme gösteren istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler gözlenmiştir. Ölçeğin iç tutarlık katsayısının YŞÖ-KF3 alt ölçekleri için ".63-.80" arasında değiştiği görülmüştür. Üst sıra faktör analizi sonucu belirlenen şema alanlarının Cronbach Alpha iç tutarlık katsayıları ise ".53-.81" arasında değişmektedir.

Sonuç olarak YŞÖ-KF3'ün, Türkiye'de yürütülen klinik uygulama ve araştırma faaliyetlerinde kullanılabilirlik açısından geçerli ve güvenilir bir değerlendirme aracı olduğu sonucuna varılmıştır. Tablo 2.1.'de Türk örnekleminde kullanılan şema alanları ve boyutları gösterilmiştir.

ŞEMA ALANLARI ŞEMA BOYUTLARI

Tablo 2-1 Young Şema Ölçeği Kısa Form-3: Şema Alanları ve Boyutları(Türkçe Formu)

KOPUKLUK	Terk edilme /Duygusal Yoksunluk / Kusurluluk /Sosyal İzolasyon
ZEDELENMİŞ OTONOMİ	İç içe Geçme-Bağımlılık / Başarısızlık / Tehditler Karşısında Dayanıksızlık
ZEDELENMİŞ SINIRLAR	Ayrıcalıklılık
DİĞERLERİ YÖNELİMLİLİK	Kendini Feda / Onay Arayıcılık
YÜKSEK STANDARTLAR	Karamsarlık / Duyguları Bastırma /Yüksek Standartlar / Cezalandırılma

2.2.2. Young Ebeveynlik Ölçeği – YEBÖ (Young Parenting Inventory [YPI]):

Algılanan ebeveynlik stillerinin ölçülmesi amacıyla araştırmada Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ) kullanılmıştır. Young (1994) tarafından geliştirilen ölçek, 72 maddeden oluşmakta ve anne-babanın erken dönem uyumsuz şemaların temelini oluşturduğu düşünülen çeşitli davranışlarını içermektedir.

Ölçeğin özgün formunda, bahsedilen şemalara karşılık gelen 17 alt boyut önerilmektedir. Yönergede, katılımcıdan anne-babasını tarif eden davranışları, hem anne hem de babasını çocukluğu sırasında en iyi tanımlayan şekliyle 1 (tamamıyla yanlış) ile 6 (ona tamamı ile uyuyor) arasında derecelendirmesi istenmektedir.

Ölçeğin Türkçe formunun, Soygüt ve arkadaşları (2007) tarafından yürütölen geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında da ölçeğin kabul edilebilir düzeylerde geçerli ve güvenilir olduğu belirtilmektedir. Türkçe versiyonda, hem anne (YEBÖ-A) hem de baba (YEBÖ-B) formları için 10 faktörlü ortak bir yapıya ulaşılmıştır. Buna göre oluşan boyutlar; Kuralcı/Kalıplayıcı(31,32, 37, 39, 40, 41, 42, 43, 46, 54, 60,65), Küçümseyici/Kusur Bulucu(8,21, 22, 23, 24, 26, 28, 29, 30), Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı(1, 2, 3, 4, 5, 36, 45, 52), Sömürücü/İstismar Edici(6,7, 9, 10, 11, 12, 13), Aşırı Koruyucu/Evhamlı(14, 16, 17, 18, 19, 20, 53) Koşullu/Başarı Odaklı(38, 69, 70, 71, 72), Aşırı İzin Verici/Sınırsız(25, 47, 48, 49, 50, 51), Kötümser/Endişeli (56, 58, 59), Cezalandırıcı(63, 66, 67, 68) ve Değişime Kapalı/Duygularını Bastıran (61, 62, 64) Ebeveynlik'tir.

Ölçeğin birlesen geçerliğine ilişkin analizler, anne formunun YSÖ-KF3 ile .51, SCL-90-R (Dağ, 2000) ile .51 düzeyinde anlamlı korelasyonlar gösterdiğine işaret etmektedir ($p<.01$). Anne formunun baba formu ile gösterdiği korelasyon .68 olarak bulunmuştur.Baba formunun birlesen geçerliğine ilişkin analizler ise YSÖ-KF3 ile .47, Belirti Tarama Listesi SCL-90-R ile .43 düzeyinde anlamlı korelasyonlara işaret etmektedir ($p<.01$). Ayırt edici geçerliğin belirlenmesine yönelik çalışmada da hem anne hem baba formunun alt boyutları bakımından klinik ve normal grup arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar görölmüştür ($p < .05-.001$ aralığında).

Ölçeğin güvenilirlik çalışmasında YEBÖ-A formu için yapılan test- tekrar test güvenilirliği analizi sonuçlarına göre Pearson korelasyon katsayıları $r=.38-.83$ ($p<.01$) arasında değişirken YEBÖ-B formu için ise Pearson korelasyon katsayıları ise $r=.56-.85$

($p < .01$) arasında değişmektedir. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı ise ebeveynlik boyutları bakımından anne formunda $\alpha = .53-.86$; baba formunda ise $\alpha = .61-.89$ arasında değişmektedir. Anne formuna ilişkin boyutların toplam iç tutarlık katsayısı $\alpha = .90$, baba formuna ilişkin boyutların toplam iç tutarlık katsayısı ise yine $\alpha = .90$ bulunmuştur.

Özgün formdan farklı olarak, YEBÖ'nün duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik boyutundaki tüm maddeler (1,2,3,4,5,36,45 ve 52) ters puanlanmaktadır.

Ölçeğin iç tutarlık katsayısı ebeveynlik boyutları bakımından anne formunda $\alpha = .53-.86$; baba formunda ise $\alpha = .61-.89$ arasında değişmektedir. Anne formuna ilişkin boyutların toplam iç tutarlık katsayısı $\alpha = .90$, baba formuna ilişkin boyutların toplam iç tutarlık katsayısı ise yine $\alpha = .90$ bulunmuştur. Yarıya bölme güvenilirliği Spearman Brown eşit yarımlar güvenilirliği anne formunda .82, baba formunda ise .83 olarak hesaplanmıştır.

Ölçeğin birleşen geçerliğine ilişkin analizler, anne formunun YŞÖ-KF3 ile .51, YR-KÖ ile .27, YTÖ ile .29, SCL-90-R ile .51 düzeyinde anlamlı korelasyonlar gösterdiğine işaret etmektedir ($p < .01$). Anne formunun baba formu ile gösterdiği korelasyon .68 olarak bulunmuştur. Baba formunun birleşen geçerliğine ilişkin analizler ise YŞÖ-KF3 ile .47, YR-KÖ ile .23, YTÖ ile .29, Belirti Tarama Listesi SCL-90-R ile .43 düzeyinde anlamlı korelasyonlara işaret etmektedir ($p < .01$).

2.2.3. Aile Hayatı ve çocuk Yetiştirme Tutum Envanteri(PARI)

Parental Attitude Research Instrument (PARI) Schaefer ve Bell (1958) tarafından geliştirilmiştir. Kuramsal olarak, çocuğun kişilik gelişimine, anne babanın çocuk yetiştirme tutumlarının ve aile hayatının doğrudan etkili olduğu ilkesine dayandırılmıştır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması, Le Compte ve Özer (1978) tarafından yapılmıştır. Ölçek Türkçe'ye çevrilerek 115 maddenin anlaşılabilirliği saptanmıştır. Bağımsız hakemler tarafından maddeler tekrar İngilizce'ye çevrilmiştir. 10 kişilik bir anne grubuna uygulanarak maddelerin anlaşılmayan bölümleri düzeltilmiştir. Ölçek alt, orta ve üst sosyoekonomik düzeyden 179 anneye uygulanmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda 5 alt boyut ortaya koyulmuştur. Bunlar; aşırı annelik (aşırı koruyuculuk),

demokratik tutum ve eşitlik tanıma, ev kadınlığı rolünü reddetme, geçimsizlik ve artık boyut (sıkı disiplin)'tur. 34 kişilik farklı bir gruba üç hafta ara ile iki kez uygulanmıştır. Test tekrar test güvenilirliğinde Sperman korelasyon katsayısı 0.58-0.88 bulunmuştur. Düşük korelasyon katsayısı olan alt boyutlar çıkarılmamış, daha büyük bir örnekleme uygulanarak madde analizi yapılmıştır. Ölçeğin aslında bulunan 115 maddeden, geçerlik ve anlaşılabilirliği yüksek 60 madde seçilmiştir. 5 alt boyuttan meydana gelen ölçek oluşturulmuştur.

Küçük (1990), PARI ölçeğinin 2. (demokratik tutum ve eşitlik tanıma), 2. (ev kadınlığı rolünü reddetme) ve 4. (geçimsizlik) alt boyutlarının geçerlik çalışmasını yapmıştır. Çalışmada anne babanın çocuk yetiştirme tutumu ile çocuğun kişilik özellikleri arasındaki ilişkisi incelenmiştir. Örnekleme, 160 öğrenci ve bunların anne ve babaları olan 152 anne ve 138 baba alınmıştır. Piers Haris Çocuklarda Öz Kavramı Ölçeği, Durumluk ve Sürekli Kaygı Envanteri, Money Problem Tarama Ölçeği ve Minnesota Danışma Envanteri kullanılarak gençlerin psikolojik özellikleri değerlendirilmiştir. PARI ise anne babaların çocuk yetiştirme tutumlarını değerlendirmek amacıyla kullanılmıştır. Aşamalı bileşik regresyon analizi yapılmıştır. PARI'nın, 2. ve 4. alt boyutlarının yapı geçerliği desteklenmiştir.

Aşırı Annelik (Aşırı Koruyuculuk) Alt Boyutu: Aşırı kontrol, müdahalecilik, çocuktan bağımlı, faal ve çalışkan olmasını istemektir. Anne son derece özverilidir. Çocuğun bunu anlaması gerektiğine inanır. Annenin çocuğa zorla müdahalesini, çocuğun anne babasına bağımlılığını ölçer. Toplam varyansın %37'sini oluşturur. 16 madde içerir. Bu maddeler şunlardır: 1, 3, 4, 7, 11, 12, 14, 26, 27, 28, 32, 34, 36, 46, 51, 57. En düşük puan 16, en yüksek puan 64'tur. Yüksek puan alınması olumsuz olarak değerlendirilir.

Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma Alt Boyutu: Çocuğa eşit haklar tanıma, çocuğun düşüncelerini açıkça belirtmesini destekleme, çocukla arkadaşlık kurma ve paylaşımdır. Anne babanın cesaret verici yaklaşımlarını ve paylaşımını ölçer. Toplam varyansın %10'unu oluşturur. 9 madde içerir. Bu maddeler şunlardır: 2, 13, 18, 22, 29, 37, 44, 45, 59. En düşük puan 9, en yüksek puan 36'dır. Yüksek puan alınması olumlu olarak değerlendirilir.

Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme Alt Boyutu: Annenin kendi annesi ya da başkalarına bağımlılığı, sinirlilik, çocukla uzun süre bir arada kalmaktan hoşlanmama, yeni doğan bebeğin bakımından ürkemektir. Evde sessiz olan kadının mutsuzluk durumunu, ev işleri ve çocuk bakımı ile ilgili doyumsuzluğunu ölçer. Toplam varyansın %7'sini oluşturur. 13 madde içerir. Bu maddeler şunlardır: 6, 9, 16, 17, 21, 23, 31, 38, 41, 42, 49, 52, 55. En düşük puan 13, en yüksek puan 52'dir. Yüksek puan alınması olumsuz olarak değerlendirilir.

Geçimsizlik (Aile İçi Çatışma) Alt Boyutu: Eşler arasındaki geçimsizliğin çocuk yetiştirmedeki rolü, eşin anneye yardımcı olmayışı ve düşüncesizliğidir. Toplam varyansın %5'ini oluşturur. 6 madde içerir. Bu maddeler şunlardır: 8, 19, 33, 40, 48, 54. En düşük puan 6, en yüksek puan 24'tür. Yüksek puan alınması olumsuz olarak değerlendirilir.

Sıkı Disiplin Alt Boyutu (Artık Boyut): Diğer dört faktör ile belirgin korelasyon göstermeyip kendi arasında korelasyon gösteren maddelerin birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Cezalandırma, sıkı disiplin, cinsel ve saldırgan davranışları bastırma, anne babanın mutlak hakimiyetine inanma durumlarını kapsar. 16 madde içerir. Bu maddeler şunlardır: 5, 10, 15, 20, 24, 25, 30, 35, 39, 43, 47, 50, 53, 56, 58, 60. En düşük puan 16, en yüksek puan 64'tür. Yüksek puan alınması olumsuz olarak değerlendirilir.

Ölçek boyutlarındaki maddeler karışık olarak verilir. Maddeler soru şeklinde olmayıp olumlu veya olumsuz ifadeler şeklindedir. Dörtlü likert tipi bir ölçektir. Her ifade için "Çok uygun buluyorum" (4), "Oldukça uygun buluyorum" (3), "Biraz uygun buluyorum" (2), "Hiç uygun bulmuyorum" (1) seçeneklerinden biri işaretlenir (Le Compte, Le Compte, Ozer, 1978). Her madde için işaretlenen seçenek numarası, madde puanı olarak değerlendirilir. 2., 29. ve 44. maddelere verilen yanıtlar tersine puanlanır. Bu maddeler için 1 yanıtına 4, 2 yanıtına 3, 3 yanıtına 2, 4 yanıtına 1 puan verilir. Her alt boyut için ayrı puan elde edilir. Toplam puan yoktur. Alt boyutlardan alınan puanlar birbirleriyle karşılaştırılmaz. Alt boyuttan alınan puanın yüksek olması o boyutun yansıttığı tutumun onaylandığını gösterir.

2.2.4. Demografik Bilgi Formu

Demografik bilgiler araştırmacı ve danışman ile birlikte literatürden yola çıkılarak birlikte geliştirilmiştir.

Araştırmada 10 maddeden oluşan bir bilgi toplama formu kullanılmıştır. Demografik Bilgi toplama formunda, katılımcıların kendilerinin ve eşlerinin eğitim seviyeleri, meslekleri, yaşları, gelir durum, yetiştiği aile türü, medeni durumları, algılanan yetiştirme tutumları ve son olarak ocuk sayısı ve çocuğun/çocukların cinsiyetinin neler olduğuna dair sorulardan oluşmaktadır.

2.3. İŞLEM

Çalışmanın uygulaması, özel anaokullarında Ocak – Őubat 2013 tarihleri arasında; Milli Eğitime Bağlı anaokullarında ise Mart 2013 tarihinde uygulanmıştır. Uygulamalarda anaokullarında yapılan toplantılarda annelere hem sözlü hem de yazılı (Onam Formu) bilgi verilmiştir. Daha sonrasında kapalı bir zarf içerisinde ölçek bataryası sunulmuştur. Bir kişi için uygulama süresi yaklaşık 30-40 dakika arasında sürmektedir.

2.4. VERİLERİN ANALİZİ

Çalışmada toplanan verilerin analizi, SPSS istatistik paket programı 15.0 versiyonu ile yapılmıştır. Katılımcıların eğitim ve geldikleri aile tutumları değişkeni açısından anlamlı farklılık olup olmadığının görölmesi amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Algılanan ebeveynlik biçimlerinin ve erken dönem uyum bozucu şemaların ocuk yetiştirme tutum değerlendirmelerini yordama gücü olup olmadığının ortaya konması amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Yordayıcı değişkenler “stepway” yöntem ile analize dâhil edilmişlerdir.

Araştırmada tüm istatistiksel işlemler için anlamlılık düzeyi en az “0.05” olarak kabul edilmiştir.

3. BULGULAR

Bulgular bölümü üç ana başlıktan oluşmaktadır. İlk bölümde, öncelikle araştırmada kullanılan değişkenlerin betimleyici istatistiklerine yer verilmiştir. İkinci bölümde katılımcıların eğitim düzeyleri ve aile tutumları(demografik bilgilerde katılımcını geldiği aile tutumları) göre araştırmada yer alan ölçekler için elde edilen puanlar yönünden farklılık gösterip göstermediğini değerlendirmek amacıyla yapılan bağımsız gruplar için One-Way Anova analizi sonuçları aktarılmıştır. Son bölümde ise algılanan ebeveynlik biçimleri ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkide şema alanlarının aracı rolünün olup olmadığı sorusuna yanıt aranmak için Çoklu Regresyon Analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

3.1. ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÖLÇEKLERİN BETİMLEYİCİ İSTATİSTİK BULGULARI

Bu bölümde kullanılan Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar, Algılanan Ebeveynlik Stilleri ve Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeklerine ait ortalamaları ve standart sapmaları verilmiştir. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar Ölçeği; kopukluk, zedelenmiş otonomi, zedelenmiş sınırlar, diğerleri yönelimlik, yüksek standart şema alanları alt ölçekleri, Algılanan Ebeveynlik Biçimleri; kuralcı/kalıplayıcı”, “küçümseyici/kusur bulucu”, “duygusal bakımdan yoksun bırakıcı”, “sömürücü/istismar edici”, “aşırı koruyucu/evhamlı”, “başarı odaklı”, “kontrol etmeyen/sınırsız”, “kötümser/endişeli”, “cezalandırıcı” ve “duygularını bastıran/değişime kapalı alt ölçekleri ve Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinin; aşırı annelik (aşırı koruyuculuk), demokratik tutum ve eşitlik tanıma, ev kadınlığı rolünü reddetme, geçimsizlik ve sıkı disiplin alt ölçeklerine ait ortalamaları, standart sapmaları, en küçük ve büyük değerlerine yer verilmiştir.

3.1.1. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar Ölçeğine Ait Bulgular

Bu bölümde öncelikle annelere verilen erken dönem uyum bozucu şemalar (Bkz.Tablo3.1.)ve şema alanlarına (Bkz.Tablo 3.2.) ait ölçeğinin beş alt ölçeğinin ortalamaları ve standart sapmaları verilmiştir.

Tablo 3-1 Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Boyutları Alt Ölçeğine Puanlarına Ait Betimleyici İstatistikler

Şema Boyutları	Min.	Max.	Ort.	Std.sapma
Duygusal yoksunluk	4	29	9.09	5.18
İç içe geçme	6	35	15.79	6.53
Terk edilme	4	27	8.09	3.66
Başarısızlık	5	30	11.51	4.64
Karamsarlık	5	27	11.59	5.32
Tehditler kar.dayanıksızlık	4	27	10.64	4.69
Duyguları bastırma	5	22	9.98	4.41
Sosyal izolasyon	7	38	14.90	6.13
Kusurluluk	4	27	8.93	3.83
Yüksek standartlar	3	18	8.28	3.67
Onay arayıcılık	6	34	19.58	5.77
Ayrıcalıklılık	6	31	18.43	5.61
Kendini feda	5	30	16.90	5.63
Cezalandırılma	6	59	21.68	6.84

Tablo 3.1.'de görüldüğü gibi annelerin cezalandırılma ve onay arayıcılık şemaları yüksek puan almıştır.

Tablo 3-2 Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları Alt Ölçeğine Puanlarına ait Betimleyici İstatistikler

Erken dönem Uyum Bozucu Şemalar Ölçeğinin beş alt ölçeğine ait ortalamalar Tablo 3.2’de sunulmuştur

Şema Alanları	Min.	Mak.	Ort.	Std. Sapma
Zedelenmiş Otonomi(N:166)	15	84	37,95	13,43
Kopukluk (N:166)	20	116	41,03	15,76
Yüksek Standartlar(N:166)	23	104	51,54	14,55
Zedelenmiş Sınırlar(N:166)	6	34	15,14	5,11
Diğerleri Yönelimlilik(N:166)	11	59	36,26	10,16

. Tablo3.2.’de görüldüğü üzere annelerin yüksek standartlar şema alt boyutu ortalaması yüksek olduğu görülmüştür.

3.1.2. Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğine Ait Bulgular

Bu bölümde annelere verilen algılanan ebeveynlik biçimine ait on alt ölçeğinin ortalamaları ve standart sapmaları anne ve baba olmak üzere ayrı tablolar üzerinde gösterilmiştir.Tablo3.3. ve Tablo3.4.’de görüldüğü gibi, katılımcıların kuralcı ve duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik anne ve baba boyutu daha yüksek algılanmıştır.

Tablo 3-3 YEBÖ_A Alt Puanlarına ait Betimleyici İstatistikler

Ebeveynlik boyutu	Min.	Max.	Ort.	Std.sapma
Kuralcı	8	84	31,15	12,83
Küçümseyici	1	54	13,54	7,96
Duygusal bak. Yok. Bırakıcı	8	48	19,91	9,13
Sömürücü	7	32	8,48	3,99
Aşırı koruyucu	7	37	19,44	6,73
Başarı odaklı	4	30	16,08	6,22
Aşırı izin verici	6	32	10,49	5,39
Kötümser	3	18	7,31	3,64
Cezalandırıcı	4	24	9,38	3,62
Duygularını bastıran	3	17	8,54	3,69

Tablo 3-4 YEBÖ_B Alt Puanlarına Ait Betimleyici İstatistikler

Ebeveynlik boyutu	Min.	Max.	Ort.	Std.sapma
Kuralcı	6	69	30,99	13,72
Küçümseyici	1	49	13,81	7,90
Duygusal bak. Yok. Bırakıcı	8	48	21,34	9,52
Sömürücü	6	37	9,20	5,18
Aşırı koruyucu	7	34	18,67	6,54
Başarı odaklı	5	30	16,10	6,29
Aşırı izin verici	6	32	10,74	5,58
Kötümser	3	18	7,01	3,70
Cezalandırıcı	4	24	9,73	3,81
Duygularını bastıran	3	18	9,24	4,18

3.1.3. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğine Ait Bulgular

Tablo3.5'te de görüldüğü gibi çocuk yetiştirme tutumunda sıkı disiplin ve koruyucu(aşırı anne) alt boyutları ortalaması yüksek görülmüştür.

Tablo 3-5 PARI Alt Ölçeğine Puanlarına ait Betimleyici İstatistikler

Yetiştirme tutumu	Min.	Max.	Ortalama	Standart sapma
Aşırı anne	11	63	39,14	9,38
Demokratik	9	30	16,96	4,25
Ev kadınlığını reddeden	15	52	35,85	7,54
Geçimsizlik	7	24	16,49	4,14
Sıkı disiplin	21	63	45,92	8,00

3.2. ARAŞTIRMADA YER ALAN DEĞİŞKENLERİ ÖLÇEN ÖLÇEKLERDEN VE ALT BÖLÜMLERİNDEN ALINAN PUANLARIN EĞİTİM ve AİLE TUTUMU DEĞİŞKENİ AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

3.2.1. Şema Alanları ile Eğitim ve Aile Tutum Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Tablo3.6.'da görüldüğü gibi zedelenmiş otonomi($p=0.000$), kopukluk($p=0.013$) ve yüksek standartlar($p=0.009$) şema alanları alt ölçek puanları eğitim açısından istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Annelerin eğitim düzeyi düştükçe erken dönem uyum bozucu şema alanlarının işlevselliği arttığı görülmektedir.

Katılımcı annelerin şema alanları ile aile tutumları arasındaki değişkenlerine baktığımızda(Bkz. Tablo3.7.); zedelenmiş otonomi(p=0.000) ve kopukluk(p=0.001) şema alanları alt ölçekleri puanlar aile tutumu açısından istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Katılımcı annelerin ilgisiz tutumları ile işlevsel bozucu şemalar arasında puanın arttığı görülmektedir.

Tablo 3-6 Şema Alanları ile Eğitim Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	Eğitim Durumu	N	Ortalama	St. Sapma	F	P	Fark
ZEDELENMİŞ OTONOMİ	İlkokul ve Altı	18	48,72	14,75	7,790	0.000*	1-4,5 2-4 3-4
	Ortaokul	13	46,00	13,33			
	Lise	56	32,75	13,14			
	2 Yıllık	22	34,13	11,06			
	4 Yıllık ve Üzeri	53	32,75	11,26			
KOPUKLUK	İlkokul ve Altı	18	49,66	14,71	3,364	0.011*	1-4
	Ortaokul	13	50,00	19,65			
	Lise	56	40,67	17,29			
	2 Yıllık	22	37,45	12,48			
	4 Yıllık ve Üzeri	54	38,00	13,18			
YÜKSEK STANDARTLAR	İlkokul ve Altı	18	58,05	14,74	4,456	0.002*	1-4 3-4
	Ortaokul	13	53,84	15,77			
	Lise	56	55,76	15,13			
	2 Yıllık	22	46,09	12,61			
	4 Yıllık ve Üzeri	54	47,20	12,57			
ZEDELENMİŞ SINIRLAR	İlkokul ve Altı	18	16,77	3,78	1.932	0.108	-
	Ortaokul	13	17,07	7,77			
	Lise	56	15,69	5,12			
	2 Yıllık	22	14,50	5,55			
	4 Yıllık ve Üzeri	54	13,94	4,41			
DiĞERLERİ YÖNELİMLİLİK	İlkokul ve Altı	18	38,72	10,22	1,899	0.113	-
	Ortaokul	13	37,53	10,46			
	Lise	56	38,46	8,57			
	2 Yıllık	22	32,68	13,26			
	4 Yıllık ve Üzeri	54	35,01	9,66			

*p<.05

Katılımcıların geldikleri aile tutumları ile zedelenmiş otonomi (p=0.000), kopukluk (p=0.001) ve yüksek standartlar (p=0.033) şema alanları arasında açısından istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Zedelenmiş otonomi şema alanının,

sıkı disiplin tutum ortalaması, demokratik ve koruyucu aile tutumu ortalamasından anlamlı derecede daha büyüktür. Kopukluk şema alanı, sıkı disiplin aile tutumu ortalaması, demokratik ve koruyucu aile tutumu ortalama puanından anlamlı dereceden daha büyüktür. Yüksek standartlar şema alanında ise, sıkı disiplin aile tutumu ortalaması, demokratik aile tutumu ortalama puanında göre anlamlı derece daha büyüktür.

Tablo 3-7 Şema Alanları ile Aile Tutumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	Aile Tutumu	N	Ortalama	St. Sapma	F	P	Fark
ZEDELENMİŞ OTONOMİ	Demokratik Tutum	57	34,42	11,64	6,598	0.000*	1-3 3-5
	Yüksek Kontrol	9	36,77	9,44			
	Tutum						
	Sıkı Disiplin Tutum	38	46,05	15,74			
	İlgisiz Tutum	3	51,00	7,39			
KOPUKLUK	Koruyucu Tutum	55	35,54	11,85	4,803	0.001*	1-3 3-5
	Demokratik Tutum	57	38,42	16,37			
	Yüksek Kontrol	9	37,66	9,08			
	Tutum						
	Sıkı Disiplin Tutum	38	48,18	18,17			
YÜKSEK STANDARTLAR	İlgisiz Tutum	4	57,50	9,14	2,701	0.033*	1-3
	Koruyucu Tutum	55	37,96	12,17			
	Demokratik Tutum	57	48,82	12,82			
	Yüksek Kontrol	9	52,33	16,75			
	Tutum						
ZEDELENMİŞ SINIRLAR	Sıkı Disiplin Tutum	38	57,28	17,29	1,713	0.150	-
	İlgisiz Tutum	4	61,00	11,28			
	Koruyucu Tutum	55	49,70	13,34			
	Demokratik Tutum	57	14,29	5,42			
	Yüksek Kontrol	9	14,88	3,85			
DiĞERLERİ YÖNELİMLİLİK	Tutum				0,706	0.589	-
	Sıkı Disiplin Tutum	38	16,65	5,92			
	İlgisiz Tutum	4	18,50	4,20			
	Koruyucu Tutum	55	14,83	4,30			
	Demokratik Tutum	57	36,22	10,93			
	Yüksek Kontrol	9	36,77	10,56			
	Tutum						
	Sıkı Disiplin Tutum	38	37,15	10,25			
	İlgisiz Tutum	4	44,25	6,70			
	Koruyucu Tutum	55	35,80	9,15			

*P<.05

3.2.2. Algılanan Ebeveynlik Biçimleri Anne Alt Boyutu ile Eğitim ve Aile Tutumu Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Tablo 3.8.'de görüldüğü gibi katılımcıların kusur bulan($p=0.011$) ve aşırı koruyan($p=0.002$) ebeveynlik biçimleri ile eğitim açısından istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Kusur bulan anne alt boyutu ile ilkökul ve altı eğitim düzeyi ortalaması lise ve 4 yıllık üniversite ve üstü eğitim düzeyi ortalamasından anlamlı derecede daha büyüktür. Aşırı koruyan anne alt boyutunda lise eğitim durumu ortalaması 4 yıllık üniversite ve üstü eğitim ortalamasından anlamlı derece daha büyüktür.

Tablo 3-8 YEBÖ Anne ile Eğitim Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	Eğitim Durumu	N	Ortalama	St. Sapma	F	P	Fark
KURALCI	İlkokul ve Altı	18	31,55	15,43	,469	0,759	-
	Ortaokul	13	32,23	11,84			
	Lise	55	32,00	14,08			
	2 Yıllık	22	27,86	9,25			
	4 Yıllık ve Üzeri	53	30,60	11,67			
KUSUR BULAN	İlkokul ve Altı	18	17,77	12,54	3,402	0.011*	1-3-5
	Ortaokul	13	17,38	11,09			
	Lise	54	11,98	5,05			
	2 Yıllık	22	14,18	10,12			
	4 Yıllık ve Üzeri	54	12,11	4,53			
DUYGUSAL BAKIMDAN YOKSUN BIRAKICI	İlkokul ve Altı	18	22,94	9,82	2,377	0.054	-
	Ortaokul	13	25,23	11,61			
	Lise	54	18,20	7,43			
	2 Yıllık	22	19,72	9,62			
	4 Yıllık ve Üzeri	54	19,05	8,49			
SÖMÜRÜCÜ	İlkokul ve Altı	18	9,33	3,71	2.111	0,082	-
	Ortaokul	13	8,46	3,59			
	Lise	54	8,27	4,14			
	2 Yıllık	22	10,45	6,59			
	4 Yıllık ve Üzeri	54	7,70	2,18			
AŞIRI KORUYAN	İlkokul ve Altı	18	21,55	7,95	4,413	0.002*	3-5
	Ortaokul	13	19,84	5,11			
	Lise	55	21,65	6,40			
	2 Yıllık	22	17,81	6,20			
	4 Yıllık ve Üzeri	53	16,96	6,41			

BAŞARI ODAKLI	İlkokul ve Altı	18	14,33	6,24	,785	0,537	-
	Ortaokul	13	15,53	5,01			
	Lise	55	17,03	5,94			
	2 Yıllık	22	15,36	6,01			
	4 Yıllık ve Üzeri	53	15,92	6,77			
AŞIRI İZİN VEREN	İlkokul ve Altı	18	12,88	7,39	1.919	0.110	-
	Ortaokul	13	11,76	5,21			
	Lise	55	10,41	5,03			
	2 Yıllık	22	11,13	5,89			
	4 Yıllık ve Üzeri	53	9,20	4,69			
KÖTÜMSER	İlkokul ve Altı	18	7,50	3,32	1,003	0,408	-
	Ortaokul	13	8,38	3,61			
	Lise	55	7,72	3,33			
	2 Yıllık	22	6,81	4,23			
	4 Yıllık ve Üzeri	53	6,66	3,74			
CEZALANDIRAN	İlkokul ve Altı	17	10,94	3,09	2,554	0,041	-
	Ortaokul	13	10,69	4,71			
	Lise	55	9,69	3,99			
	2 Yıllık	22	8,18	3,04			
	4 Yıllık ve Üzeri	53	8,64	3,07			
DUYGULARI BASTIRAN	İlkokul ve Altı	17	8,76	3,76	1,278	0.281	-
	Ortaokul	13	8,84	3,91			
	Lise	55	9,27	3,85			
	2 Yıllık	22	7,86	3,94			
	4 Yıllık ve Üzeri	53	7,83	3,19			

P<.05

Katılımcıların algıladıkları ebeveynlik biçimleri ile geldikleri aile tutumları arasındaki değişkenleri incelediğimizde; kusur bulucu(p=0.000), duygusal bakımdan yoksun bırakıcı(p=0.000), aşırı izin veren (p=0.038), kötümser(p=0.000) ve cezalandırıcı(p=0.005) ebeveynlik algı biçimleri anne alt ölçekleri puanlar eğitim açısından istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Katılımcıların YEBÖ'nün kusur bulan anne alt boyutu koruyucu aile tutum ortalaması , demokratik ve sıkı disiplin aile tutumu ortalamasından anlamlı derecede daha büyüktür. Duygusal bakımdan yoksun bırakıcı anne alt boyutunda ilgisiz aile tutumu demokratik, sıkı disiplin ve koruyucu aile tutumu ortalamasından anlamlı derecede daha büyüktür. Aşırı izin veren anne boyutu ilgisiz aile tutum ortalaması yüksek kontrol ve koruyucu aile

tutumu ortalamasından anlamlı derecede daha büyüktür. Kötümse anne alt boyutu ile ilgisiz aile tutumu ortalaması demokratik, sıkı disiplin ve koruyucu aile tutumu ortalamasından anlamlı derecede daha büyüktür. Cezalandıran anne alt boyutu ile sıkı disiplin aile tutum ortalaması koruyucu aile tutumu ortalamasından anlamlı derecede daha büyüktür.

Tablo 3-9 YEBÖ ANNE ile Aile Tutumu Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	Aile tutum	N	Ortalama	St. Sapma	F	P	Fark
KURALCI	Demokratik tutum	56	29,62	13,00	2,051	0,090	
	Yüksek kontrol	9	29,55	15,49			
	Sıkı disiplin	35	36,37	11,50			
	İlgisiz tutum	4	27,00	8,20			
	Koruyucu	55	29,76	13,09			
KUSUR BULAN	Demokratik tutum	57	11,77	7,10	5,363	0.000*	1-3 3-5
	Yüksek kontrol	9	14,22	10,56			
	Sıkı disiplin	37	11,98	11,03			
	İlgisiz tutum	4	18,18	7,08			
	Koruyucu	54	18,75	3,93			
DUYGUSAL BAKIMDAN YOKSUN BIRAKICI	Demokratik tutum	57	17,35	7,74	9,671	0.000*	1-3,4 3-5 4-5
	Yüksek kontrol	9	22,44	11,56			
	Sıkı disiplin	37	25,24	10,21			
	İlgisiz tutum	4	34,75	12,09			
	Koruyucu	54	17,51	6,38			
SÖMÜRÜCÜ	Demokratik tutum	57	8,36	4,54	2.388	0,053	
	Yüksek kontrol	9	7,77	2,33			
	Sıkı disiplin	37	10,00	5,15			
	İlgisiz tutum	4	10,25	6,50			
	Koruyucu	54	7,55	1,72			
AŞIRI KORUYAN	Demokratik tutum	57	17,87	6,44	1,437	0.224	
	Yüksek kontrol	9	20,88	5,44			
	Sıkı disiplin	37	20,70	8,07			
	İlgisiz tutum	4	17,75	9,70			
	Koruyucu	55	20,21	6,01			
BAŞARI ODAKLI	Demokratik tutum	56	17,03	6,73	1,901	0,113	
	Yüksek kontrol	9	14,66	6,57			
	Sıkı disiplin	37	16,35	6,64			
	İlgisiz tutum	4	8,75	3,30			
	Koruyucu	55	15,74	5,34			
AŞIRI İZİN VEREN	Demokratik tutum	56	9,73	4,64	2,598	0.038*	1-4

	Yüksek kontrol	9	9,00	3,60			2-4
	Sıkı disiplin	37	11,10	6,46			
	İlgisiz tutum	4	18,00	8,36			
	Koruyucu	55	10,49	5,40			
KÖTÜMSER	Demokratik tutum	56	6,55	3,76			
	Yüksek kontrol	9	7,66	3,31			
	Sıkı disiplin	37	9,21	3,46	7,784	0,000*	1-3,4
	İlgisiz tutum	4	13,25	3,77			3-5
	Koruyucu	55	6,34	2,92			
CEZALANDIRAN	Demokratik tutum	56	8,89	3,85			
	Yüksek kontrol	9	9,77	2,72			
	Sıkı disiplin	36	10,94	3,94	3,313	0,012*	3-5
	İlgisiz tutum	4	12,00	3,26			
	Koruyucu	55	8,56	3,04			
DUYGULARI BASTIRAN	Demokratik tutum	56	7,91	3,66			
	Yüksek kontrol	9	8,55	4,58			
	Sıkı disiplin	36	9,44	3,38	2,185	0,073	-
	İlgisiz tutum	4	12,50	3,10			
	Koruyucu	55	8,30	3,71			

* $p < .05$ + $0.000 < 0.001$

3.2.3. Algılanan Ebeveynlik Biçimleri Baba Alt Boyutu ve Eğitim Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Tablo3.10.'da görüldüğü gibi, sömürücü ($p=0.032$), aşırı koruyan($p=0.004$), aşırı izin veren($p=0.011$) baba alt ölçek puanları eğitim açısından istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmaktadır.

Katılımcı annelerin YEBÖ'nün sömürücü baba ebeveynlik alt boyutunda 2 yıllık üniversite eğitim durumu ortalaması ilkokul ve 4 yıllık eğitim durumu ortalamasından anlamlı derecede daha büyüktür. Aşırı koruyan baba ebeveyn alt boyutunda lise eğitim durumu ortalaması 4 yıllık eğitim durumu ortalamasından anlamlı derece daha büyüktür. Aşırı izin veren baba alt boyutunda ise ilkokul ve altı eğitim durumu ortalaması 4 yıllık eğitim durumu ortalamasından anlamlı derecede daha büyüktür.

Tablo 3-10 YEBÖ Baba ile Eğitim Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	Eğitim Durumu	N	Ortalama	St. Sapma	F	P	Fark
KURALCI	İlkokul ve Altı	17	32,29	17,05	,789	0,534	
	Ortaokul	13	33,61	15,68			
	Lise	54	32,24	13,41			
	2 Yıllık	22	26,72	10,31			
	4 Yıllık ve Üzeri	52	30,78	13,77			
KUSUR BULAN	İlkokul ve Altı	18	17,33	11,83	2,387	0.054	-
	Ortaokul	13	17,92	12,06			
	Lise	52	12,71	6,26			
	2 Yıllık	22	14,36	9,05			
	4 Yıllık ve Üzeri	53	12,64	5,39			
DUYGUSAL BAKIMDAN YOKSUN BIRAKICI	İlkokul ve Altı	18	22,72	10,79	2,00	0.097	-
	Ortaokul	13	27,38	11,71			
	Lise	52	19,59	7,03			
	2 Yıllık	22	20,18	10,39			
	4 Yıllık ve Üzeri	53	21,90	9,99			
SÖMÜRÜCÜ	İlkokul ve Altı	18	11,22	5,39	2.715	0,032*	1-4,5
	Ortaokul	13	10,15	4,25			
	Lise	54	8,77	5,15			
	2 Yıllık	22	11,40	8,68			
	4 Yıllık ve Üzeri	54	7,96	2,69			
AŞIRI KORUYAN	İlkokul ve Altı	18	20,38	7,46	4,026	0.004*	3-5
	Ortaokul	13	19,30	5,13			
	Lise	53	20,81	6,06			
	2 Yıllık	22	16,86	6,31			
	4 Yıllık ve Üzeri	53	16,41	6,39			
BAŞARI ODAKLI	İlkokul ve Altı	17	15,64	5,91	,813	0,519	
	Ortaokul	13	15,46	5,44			
	Lise	53	17,37	5,89			
	2 Yıllık	22	14,90	6,34			
	4 Yıllık ve Üzeri	52	15,78	7,07			
AŞIRI İZİN VEREN	İlkokul ve Altı	17	13,76	7,11	3,379	0.011*	1-5
	Ortaokul	13	13,46	6,21			
	Lise	53	10,01	4,58			
	2 Yıllık	22	11,77	6,44			
	4 Yıllık ve Üzeri	52	9,36	4,99			
KÖTÜMSER	İlkokul ve Altı	17	7,94	3,43	2,509	0,044	-
	Ortaokul	13	7,23	3,46			
	Lise	53	8,03	3,96			
	2 Yıllık	22	6,04	3,63			
	4 Yıllık ve Üzeri	52	6,09	3,48			
CEZALANDIRAN	İlkokul ve Altı	17	10,94	3,96	2,919	0,023	-

	Ortaokul	13	10,69	4,45			
	Lise	53	9,69	4,09			
	2 Yıllık	22	8,18	3,13			
	4 Yıllık ve Üzeri	52	8,64	3,37			
	İlkokul ve Altı	17	9,76	4,47			
	Ortaokul	13	8,53	4,64			
	Lise	53	10,41	4,04	2,176	0,074	-
DUYGULARI BASTIRAN	2 Yıllık	22	7,59	4,07			
	4 Yıllık ve Üzeri	52	8,90	4,03			

*P<.05

Tablo3.11.'de görüldüğü gibi, katılımcıların aile tutumu açısından algılanan ebeveynlik stilleri incelendiğinde kuralcı (p=.000), kusur bulan,(p=.000), duygusak bakımdan yoksun bırakıcı(p=.000), sömürücü (p=.023), başarı odaklı (p=.024) , kötümser (p=.000) cezalandıran (p=.000) ve duygularını bastıran (p=.000) baba alt ölçek puanları istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Kuralcı ve kusur bulucu baba alt boyutlarında sıkı disiplin aile tutum ortalaması, demokratik ,yüksek tutum ve koruyucu aile tutum ortalamasından anlamlı derecede daha büyüktür. Duygusal bakımdan yoksun bırakıcı baba alt boyutu, ilgisiz aile tutumu ortalaması diğer aile tutumları ortalamasından anlamlı derecede daha büyüktür. Sömürücü baba alt boyunda sıkı disiplin tutumu ortalaması, koruyucu aile tutumu ortalamasından anlamlı derecede daha büyüktür. Başarı odaklı baba alt boyutu ortalaması koruyucu aile tutumu ilgisiz aile tutumu ortalamasından anlamlı derece daha büyüktür. Kötümser baba alt boyutu sıkı disiplin tutum ortalaması demokratik ve koruyucu aile tutum ortalamalarından anlamlı derecede daha büyüktür. Cezalandıran baba alt boyutu sıkı disiplin tutum ortalaması demokratik ve koruyucu tutum ortalamasından anlamlı derecede daha büyüktür. Duyguları bastıran baba alt boyutunda ilgisiz aile tutum ortalaması diğer tutum ortalamalarına göre anlamlı derece daha büyüktür.

Tablo 3-11 YEBO Baba ile Aile Tutumu Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	Eğitim Durumu	N	Ortalama	St. Sapma	F	P	Fark
KURALCI	Demokratik tutum	56	28,58	12,44	7,419	0,000*	
	Yüksek kontrol	9	22,00	9,04			
	Sıkı disiplin	37	41,00	14,38			
	İlgisiz tutum	4	25,75	9,21			
	Koruyucu	55	29,05	12,76			
KUSUR BULAN	Demokratik tutum	57	11,98	6,77	7,283	0.000*	
	Yüksek kontrol	9	10,77	1,71			
	Sıkı disiplin	35	19,44	11,24			
	İlgisiz tutum	4	17,25	7,88			
	Koruyucu	54	12,25	4,73			
DUYGUSAL BAKIMDAN YOKSUN BIRAKICI	Demokratik tutum	57	18,50	8,89	7,025	0.000*	
	Yüksek kontrol	9	17,11	5,06			
	Sıkı disiplin	36	26,19	11,14			
	İlgisiz tutum	4	35,00	8,90			
	Koruyucu	52	20,88	7,51			
SÖMÜRÜCÜ	Demokratik tutum	57	8,91	5,75	2,921	0,023*	3-5
	Yüksek kontrol	9	7,77	2,33			
	Sıkı disiplin	37	11,29	5,83			
	İlgisiz tutum	4	13,00	12,00			
	Koruyucu	54	8,12	3,12			
AŞIRI KORUYAN	Demokratik tutum	57	17,52	6,33	,959	0.432	-
	Yüksek kontrol	9	20,66	5,19			
	Sıkı disiplin	36	19,58	8,18			
	İlgisiz tutum	4	17,00	8,28			
	Koruyucu	53	19,20	5,66			
BAŞARI ODAKLI	Demokratik tutum	56	16,44	7,39	2,892	0,024*	3-4
	Yüksek kontrol	9	12,77	3,96			
	Sıkı disiplin	35	17,40	5,91			
	İlgisiz tutum	4	7,75	2,75			
	Koruyucu	53	16,15	5,35			
AŞIRI İZİN VEREN	Demokratik tutum	56	9,94	5,32	2,360	0.056	-
	Yüksek kontrol	9	9,88	5,15			
	Sıkı disiplin	35	11,71	6,51			
	İlgisiz tutum	4	18,00	8,36			
	Koruyucu	53	10,54	4,81			
KÖTÜMSER	Demokratik tutum	56	6,33	3,76	8,698	0,000*	1-3
	Yüksek kontrol	9	8,66	3,31			
	Sıkı disiplin	35	9,65	3,46			
	İlgisiz tutum	4	8,75	3,77			
	Koruyucu	53	5,64	2,92			

CEZALANDIRAN	Demokratik tutum	56	8,89	3,41	5,905	0,000*	1-3 3-5
	Yüksek kontrol	9	9,44	3,46			
	Sıkı disiplin	35	12,20	3,60			
	İlgisiz tutum	4	12,00	3,26			
	Koruyucu	53	8,90	3,11			
DUYGULARI BASTIRAN	Demokratik tutum	56	8,62	3,98	6,996	0,000*	1-3,4 2-3,4 3-5 4-5
	Yüksek kontrol	9	7,11	3,51			
	Sıkı disiplin	35	11,22	4,39			
	İlgisiz tutum	4	16,25	2,06			
	Koruyucu	53	8,45	3,65			

*p<.05

3.2.4. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Alt Boyutları ve Eğitim Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların aşırı anne (p=0.003), geçimsiz(p=0.002) ve sıkı disiplin(p=0.000) alt boyutları ile eğitim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Bkz.Tablo312.). Aşırı (koruyucu) anne alt boyutu ile 2 yıllık ile 4 yıllık ve üzeri mezunu olanların ortalaması ilkökul ve altı mezunu olanların ortalamasından anlamlı derecede daha büyüktür. Geçimsiz alt boyutunda 2 yıllık eğitim durumu ortalamalarından ilkökul ve altı eğitim ve 4 yıllık durumu ortalaması anlamlı derecede daha büyüktür. Sıkı disiplin alt boyutu 4 yıllık eğitim durumu ortalaması ilkökul ve altı ortalamasından anlamlı derecede daha büyüktür.

Tablo 3-12 PARI Alt Boyutları ile Eğitim Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	Eğitim Durumu	N	Ortalama	St. Sapma	F	P	Fark
Aşırı Anne	İlkokul ve Altı	18	32,72	7,36	4,126	0,003*	1-4,5
	Ortaokul	13	39,92	8,30			
	Lise	56	37,55	9,68			
	2 Yıllık	22	42,55	9,80			
	4 Yıllık ve Üzeri	53	41,17	8,81			
Demokratik	İlkokul ve Altı	17	17,65	4,97	0,305	0,874	-
	Ortaokul	13	17,46	3,75			

	Lise	55	16,85	4,47			
	2 Yıllık	22	17,45	4,13			
	4 Yıllık ve Üzeri	52	16,63	4,06			
Ev Kadın Red	İlkokul ve Altı	18	33,72	8,60			
	Ortaokul	13	35,46	5,68			
	Lise	56	35,05	7,14	0,947	0,438	-
	2 Yıllık	22	35,55	8,14			
	4 Yıllık ve Üzeri	52	37,21	7,61			
Geçimsiz	İlkokul ve Altı	18	14,17	4,65			
	Ortaokul	13	15,31	4,23			
	Lise	56	15,64	3,67	4,316	0,002*	1-4,5
	2 Yıllık	22	18,00	4,38			
	4 Yıllık ve Üzeri	52	17,60	3,68			
Sıkı Disiplin	İlkokul ve Altı	18	40,50	6,10			
	Ortaokul	13	45,54	5,54			
	Lise	56	43,93	8,15	6,087	0,000*	1,3-5
	2 Yıllık	22	47,09	9,82			
	4 Yıllık ve Üzeri	52	49,37	6,68			

*p<.05 0.000<0.0001

Katılımcıların çocuk yetiştirme tutumları ile geldikleri aile tutumları arasında (Bkz. Tablo3.13.) anlam uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda hiçbir alt ölçeği ile aile tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 3-13 PARI Alt Boyutları ile Aile Tutumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	Aile Tutumu	N	Ortalama	St. Sapma	F	P	Fark
Aşırı Anne	Demokratik Tutum	57	39,65	9,497			
	Yüksek Kontrol Tutum	9	40,56	11,092			
	Sıkı Disiplin Tutum	38	38,11	10,649	0,212	0,932	-
	İlgisiz Tutum	3	38,00	8,544			
	Koruyucu Tutum	55	39,16	8,572			
Demokratik	Demokratik Tutum	57	16,49	4,175			
	Yüksek Kontrol Tutum	9	16,00	4,416			
	Sıkı Disiplin Tutum	37	18,59	4,867	1,853	0,122	-
	İlgisiz Tutum	3	15,33	1,155			
	Koruyucu Tutum	53	16,62	3,894			
Ev Kadın Red	Demokratik Tutum	57	36,39	7,625			
	Yüksek Kontrol Tutum	9	38,67	4,330	0,953	0,435	-

	Sıkı Disiplin Tutum	37	35,30	7,852			
	İlgisiz Tutum	3	31,00	0,000			
	Koruyucu Tutum	55	34,91	7,543			
	Demokratik Tutum	57	16,96	4,179			
	Yüksek Kontrol Tutum	9	17,33	3,240			
Geçimsiz	Sıkı Disiplin Tutum	37	16,03	4,278	1,521	0,199	-
	İlgisiz Tutum	3	11,67	4,163			
	Koruyucu Tutum	55	16,18	3,930			
	Demokratik Tutum	57	46,56	8,697			
	Yüksek Kontrol Tutum	9	47,56	7,299			
Sıkı Disiplin	Sıkı Disiplin Tutum	37	44,14	7,739	0,639	0,635	-
	İlgisiz Tutum	3	46,00	7,810			
	Koruyucu Tutum	55	46,13	7,813			

*p<.05 0.000<0.0001

3.3. ERKEN DÖNEM UYUM BOZUCU ŞEMA ALANLARINDA ALGILANAN EBEVEYNLİK BİÇİMLERİNDEN YORDANMASINA İLİŞKİN REGRESYON ANALİZİ SONUÇLARI

Çalışmanın bu kısmında erken dönem uyum bozucu şema alanlarının(YŞÖ) algılanan ebeveynlik biçimlerine ilişkin boyutları (YEBÖ boyutları) ne düzeyde yordadığı sorusuna yanıt aranmıştır. Bu amaçla Regresyon Analizleri yapılmıştır.

Yapılan korelasyon analizleri, YŞÖ alanları YEBÖ'nün diğerleri yönelimlilik alt boyutu hariç diğer alt boyutlar hem anne hem de baba aynı alt boyutları ile anlamlı korelasyon göstermiştir (p<.05). Erken dönem uyum bozucu şema(YŞÖ) alanından “zedelenmiş otonomi” alt boyutu YEBÖ'nün algılanan anne ve baba ebeveynlik biçimlerine ilişkin bütün alt boyutlarıyla anlamlı düzeyde korelasyon gösterdiği görülmüştür (p < .05). YŞÖ'nün kopukluk alt boyutu ile YEBÖ'nün aşırı koruyucu anne alt boyutu hariç diğer tüm alt boyutlarıyla anlamlı düzeyde korelasyon göstermiştir (p<.05). YŞÖ'nün yüksek standartlar alt boyutu YEBÖ'nün kusur bulucu anne ve baba, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı anne ve baba, sömürücü anne ve baba alt boyutları hariç diğer tüm alt boyutlarıyla anlamlı korelasyon göstermiştir (P<.05). YŞÖ'nün zedelenmiş sınırlar alt boyutu, YEBÖ'nün duygusal bakımdan yoksun bırakıcı anne ve baba, sömürücü anne ve baba hariç, diğer tüm boyutlarla anlamlı düzeyde korelasyon göstermiştir (p<.05). YŞÖ'nün diğerleri yönelimlilik alt boyutu, YEBÖ'nün kuralcı anne, aşırı koruyucu anne, başarı odaklı anne, duygularını bastıran anne ile

anlamli düzeyde korelasyon görülmüştür ($p < .05$). YEBÖ'nün baba alt boyutlarından, kuralcı baba, aşırı koruyucu baba, başarı odaklı baba, kötümser baba, cezalandırıcı baba ve duygularını bastıran baba ile anlamli korelasyon göstermiştir ($p < .05$).

Tablo 3-14 YŞÖ Alanları Boyutları ve YEBÖ Alt Boyutlarına İlişkin Korelasyon Tablosu

YEBÖ alt boyutları	Zedelenmiş otonomi	Kopukluk	Yüksek standartlar	Zedelenmiş sınırlar	Diğerleri Yönelimlik
Kuralcı Anne	0.310**	0.238**	0.240**	0.233**	0.290**
Kusur Bulucu Anne	0.384**	0.451**	0.131	0.327**	0.105
Duy.Bakımdan Yok. Bırk. Anne	0.216**	0.284**	0.099	0.075	-0,070
Sömürücü Anne	0.210**	0.343**	0.003	0.152	-0.068
Aşırı Koruyucu Anne	0.268**	0.150	0.195*	0.199*	0.200*
Başarı odaklı anne	0.177*	0.171*	0.215**	0.201**	0.323**
Aşırı İzin veren anne	0.384**	0.452**	0.249**	0.329**	0.078
Kötümser anne	0.458**	0.387**	0.266**	0.297**	0.152
Cezalandırıcı anne	0.368**	0.401**	0.293**	0.314**	0.148
Duy. bastıran anne	0.270**	0.254**	0.225**	0.203**	0.241**
Kuralcı baba	0.292**	0.235**	0.242**	0.249**	0.256**
Kusur bulucu baba	0.349**	0.441**	0.137	0.282**	0.098
Duy. Bak. Yoksun baba	0.182*	0.316**	0.073	0.082	-0.067
Sömürücü baba	0.271**	0.351**	0.058	0.133	0.009
Aşırı koruyucu baba	0.331**	0.187*	0.270**	0.201*	0.314**
Başarı odaklı baba	0.200*	0.215**	0.296**	0.267**	0.355**
Aşırı izin veren baba	0.407**	0.488**	0.300**	0.345**	0.104
Kötümser baba	0.448**	0.397**	0.325**	0.309**	0.209**
Cezalandırıcı baba	0.372**	0.368**	0.313**	0.343**	0.207**
Duy. bastıran baba	0.305**	0.200*	0.290**	0.207**	0.312**

* $p < .05$, ** $p < .01$

Tablo 3-15. Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanlarının YEBÖ Anne Alt Boyutlarından Yordanmasına İlişkin Regresyon Sonuçları

	Beta	t	R	R^{2*}	p
Zedelenmiş otonomi					
Kötümser anne	1.101	3.952	0.422	0.178	0.000
Cezalandırıcı anne	0.585	2,045	0.463	0.215	0.042
Aşırı koruyan anne	0.331	2.366	0.485	0.236	0.019
Sömürücü anne	0.479	2.029	0.505	0.255	0.044
Kopukluk					
Cezalandırıcı Anne	1.432	4.872	0.514	0.264	0.000
Sömürücü anne	0.877	3.128	0.617	0.381	0.002
Aşırı izin veren anne	0.423	2.124	0.639	0.408	0.035
Kusur bulucu anne	0.319	2.017	0.650	0.423	0.045
Yüksek Standartlar					
Cezalandırıcı anne	0.872	2.637	0.291	0.085	0.009
Kötümser anne	0.689	2.098	0.331	0.109	0.037
Zedelenmiş sınırlar					
Cezalandırıcı ana	0.469	4.219	0.458	0.210	0.000
Kusur bulucu ana	0.123	2.235	0.518	0.268	0.027
Aşırı koruyan anne	0.135	2.542	0.494	0.244	0.012
Diğerleri yönelimli					
Başarı odaklı anne	0.460	3.667	0.308	0.095	0.000
Aşırı koruyan anne	0.242	2.101	0.345	0.119	0.037

p<.05

R²=Adımsal regresyon ile ilgili değişken modelde yer aldığı adıma ait.

Tablo 3-16 Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanlarının YEBÖ-Baba Alt Boyutlarından Yordanmasına İlişkin Regresyon Sonuçları

	Beta	t	R	R^{2*}	p
Zedelenmiş otonomi					
Kötümser baba	0.950	3.355	0.422	0.178	0.001
Cezalandırıcı baba	0.855	3,229	0.463	0.215	0.002
Aşırı koruyan baba	0.406	2.692	0.485	0.236	0.008
Kopukluk					
Kusur bulucu Baba	0.353	2.088	0.537	0.288	0.038
Cezalandırıcı baba	0.932	2.999	0.601	0.361	0.003
Aşırı izin veren baba	0 .398	2.018	0 .628	0.395	0 .045
Kötümser baba	0.723	2.557	0.646	0.418	0.012
Sömürücü baba	0.543	2.318	0.662	0.438	0.022
Yüksek Standartlar					
Kötümser baba	0 .779	2.569	0.356	0.126	0.011
Cezalandırıcı anne	0.744	2.567	0.418	0.175	0.011
Başarı odaklı baba	0.356	2.122	0.454	0.206	0.035
Aşırı koruyan baba	0.336	2.056	0.477	0.227	0.042
Zedelenmiş sınırlar					
Cezalandırıcı baba	0.446	3.966	0.449	0.202	0.000
Aşırı koruyan baba	0.122	2.224	0.476	0.227	0.028
Kusur bulucu baba	0.114	2.082	0.498	0.248	0.039

Diğerleri yönelimli

Başarı odaklı baba	0.392	3.195	0.343	0.118	0.002
Aşırı koruyan baba	0.398	3.442	0.434	0.188	0.001
Duyularını bastıran baba	0.451	2.464	0.468	0.219	0.015

p<.05 R²=Adımsal regresyon ile ilgili değişken modelde yer aldığı adıma ait.

Tablo3.15 ve Tablo3.16’da korelasyonda anlamlı çıkan bağımsız değişkenlerde regresyon analizinde etkin olanlara yer verilmiştir.

Algılanan ebeveynlik biçimlerinin anne ve baba boyutları tek tek analiz edilmiştir. Tablo 3.15’de görüldüğü gibi ilk sırada denkleme giren zedelenmiş otonomi alt boyutu toplam varyansın % 25’nu açıkladığı görülmektedir ($F_{3,154}=20,246$, $p=0.000$). Diğer bir ifadeyle, zedelenmiş otonomi % 25 oranında bu faktörlere bağlı olarak şekillendiği görülmektedir. zedelenmiş otonomi şema alanının ebeveynlik biçimlerinin alt boyutlarının ilişkisi gösterilmiştir.

Kopukluk şema alt boyutu toplam varyansın % 42’sini açıkladığı görülmektedir ($F_{4,157}=28,777$; $p=0.000$). Kopukluk şema alanının ebeveynlik biçimlerinin alt boyutlarından; cezalandırıcı anne, kusur bulucu baba, kötümser baba ve sömürücü anne ilişkisi gösterilmiştir.

Yüksek standartlar şema alt boyutu toplam varyansın % 10’sini açıkladığı görülmektedir ($F_{2,162}=9,829$; $p=0.000$). Yüksek standartlar şema alanının ebeveynlik biçimlerinin alt boyutlarının ilişkisi gösterilmiştir.

Zedelenmiş sınırlar şema alt boyutu toplam varyansın % 24’ni açıkladığı görülmektedir ($F_{3,158}=14,613$; $p=0.000$). zedelenmiş sınırlar şema alanının ebeveynlik biçimlerinin alt boyutlarının ilişkisi gösterilmiştir.

Diğerleri yönelimli şema alt boyutu toplam varyansın % 11’nü açıkladığı görülmektedir ($F_{2,160}=10.840$; $p=0.000$). diğerleri yönelimli şema alanının ebeveynlik biçimlerinin alt boyutlarının ilişkisi gösterilmiştir.

Tablo3.16.'da görüldüğü gibi zedelenmiş otonomi alt boyutu toplam varyansın % 23'ünü açıkladığı görülmektedir ($F_{3,155}=17,546$, $p=0.000$). Diğer bir ifadeyle, zedelenmiş otonomi % 23 oranında bu faktörlere bağlı olarak şekillendiği görülmektedir. zedelenmiş otonomi şema alanının ebeveynlik biçimlerinin alt boyutlarının ilişkisi gösterilmiştir.

Kopukluk şema alt boyutu toplam varyansın % 43'sini açıkladığı görülmektedir ($F_{5,153}=23,816$; $p=0.000$). Kopukluk şema alanının ebeveynlik biçimlerinin alt boyutlarından; cezalandırıcı anne, kusur bulucu baba, kötümser baba ve sömürücü anne ilişkisi gösterilmiştir.

Yüksek standartlar şema alt boyutu toplam varyansın % 22'sini açıkladığı görülmektedir ($F_{4,155}=11,390$; $p=0.000$). Yüksek standartlar şema alanının ebeveynlik biçimlerinin alt boyutlarının ilişkisi gösterilmiştir.

Zedelenmiş sınırlar şema alt boyutu toplam varyansın % 24'nü açıkladığı görülmektedir ($F_{3,154}=17,013$; $p=0.000$). zedelenmiş sınırlar şema alanının ebeveynlik biçimlerinin alt boyutlarının ilişkisi gösterilmiştir.

Diğerleri yönelimli şema alt boyutu toplam varyansın % 21'nü açıkladığı görülmektedir ($F_{3,156}=14.565$; $p=0.000$). diğerleri yönelimli şema alanının ebeveynlik biçimlerinin alt boyutlarının ilişkisi gösterilmiştir.

Sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde; katılımcıların her bir şema alanına yönelik anlamlı algılanan ebeveynlik biçimleri ile ilişkiler görülmüştür. Sağlıklı gruplarda da erken dönem uyumsuz şemaların gelişimiyle ilişkili oldukları görülmektedir.

3.4. ALGILANAN EBEVEYNLİK BİÇİMLERİNİ (YEBÖ) YORDAYAN ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMLARINA(PARI) İLİŞKİN REGRESYON ANALİZ SONUÇLARI

Çalışmanın bu kısmında algılanan ebeveynlik biçimlerine ilişkin boyutları (YEBÖ boyutları) aile hayatı ve çocuk yetiştirme stillerini ne düzeyde yordadığı sorusuna yanıt aranmıştır. Bu amaçla Regresyon Analizleri yapılmıştır.

Yapılan korelasyon analizinde aşırı anne(koruyucu) YEBÖ'nün aşırı koruyucu anne, aşırı izin veren, aşırı koruyucu baba, başarı odaklı baba, aşırı izin verici baba, kötümser baba,cezalandırıcı baba ve duyguları bastıran baba ebeveynlik biçimleri ile negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Demokratik tutum, YEBÖ'nün sadece kötümser baba alt boyutu ile pozitif yönde anlamlı korelasyon göstermiştir. Ev kadınlığı rolünü reddeden tutum kusur bulucu anne, aşırı izin veren anne, cezalandırıcı anne, aşırı koruyucu baba, aşırı izin veren baba ve cezalandırıcı baba ebeveynlik biçimi ile negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Karı/koca geçimsizliği tutumu kuralcı anne, kusur bulucu anne, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı anne, sömürücü anne, aşırı koruyucu anne, aşırı izin veren anne, kötümser anne, cezalandırıcı anne, kuralcı baba, kusur bulucu baba, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı baba, sömürücü baba, aşırı koruyucu baba, aşırı izin veren baba, kötümser baba ve cezalandırıcı baba ebeveynlik biçimi ile negatif yönde anlamlı ilişki görülmüştür. Sıkı disiplin tutum aşırı koruyucu anne, başarı odaklı anne, aşırı izin veren anne, cezalandırıcı anne, aşırı koruyucu baba, başarı odaklı baba, kötümser baba, cezalandırıcı baba ve duyguları bastıran baba ebeveynlik biçimi ile negatif yönde anlamlı ilişki göstermiştir (Bkz. Tablo3.17.).

Tablo 3-17 PARI Alt Boyutları ve YEBÖ Alt Boyutlarına İlişkin Korelasyon Tablosu

	Aşırı anne	Demokratik	Ev kadınlığı rolünü reddeden	Karı/Koca Geçimsizliği	Sıkı disiplin
Kuralcı Anne	-0.114	-0.067	-0.089	-0.162*	-0.142
Kusur Bulucu Anne	-0.138	0.039	-0.221**	-0.254**	-0.113
Duy.Bakımdan Yoksun Bırakıcı Anne	0.013	0.106	-0.082	-0.177*	-0.011
Sömürücü Anne	-0.100	0.114	-0.117	-0.173*	-0.066
Aşırı Koruyucu Anne	-0.182*	0.125	-0.142	-0.178*	-0.215**
Başarı odaklı anne	-0.112	-0.035	-0.082	-0.138	-0.236**
Aşırı İzin veren anne	-0.198*	0.009	-0.241**	-0.321**	-0.261**
Kötümser anne	-0.038	-0.017	-0.076	-0.157*	-0.124
Cezalandırıcı anne	-0.122	0.021	-0.169*	-0.255**	-0.203**
Duygularını bastıran anne	-0.137	-0.028	-0.050	-0.152	-0.144
Kuralcı baba	-0.124	-0.026	-0.059	-0.118	0.123
Kusur bulucu baba	-0.092	0.103	-0.130	-0.204*	0.104
Duygusal bakımdan Yoksun baba	-0.092	0.056	-0.011	-0.220**	-0.066
Sömürücü baba	-0.062	0.081	-0.100	-0.170*	-0.060
Aşırı koruyucu baba	-0.244**	0.105	-0.244**	-0.238**	-0.283**
Başarı odaklı baba	-0.163*	-0.008	-0.119	-0.146	-0.254**
Aşırı izin veren baba	-0.203*	0.045	-0.217**	-0.273**	-0.283**
Kötümser baba	-0.208**	0.018**	-0.147	-0.186*	-0.230**
Cezalandırıcı baba	-0.228**	-0.023	-0.199**	-0.280**	-0.242**
Duyguları bastıran baba	-0.169*	-0.048	0.034	-0.103	-0.176*

* p < .05, ** p < .01,

Tablo 3-18 Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme YEBÖ Anne Alt Boyutlarından Yordanmasına İlişkin Regresyon Sonuçları

	Beta	T	R	R^{2*}	p
Aşırı anne(Koruyucu)					
Aşırı izin veren anne	-0.369	-2.757	0.212	0.045	0.007
Ev kadınlığı rolünü reddetme					
Aşırı izin veren anne	-0.392	-3.785	0.288	0.083	0.000
Geçimsizlik					
Aşırı izin veren anne	-0.213	-3.645	0.330	0.109	0.000
Cezalandırılan anne	-0.200	-2.295	0.371	0.138	0.000
Sıkı disiplin					
Aşırı izin veren anne	-0.335	-.3.065	0.246	0.061	0.003
Başarı odaklı anne	-0.244	-2.499	0.331	0.109	0.013
Aşırı koruyan anne	-0.182	-2.005	0.363	0.132	0.047

p<.05 R²=Adımsal regresyon ile ilgili değişken modelde yer aldığı adıma ait.

Tablo 3-19 Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme YEBÖ Baba Alt Boyutlarından Yordanmasına İlişkin Regresyon Sonuçları

	Beta	T	R	R²*	p
Aşırı anne(Koruyucu)					
Aşırı koruyucu baba	-.300	-2.695	.232	.054	.008
Cezalandırıcı baba	-.496	-2.619	.306	.094	0.010
Ev kadınlığı rolünü reddetme					
Aşırı koruyan baba	-.191	-2.110	.302	.091	0.036
Aşırı izin veren baba	-.392	-3.785	.292	.084	0.006
Geçimsizlik					
Cezalandırıcı baba	-.192	-2.198	.292	.085	0.029
Aşırı koruyan baba	-.171	-3.383	.389	.123	0.001
Duy. bak. Yok. Bır. baba-	-.103	-2.838	.406	.165	0.005
Sıkı disiplin					
Aşırı koruyan baba	-.239	-2.534	.267	.072	0.012
Aşırı izin veren baba	-.318	-.2.977	.352	.124	0.003
Başarı odaklı baba	-.252	-2.616	.399	.159	0.010

p<.05 R²=Adımsal regresyon ile ilgili değişken modelde yer aldığı adıma ait.

Tablo3.18 ve Tablo3.19’da korelasyonda anlamlı çıkan bağımsız değişkenlerde regresyon analizinde etkin olanlara yer verilmiştir.

Tablo3.18.'de görüldüğü gibi ilk sırada denkleme giren aşırı anne(koruyucu) alt boyutu toplam varyansın % 04'nü açıkladığı görülmektedir ($F_{1,161}=7.603$ $p=0.007$). Diğer bir ifadeyle, aşırı anne % 04 oranında bu faktörlere bağlı olarak şekillendiği görülmektedir. PARI'nın YEBÖ baba alt boyutlarından aşırı koruyan baba ve cezalandırıcı baba ebeveynlik biçimi yordamıştır. Buna göre toplam varyansın % .05'ni açıkladığı görülmüştür ($F_{2,156}=8,063;p=0.000$).

Demokratik boyutu üzerinde ebeveynlik biçimlerinden hiçbiri ebeveynlik biçimini yordamamıştır.

Ev kadınlığı rolünü reddeden alt boyutu ebeveynlik biçimlerinin alt boyutlarının ilişkisi gösterilmiştir Ev kadınlığı rolünü reddeden YEBÖ'nün aşırı izin veren anne ebeveynlik alt boyutu toplam varyansın % 08'ni açıkladığı görülmektedir ($F_{1,158}=14,329$, $p=0.000$). Ev kadınlığı rolünü reddeden tutum aşırı koruyan baba ve aşırı izin veren baba alt boyutunu yordamıştır. Buna göre ev kadınlığı rolünü reddeden tutum toplam varyansı % 08'ni açıkladığı görülmüştür ($F_{2,155}=7.136;p=.001$).

Geçimsizlik alt boyutu ebeveynlik biçimlerinin alt boyutlarının ilişkisi gösterilmiştir. Geçimsizlik alt boyutu toplam varyansın % 13'nü açıkladığı görülmektedir ($F_{2,157}=12,548$, $p=0.000$). karı/koca geçimsizliği tutumu cezalandıran baba, aşırı izin veren baba, aşırı koruyan baba ve duygusal bakımdan yoksun bırakıcı baba ebeveynlik biçimi yordamıştır. Buna göre geçimsizlik tutum toplam varyansı % 16'sını açıkladığı görülmektedir ($F_{3,153}=10.066$; $p=0.000$).

Aşırı izin veren anne, başarı odaklı anne ve aşırı koruyan anne ebeveynlik boyutu sıkı disiplin alt boyutu toplam varyansın % 13'nü açıkladığı görülmektedir ($F_{3,157}=7.930$, $p=.000$). sıkı disiplin alt boyutu ebeveynlik biçimlerinin alt boyutlarının ilişkisi gösterilmiştir. Sıkı disiplin tutum aşırı koruyan baba, aşırı izin veren baba ve başarı odaklı baba ebeveynlik biçimini ilişkisizi tablo 3.21'de gösterilmiştir. Sıkı disiplin toplam varyansı %15'ni açıkladığı görülmüştür ($F_{3,154}=9,784$; $p=0.000$).

3.5. ALGILANAN EBEVEYNLİK BİÇİMLERİ VE AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMU İLİŞKİSİNDE ERKEN DÖNEM UYUM BOZUCU ŞEMALARIN REGRESYON ANALİZİ SONUÇLARI

Bulguların bu bölümünde aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumunun(PARI) alt boyutlarından alınan puanlara Çoklu Regresyon Analizi uygulanmıştır. Her bir PARI boyutu yordanan değişken olarak analize katılmıştır. Yordayıcı değişken olarak algılanan ebeveynlik biçimleri (YEBÖ) alt ölçeklerinden alınan toplam puanlar alınmıştır. Young Şema Ölçeğinin 14 şema boyutunu kapsayan 5 şema alanından alınan puanlar ise regresyonun ikinci blokta analize dahil edilmiştir.

Tablo3.15/16. ve Tablo3.17/18. de şema alanları ile algılanan ebeveynlik biçimleri arasındaki korelasyon gösterilmiştir. Bu nedenle her bir YEBÖ alt boyutundan yordanan her bir PARI alt boyutu için her bir şema alanının değişken rolünü incelemek amacıyla regresyon analizleri yapılmıştır. Her bir regresyon analizinde bağımsız değişkenin beta değerlerindeki farkın ve aracı değişken ve bağımlı değişken arasındaki ilişkinin anlamlılığı incelenmiştir.

Tüm ölçek alt boyutları birbiriyle anlamlı düzeyde ilişkili olan tüm alt ölçeklerin birer birer analize dahil edilmiştir. Tablo3.15/16 ve Tablo 3.17/18 belirtilen tüm analizler yürütülmüş olmasına rağmen bazı şema alanlarının söz konusu çocuk yetiştirme tutumuna söz konusu algılanan ebeveynlik biçimleri ve şema alanları yordamadığı görülmüştür. Bu nedenle aşağıda sadece yordanan değişken analizi anlamlı çıkan analizlere yer verilmiştir.

Tablo 3-20 Regresyona Giren YEBÖ, YŞÖ ve PARI Değişkenleri

	Bağımsız değişken(I.Blok)	Bağımsız değişken(II.Blok)	Bağımlı değişken
1	Aşırı izin veren anne	Kopukluk	Geçimsizlik
2	Cezalandıran baba	Zedelenmiş sınırlar	Geçimsiz tutum
3	Aşırı koruyan baba	Zedelenmiş otonomi	Sıkı disiplin
4.	Başarı odaklı baba	Diğerleri yönelimlilik	Sıkı disiplin
5.	Aşırı koruyan baba	Diğerleri yönelimlilik	Sıkı disiplin

3.5.1. YEBÖ Anne Aşırı İzin Veren PARI Geçimsizlik Boyutu ve Kopukluk Şema Alanının Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

YEBÖ Aşırı izin veren anne boyutunun, PARI geçimsizlik boyutunu ve kopukluk şema alanını ne ölçüde yordadığının ortaya konması amacıyla yapılan Çoklu Regresyon Analizi sonuçları Tablo 3.21.'de verilmiştir.

Tablo 3-21 YEBÖ Aşırı İzin Veren Anne Boyutunun PARI Geçimsizlik Boyutu ve Kopukluk Şema Alanının Yordamasına İlişkin Regresyon Analiz Sonuçları

Analiz aşaması	Yordayıcı değişken	R	R²	R² artış	Beta	R kısmi
1	Aşırı izin veren anne	0.32	0.10	0.10	-0.25	-0.32
2.	Aşırı izin veren anne	0.40	0.16	0.19	-0.17	-0.21
	Kopukluk				-0.06	-0.24

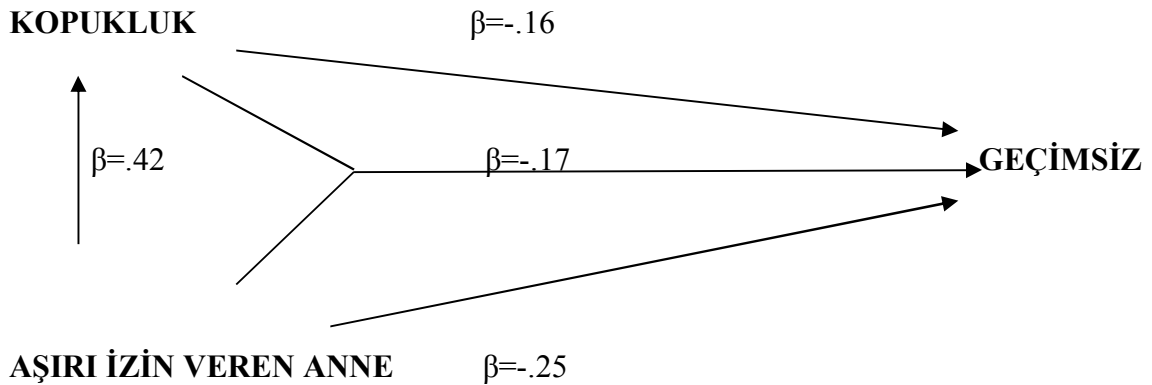
P<.05

Tablo 3.21.'den izlenebileceği gibi, denkleme ilk blokta girilen aşırı izin veren anne değişkeninin geçimsizlik boyutunu anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur ($F_{1,160} = 19,244$, $p = .000$). Değişkenin, bağımlı değişkendeki varyansın % 10'unu açıkladığı görülmüştür. Denkleme ikinci blokta kopukluk değişkeni girilmiştir ($F_{2,159}=15,214$, $p = .000$).

İkinci blokta diğerleri yönelimlik değişkeninin eklenmesiyle aşırı izin veren anne değişkeninin açıkladığı beta değerinde $-.25$ 'den ($p < .05$) $-.17$ 'ye ($p < .05$) anlamlı bir artış göstermiştir ve açıklanan toplam varyans artarak %16 olmuştur .

Yapılan analizler sonucunda, kopukluk şema alanının aşırı izin veren anne ve geçimsizlik boyutu arasında yordayıcı bir değişken olduğu gözlenmiştir. Yordayıcı ve aracı değişkenlerin bağımlı değişkenle olan ilişkisi ve ilgili beta katsayıları Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 3-1 YEBÖ Aşırı İzin Veren Anne Boyutunun, PARI Geçimsizlik Boyutu ve Kopukluk Şema Alanının Yordamasına İlişkin Beta Katsayıları

3.5.2.YEBÖ Cezalandıran Baba PARI Geçimsizlik Boyutu ve Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanının Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

YEBÖ cezalandıran baba boyutunun, PARI Geçimsiz boyutu ve zedelenmiş sınırlar şema alanını ne ölçüde yordadığının ortaya konması amacıyla yapılan Çoklu Regresyon Analizi sonuçları Tablo 3.22’da verilmiştir.

Tablo 3-22 YEBÖ Cezalandıran Boyutunun PARI Geçimsizlik Boyutu ve Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanının Yordamasına İlişkin Regresyon Analiz Sonuçları

Analiz aşaması	Yordayıcı değişken	R	R ²	R ² artış	Beta	R kısmi
1	Cezalandıran baba	0.28	0.07	0.07	-0.30	-0.28
2.	Cezalandıran baba	0.32	0.10	0.09	-0.20	-0.17
	Zedelenmiş Sınırlar				-0.15	-0.17

P<.05

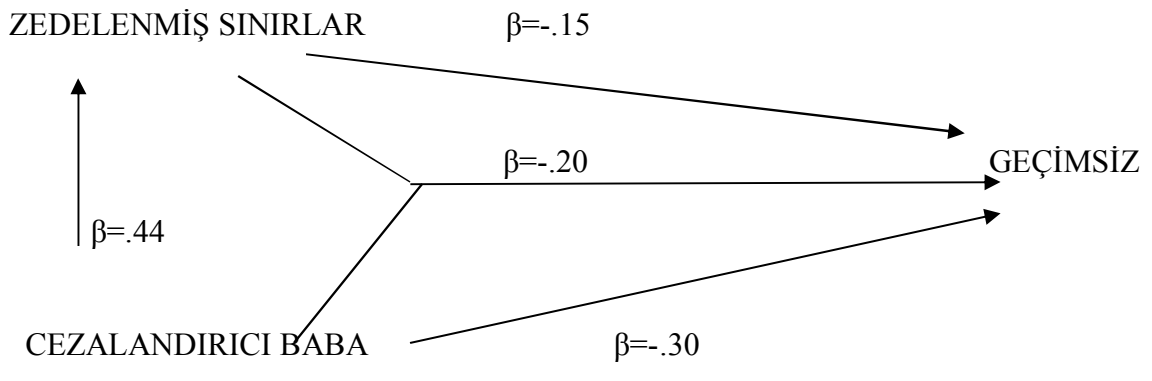
Tablo 3.22.’de izlenebileceği gibi, denkleme ilk blokta girilen cezalandıran baba değişkeninin geçimsizlik boyutunu anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur ($F_{1,156} = 13,459$, $p = .002$). Değişkenin, bağımlı değişkendeki varyansın % 07’ni açıkladığı görülmüştür. Denkleme ikinci blokta diğerleri yönelimlilik değişkeni girilmiştir ($F_{2,155}=10,590$, $p = .000$).

İkinci blokta zedelenmiş sınırlar değişkeninin eklenmesiyle cezalandıran baba değişkeninin açıkladığı beta değerinde -0.30’dan ($p < .05$) -0.20’ye ($p < .05$) anlamlı bir artış olduğu gözlenmiştir ve açıklanan toplam varyans artarak %10 olmuştur.

Yapılan analizler sonucunda, zedelenmiş sınırlar şema alanının cezalandıran baba ve geçimsizlik boyutu arasında yordayıcı bir değişken olduğu bulunmuştur.

Yordayıcı ve aracı değişkenlerin bağımlı değişkenle olan ilişkisi ve ilgili beta katsayıları Şekil 3.2’de verilmiştir.

Şekil 3-2 YEBÖ Cezalandıran Baba Boyutunun, PARI Geçimsizlik Reddeden Boyutu ve Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanının Yordamasına İlişkin Beta Katsayıları

3.5.3.YEBÖ Aşırı Koruyan Baba PARI Sıkı Disiplin Boyutu ve Zedelenmiş Otonomi Şema Alanının Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

YEBÖ aşırı koruyan baba boyutunun, PARI sıkı disiplin boyutu ve zedelenmiş otonomi şema alanını ne ölçüde yordadığını ortaya konması amacıyla yapılan Çoklu Regresyon Analizi sonuçları Tablo3.23 'de verilmiştir.

Tablo 3-23 YEBÖ Aşırı Koruyan Baba Boyutunun, PARI Sıkı Disiplin Boyutunu ve Zedelenmiş Otonomi Şema Alanının Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Analiz aşaması	Yordayıcı değişken	R	R ²	R ² artış	Beta	R kısmi
1	Aşırı koruyan baba	0.26	0.07	0.06	-0.33	-0.25
2.	Aşırı koruyan baba Zedelenmiş Otonomi	0.36	0.13	0.12	-0.23 -0.15	-0.20 -0.27

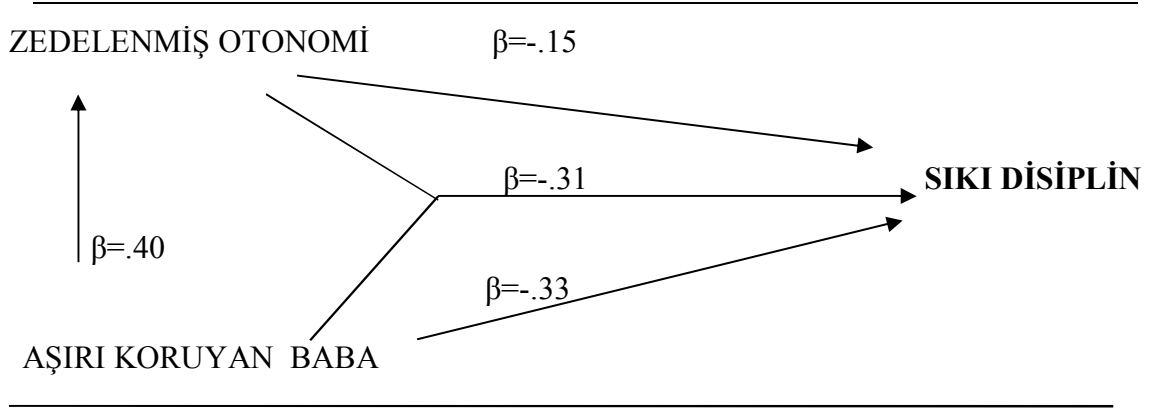
P<.05

Tablo 3.23.'de izlenebileceği gibi, denkleme ilk blokta girilen aşırı koruyan baba değişkeninin sıkı disiplin boyutunu anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur ($F_{1,158} = 12,346$, $p = .001$). Değişkenin, bağımlı değişkendeki varyansın % 07'ni açıkladığı görülmüştür. Denkleme ikinci blokta zedelenmiş otonomi değişkeni girilmiştir ($F_{2,157}=11,927$, $p = .000$).

İkinci blokta zedelenmiş otonomi değişkeninin eklenmesiyle aşırı izin veren baba değişkeninin açıkladığı beta değerinde -.33'den ($p < .05$) -.23'e ($p < .05$) anlamlı bir artış olduğu gözlenmiştir, açıklanan toplam varyans artarak %13 olmuştur .

Yapılan analizler sonucunda, zedelenmiş otonomi şema alanının aşırı koruyan baba ve sıkı disiplin boyutu arasında yordayıcı bir değişken olarak bulunmuştur. Yordayıcı ve aracı değişkenlerin bağımlı değişkenle olan ilişkisi ve ilgili beta katsayıları Şekil 3'de verilmiştir.

Şekil 3-3 YEBÖ Aşırı Koruyan Baba Boyutunun, PARI Sıkı Disiplin Reddeden Boyutunu ve Zedelenmiş Otonomi Şema Alanının Yordamasına İlişkin Beta Katsayıları

3.5.3.YEBÖ Başarı Odaklı Baba PARI Sıkı Disiplin Boyutu Diğerleri Yönelimlilik Şema Alanının Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

YEBÖ başarı odaklı baba boyutunun, PARI sıkı disiplin boyutunun ve diğerleri yönelimlilik şema alanını ne ölçüde yordadığının ortaya konması amacıyla yapılan Çoklu Regresyon Analizi sonuçları Tablo 3.24.'da verilmiştir

Tablo 3-24 YEBÖ Başarı Odaklı Baba Boyutunun, PARI Sıkı Disiplin Boyutunu ve Diğerleri Yönelimlilik Şema Alanının Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Analiz aşaması	Yordayıcı değişken	R	R ²	R ² artış	Beta	R kısmi
1	Başarı odaklı baba	0.25	0.06	0.05	-0.31	-0.25
2.	Başarı odaklı baba Diğerleri yönelimlilik	0.32	0.10	0.09	-0.21 -0.17	-0.16 -0.21

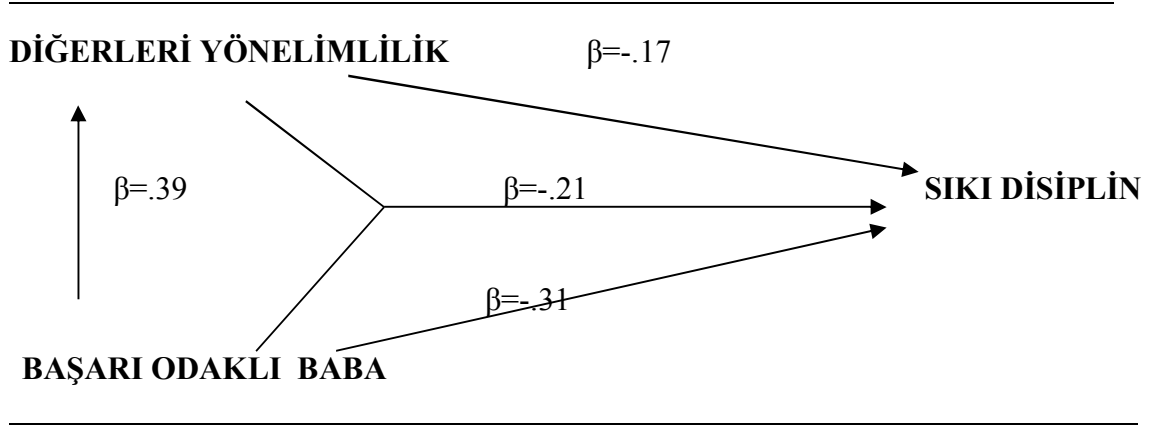
P<.05

Tablo 3.24’de izlenebileceği gibi, denkleme ilk blokta girilen koşullu/başarı odaklı baba değişkeninin sıkı disiplin boyutunu anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur ($F_{1,156} = 10,462$, $p = .001$). Değişkenin, bağımlı değişkendeki varyansın % 06’ni açıkladığı görülmüştür. Denkleme ikinci blokta diğerleri yönelimlilik değişkeni girilmiştir ($F_{2,155}=9,129$, $p = .000$).

İkinci blokta diğerleri yönelimlilik değişkeninin eklenmesiyle başarı koşullu/odaklı baba değişkeninin açıkladığı beta değerinde -.31’den ($p < .05$) -.21’e ($p < .05$) anlamlı bir artış olduğu gözlenmiştir, açıklanan toplam varyans artarak % 10 olmuştur .

Yapılan analizler sonucunda, diğerleri yönelimlilik şema alanının başarı odaklı baba ve sıkı disiplin boyutu arasında yordayıcı bir değişken olduğu bulunmuştur. Yordayıcı ve aracı değişkenlerin bağımlı değişkenle olan ilişkisi ve ilgili beta katsayıları şekil 4’de verilmiştir.

Şekil 3-4 YEBÖ Başarı Odaklı Baba Boyutunun, PARI Sıkı Disiplin Reddeden Boyutunu ve Diğerleri Yönelimlilik Şema Alanının Yordamasına İlişkin Beta Katsayıları

3.5.4.YEBÖ Aşırı Koruyan Baba PARI Sıkı Disiplin Boyutunu ve Diğerleri Yönelimlilik Şema Alanının Yordamasında İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

YEBÖ Aşırı koruyan baba boyutunun, PARI sıkı disiplin boyutunun ne ölçüde yordadığının ve diğerleri yönelimlilik şema alanını oluşturan şemaların aracı değişken olarak rol oynayıp oynamadığının ortaya konması amacıyla yapılan Çoklu Regresyon Analizi sonuçları Tablo 3.25.'de verilmiştir.

Tablo 3-25 YEBÖ Aşırı Koruyan Baba Boyutunun, PARI Sıkı Disiplin Boyutunu ve Diğerleri Yönelimlilik Şema Alanının Yordamasında İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Analiz aşaması	Yordayıcı değişken	R	R ²	R ² artış	Beta	R kısmi
1	Aşırı koruyan baba	0.26	0.07	0.06	-0.33	-0.25
2.	Aşırı koruyan baba Zedelenmiş Otonomi	0.36	0.13	0.12	-0.23 -0.15	-0.20 -0.27

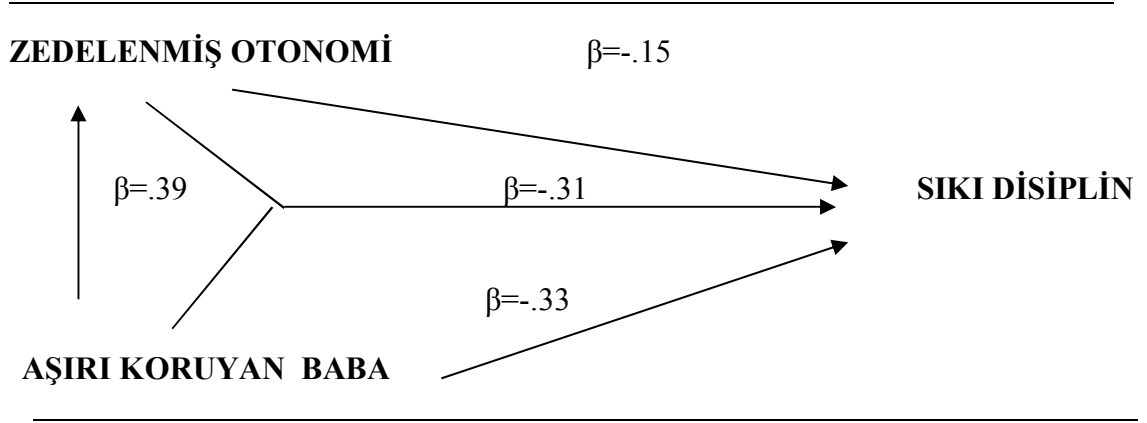
P<.05

Tablo 3.25.'de izlenebileceği gibi, denkleme ilk blokta girilen aşırı koruyan baba değişkeninin sıkı disiplin boyutunu anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur ($F_{1,158} = 12,346$, $p = .001$). Değişkenin, bağımlı değişkendeki varyansın % 06'ni açıkladığı görülmüştür. Denkleme ikinci blokta zedelenmiş otonomi değişkeni girilmiştir ($F_{2,157}=11,927$, $p = .000$).

İkinci blokta zedelenmiş otonomi değişkeninin eklenmesiyle aşırı izin veren baba değişkeninin açıkladığı beta değerinde -0.33 'den ($p < .05$) -0.23 'e ($p < .05$) anlamlı bir artış olduğu gözlenmiştir, açıklanan toplam varyans artarak %13 olmuştur .

Yapılan analizler sonucunda, zedelenmiş otonomi şema alanının aşırı koruyan baba ve sıkı disiplin boyutu arasında yordayıcı değişken olduğu bulunmuştur. Yordayıcı ve aracı değişkenlerin bağımlı değişkenle olan ilişkisi ve ilgili beta katsayıları Şekil 5'de verilmiştir.

Şekil 3-5 YEBÖ Aşırı Koruyan Baba Boyutunun, PARI Sıkı Disiplin Reddeden Boyutunu ve Zedelenmiş Otonomi Şema Alanının Yordamasında İlişkin Beta Katsayıları

4. TARTIŞMA

Bu çalışmanın genel amacı annelerin algıladıkları ebeveynlik biçimleri ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Ayrıca ebeveynlik biçimleri ile çocuk yetiştirme tutumları arasında erken dönem uyum bozucu şemaların etkisini incelemektedir.

Bu bölümde öncelikle katılımcılara ait demografik bilgilerin sonuçlarına yer verilmiştir verilmiş, daha sonra sırasıyla araştırmada kullanılan ölçümlerin birbirleriyle olan ilişki analiz sonuçları tartışılmış ve en sonda da regresyon analizi sonuçları tartışılmıştır.

Araştırma örneklemini oluşturan 166 anneden %22.9'u 30 yaşından küçük,%54.2'si 30'lu %15'i 40'lı ve %0.6'sı ise 50'li yaşlardadır. Annelerin %50,6'sı herhangi bir işte çalışıyor ve %48,2'si ise çalışmamaktadır. Annelerin eğitim durumlarına baktığımızda %1,2 okur-yazar değil, %9,6'sı ilkokul mezunu, %7,8'si ortaokul mezunu, %33,7'si lise mezunu, %13,3'ü 2 yıllık üniversite mezunu, % 31,3'ü 4 yıllık üniversite mezunu ve %1,2'si de yüksek lisans mezunudur. Katılımcı annelerin %90,4'ü evli ve %8.4'ü ise boşanmış, dul ve ayrı olarak yaşamaktadır. Annelerin ekonomik durumlarını %3.6'sı düşük, %7.8'i düşük orta, %68,7'si orta, %16.3'ü orta yüksek ve %1.8'i yüksek olarak algılamaktadır. Katılımcı anneler geldikleri aile türlerine %84.3'ü çekirdek, %7.8'i geniş, %1.8'i annesiyle birlikte yaşayan ve %4.2'si çekirdek aile ile aynı apartmanda yaşamaktadır. Katılımcı annelerin %34,3'ü kendi ebeveynini demokratik, %5,4'ü yüksek kontrol, %38'i sıkı disiplin, %2,4'ü ilgisiz ve %33,1'i koruyucu tutum olarak algılamaktadır. Katılımcı annelerin çocuk sayıları; %59,6'sının 1 tane, %31,3'ünün 2 tane, %6,'sının 3 tane ve %1,2'sinin 4 tane çocuğu vardır.

4.1. ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÖLÇEKLERİN BETİMLEYİCİ İSTATİSTİK BULGULARIN TARTIŞILMASI

4.1.1. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Şema Alanları Ölçeğine Ait Bulguların Tartışılması

Örnekleme oluşturan annelerin erken dönem uyum bozucu şemalarına bakıldığında en yüksek ortalama puanlar sırasıyla cezalandırılma ve onay arayıcılık şema olduğu görülmektedir. (Daha ayrıntılı bilgi Tablo3.1.'den incelenebilir.)

Cezalandırılma/kusurluluk şeması kendini eksik, yetersiz, değersiz ve istenmez hissetmeye ilişkin inançları içerirken; onay arayıcılık şeması ise gerçek ve güvenli bir benlik algısının diğerlerinin onayını almaya bağlı olduğu bu şemada benlik saygısı da yine diğerlerinin tepkilerin göre şekillenmektedir (Çakır, 2007).

Literatüre baktığımızda cezalandırılma şeması hasta grubunda anlamlı düzeyde ilişkili olduğu görülmektedir. Literatürde sınırdaki kişilik bozukluğu (Young ve ark.2003) ve antisosyal kişilik bozukluğu (Çakır, 2007) yordayan şemalar arasında cezalandırılma şeması ile ilişkili olduğu belirtilmiştir. Bu durumda her iki patolojinin de bireylerin toplum normlarına uyum sağlamakla ilgili güçlük yaşıyor olmasından kaynaklanabileceği düşünülebilir. Bu bireyler ayrıca toplum normlarına uymadıkları ve otorite figürleri ile ilgili çatışma yaşadıkları içinde cezalandırıldıklarını düşünüyor olabilirler (Taşdemir, 2011). Bizim araştırmamızda da örnekleme oluşturan annelere yönelik herhangi bir tanı konulmamasıyla beraber cezalandırılma şemalarının yüksek olması otorite figürleriyle çatışma yaşadıkları şeklinde değerlendirilebilir.

Cezalandırılma ve onay arayıcılık şema köklerinin ortalama puanlarının yüksek olması katılımcıların kendi çocukluk yaşantısında oluşan bağlanma kuramı ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada katılımcıların şema alanlarına baktığımızda en yüksek puan ortalaması yüksek standartlar şema alanı olduğu görülmüştür. Yüksek standartlar ve bastırılmışlık şema alanı katı, baskılanmış, kendiliğindenlik ve zevkin yerine kendilik kontrolü ve kendini inkarın baskın olduğu çocukluk yaşantıları bu şemanın gelişiminde

etkilidir. Ebeveynlerin çocuklarından beklentileri oldukça yüksektir ve çocukları üzerinde kendini kontrol, baskılanmışlık ve kendini inkarın duygularının hakim olduğu çocukluk yaşantıları bu şemanın gelişimini sağladığı düşünülmektedir. Bir diğer yüksek puan alan şema alanı ise kopukluk şema alanıdır. Bu kişiler ise diğeri ile güvenli ve doyum sağlayıcı bir bağlanma ilişkisi kuramamaktadır. Bu kişiler ailelerinde veya yakın kişilerarası ilişkilerinde istikrar, güvenlik, bakım , sevgi, anlayış ve aidiyet gibi gereksinimlerinin karşılanmayacağına inanmaktadırlar (Taşdemir, 2011).

Sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde cezalandırılma şema kökeni yüksek standartlar şema alanının bir alt boyutu olup kopukluk şema alanı ile birlikte değerlendirildiğinde örnekleme oluşturan grubun olumsuz çocukluk yaşantıları ve bağlanma kuramı ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Literatürde şema kökenleri olumsuz ana-baba tutumları ile ana-babanın olumsuz çocuk yetiştirme ile ilişkili olduğu gibi ailenin işlevlerini sağlıklı olarak yerine getirmemesinin de psikolojik belirtilerle ilişkili olduğu görülmektedir (Goodyer ve ark. 1997, Fristad ve Clayton 1991, Lizardi ve ark. 1995;aktaran, Kapçı ve Hamamcı, 2010). Bununla birlikte aile işlevleri psikolojik belirtilerle ilişkili ise kökeni çocukluk dönemi olumsuz yaşantılara dayanan erken dönem uyumsuz şemalarla da ilişkili olduğu düşünülmektedir. Aile ortamı birey tarafından sevgisiz, ilgisiz, desteksiz olarak algılandığından, aile üyeleri arasında iletişim eksikliği ya da problem çözmede bir güçlük olduğunda bireylerin olumsuz erken dönem uyum bozucu şemalar geliştirmeleri mümkün olabilir (Kapçı, Hamamcı, 2010). Bizim araştırmamızda örnekleme grubunu sağlıklı kişiler oluşturduğu için aile içi ilişkilerdeki bir takım olumsuz yaşantılar olarak düşünülmektedir.

4.1.2. Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğine Ait Bulguların Tartışılması

Algılanan ebeveynlik biçimleri ölçeği anne ve baba boyutunda katılımcıların en yüksek puan ortalaması kuralcı/kalıplayıcı anne ve baba boyutları olduğu bulunmuştur. Kuralcı/kalıplayıcı ebeveyn tutumu, bireyin çocukluk döneminde ebeveyni tarafından yüksek oranda kontrol edildiğine ve mükemmeliyetçi bir tutumla yetiştirildiğine işaret etmektedir (Young & ark., 2009). Sürekli mükemmel olma çabası içinde ve kontrol edildiğini düşünen bireyler, çevreleriyle kurdukları ilişkilerde başkalarının da

kendilerini kontrol edeceğini düşünebilir, mükemmele ulaşamayacaklarını, yetersiz olduklarını ve çevresindeki kişilerin kendisini yargılayacağını düşündüklerinden dolayı kişilerarası ilişkilerinde kaçınan davranıyor olabilirler (Çolakoğlu, 2012).

Çocuk yetiştirme literatürüne baktığımız da giriş bölümünde (1.4.bölüm) belirttiğimiz gibi otoriter ve baskın ailelerde çocuklarının kendilerinden farklı bir birey olarak görmezler. Bu tutumun temelinde çocuğa karşı gösterilen baskı vardır. Anne-baba kendilerini toplumsal otoritenin temsilcisi olarak görür ve çocuktan mutlak uyum beklerler (Cüceloğlu, 1997, Şanlı, 2007:6). Otoriter ailelerin çocuklarının diğer insanlara bağımlı olacakları düşünülmektedir (Maccoby ve Martin, aktaran, Telmaç, 2010). Bu açıdan baktığımızda bizim araştırmamızda da annelerin şema kökenlerinde cezalandırıcı ve onay arayıcı boyutlarının yüksek puan alması bulguları desteklemektedir.

Ebeveynlik biçimlerine ilişkin literatüre incelendiğinde klinik gözlemler aşırı koruyucu ebeveynlik biçiminin benlik değerini olmasa da öz-yeterliğin gelişimi açısından engelleyici, işlevi bozucu olduğuna işaret etmektedir. Bizim araştırma bulgularımızda kuralcı ve duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik biçimlerinin cezalandırıcı ve onay arayıcı şema köklerini anlamlı düzeyde ilişkili ve aynı zamanda da işlev bozucu olduğu düşünülmektedir.

Sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde kuralcı/kalıplayıcı ebeveynlik algısını yüksek çıkması toplulukçu kültürün çocuk yetiştirme biçiminin bir özelliği olarak benimsenmesi olarak düşünülmektedir. Literatüre baktığımızda daha önceki araştırmaların örneklerimi sağlıklı kişilerden oluşan üniversite öğrencileri veya patolojik rahatsızlığı olan kişiler arasında yapılmaktadır. Bizim örneklemimizi oluşturan kişilerin çocuklu kadınlar olması, işlevsel olmayan ebeveynlik algılarının farklı olmasının nedeni olarak düşünülmektedir. Ayrıca bizim araştırmamızda kuralcı/kalıplayıcı ebeveynlik biçimlerinin yüksek olması araştırmanın sınırlılığını da oluşturmaktadır. Mevcut araştırma kapsamında katılımcılara ilişkin kültürel ve gelişimsel özellikler de göz önünde bulundurularak ölçümler alınabilir. Ülkemizde yeni bir araştırma alanı olan şema kuramı çerçevesinde baktığımızda daha pek çok araştırma yapılması gerektiği düşünülmektedir.

4.1.3. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğine Ait Değerlendirmeler

Katılımcıların aile hayatı ve çocuk yetiştirme ölçeği en yüksek puan ortalaması sıkı disiplin ve olduğu görülmüştür.

Sıkı disiplin boyutu literatürde otoriter tutumla ilişkilendirilmiştir. Buna göre otoriter tutuma sahip ebeveynler, koydukları kurallara çocuklarının uymasını ve koşulsuz itaat etmesini beklerler. Çocuğun evde söz hakkı yoktur. Bu tür ailelerde çocuklar kurallara uymadığında ceza uygulanır ve anne-babalar çocuklarıyla pek fazla görüş alışverişinde bulunmazlar, daha çok çocuklarından söylediği her şeyi sorgulamadan kabul etmesini beklerler (Baumrind, 1968; aktaran, Demiriz ve ark.,2007) Çocuğa fiziksel cezanın yanında sözlü (duygularını incitecek) cezalar da verilir. Çocuğun kişiliğine yönelik eleştirilerde bulunurlar. Buradan hareketle bizim araştırmamızın örneklemini oluşturan annelerin şema kökenlerinde cezalandırıcılık boyutunun yüksek olması şema sürdürücü biçimlerinden “şema teslimi” devam ettiği şeklinde yorumlanabilir. İlk bölümde değinildiği gibi; şema teslimi şemayı güçlendiren ve sürekli kılan düşünsel, davranışsal veya duygusal stratejileri kapsamaktadır. Bu kişiler şemayı koşulsuz olarak kabul ederler ve şemalarıyla uyumlu davranışlar gösterirler. Böylece annelerin çocukluk döneminden gelen cezalandırıcı şema örüntülerini kendi çocuklarında da gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

4.2. ARAŞTIRMADA YER ALAN DEĞİŞKENLERİ ÖLÇEN ÖLÇEKLERDEN VE ALT BÖLÜMLERİNDEN ALINAN PUANLARIN EĞİTİM VE AİLE TUTUMU DEĞİŞKENİ AÇISINDAN İLİŞKİLERİN TARTIŞILMASI

4.2.1. Eğitim ve Ölçüm Değişkenleri Arasındaki İlişkilerin Tartışılması

Katılımcı annelerin zedelenmiş otonomi, kopukluk ve yüksek standartlar şema alanlarının eğitim düzeylerine göre farklılık kazandığı görülmüştür. Annelerin eğitim

seviyeleri düştükçe şema alanlarına yönelik uyum bozucu şema alanlarına yönelik bulgular işlevsellik kazandığı görülmemiştir.

Zedelenmiş otonom literatürde, bağımsız hareket edebilme ve ebeveynlerinden ayrışma konusunda çatışma yaşamaktadırlar (Young & ark., 2009). Kopukluk şema alanı başkalarına bağlanmada ve güvenli ilişkiler kurmada başarısız olmakta, yakın ilişkiler kurmaktan kaçınmakta ve sevgi, bakım, istikrar, ait olma gibi duygusal ihtiyaçlarının karşılanamayacağına inanmaktadırlar (Bayalan, 2013). Yüksek standartlar şema alanı ise yakın ilişkiler kurma, sağlık, mutluluk, kendini ifade etme, başarı, rahatlama gibi yaşamın bir çok alanında içselleştirdikleri sınırlı kurallara uymaya çalışmakta, kendiliğinden gelişen duygularını ve içgüdülerini baskılamaktadırlar (Çolakoğlu, 2012). Buradan hareketle annelerin eğitim seviyeleri yükseldikçe kendi ebeveynlerinden ayrışmada ve kendilerini ifade etme konusunda daha sağlıklı geliştiklerini yorumlanabilir. Annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe kendilerini ifade etme, duygusal ihtiyaçlarını karşılama özellikleri de geliştiği düşünülebilir.

Katılımcılara ilişkin algılanan ebeveynlik biçimi anne boyutu ile eğitim arasında kusur bulan ve aşırı koruyan anne alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Buna göre eğitim seviyesi düştükçe kusur bulan ve aşırı koruyan alt boyutların daha çok algılandığı görülmektedir. Algılanan ebeveynlik baba alt boyutuna baktığımızda ise aşırı izin veren baba ebeveynlik biçimi ile eğitim seviyesinin düşmesi arasında anlamlı fark görülürken; aşırı koruyan ve sömürücü baba ise lise ve 2 yıllık üniversite mezunu annelerde anlamlı fark olduğu görülmüştür.

Aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumlar ile katılımcıların eğitim düzeyleri arasındaki ilişkiye baktığımızda koruyucu (aşırı anne) ve sıkı disiplin alt boyutu eğitim seviyesinin yükselmesiyle anlamlı ilişki gösterirken., karı/koca geçimsizlik tutum ise katılımcıların eğitim seviyesinin düşmesiyle anlamlı ilişki göstermiştir. Yalçın'ın (2010) çalışmasında sıkı disiplin puan ortalaması, eğitim düzeyinin artışıyla anne-babaların bu alt ölçeğe ilişkin ortalamalarının artışı paralellik gösterdiği görülmüştür. Aşırı annecilik aşırı kontrol ile ilişkilendirilirken, sıkı disiplin hem anne hem de baba için daha etkili bir tutum olarak değerlendirilmiştir. Şanlı'nın(2007) çalışmasında ise annelerin eğitim seviyesi yükseldikçe aşırı anne (koruyucu) alt boyut ortalamalarının azaldığı gözlenmiştir. Ayyıldız (2005) yapmış olduğu çalışmada ise eğitim seviyesi yükseldikçe

demokratik tutumun arttığı, koruyucu ve sıkı disiplin eğitim seviyesinin düşmesiyle anlamlı ilişki olduğunu belirtmiştir.

4.2.2. Aile Tutumu ve Ölçüm Değişkenleri Arasındaki İlişkilerin Tartışılması

Katılımcıların şema alanları ile geldikleri aile tutumları arasında zedelenmiş otonomi ve kopukluk şema alanları kendi ailesinin algılarında farklılaştığı görülmektedir. Sıkı disiplin, demokratik ve koruyucu tutum ile ilgili olarak literatüre incelediğimizde; Maccoby ve Martin (1983) tarafından geliştirilen dört anne baba stilinden demokratik ve otoriter tutumla açıklanabilir. Otoriter anne-babalar; yüksek düzeyde kontrol/denetime sahipken, düşük düzeyde kabul/ilgi gösterir. Otoriter ve demokratik, her iki anne-baba biçiminde kontrol/denetim boyutu yüksektir. Fakat kabul ilgi boyutu farklılaşmaktadır. Demokratik de yüksek, otoriterde ise düşüktür. Otoriter anne-baba, sevgisini çocukta istenilen davranışların oluşması için bir pekiştireç olarak kullanır. Cüceloğlu, 1997, Şanlı, 2007:7). Otoriter aileler demokratik ailelere göre daha az bağlılık ilişkisi oluştururlar. Otoriter ailelerin çocuklarının diğer insanlara bağımlı olacakları düşünülmektedir (Maccoby ve Martin, aktaran, Telmaç, 2010:9). Buradan hareketle, zedelenmiş otonomi şema alanı kişilerin otonomi, yeterlilik ve kimlik duygularının gelişimiyle ilgili olduğu kopukluk şema alanının ise diğerleri ile güvenli bağlanmada sorunlar yaşayıp ilişki kurmada sıkıntı çekerler. Bu bulgu anne-baba tutumlarında kabul/ilgi düzeyinin düşük olması bireylerin ileride zedelenmiş otonomi ve kopukluk şema alanı geliştirebilir şeklinde yorumlanabilir.

Katılımcıların algıladıkları ebeveynlik anne biçimleri ile geldikleri aile tutumları arasındaki değişkenleri incelediğimizde; kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, aşırı izin veren, kötümser ve cezalandırıcı anne ebeveynlik algı biçimleri anne alt ölçekleri puanlar aile tutumları açısından istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılık tespit edilmiştir. Buna göre kusur bulan anne ebeveynlik biçimi koruyucu tutum; duygusal bakımdan yoksun ve kötümser anne ebeveynlik biçimi sıkı disiplin ve ilgisiz tutum; aşırı izin veren anne ilgisiz tutum ile ve cezalandırıcı anne ebeveynlik algısı ise sıkı disiplin ile ilişkili olduğu görülmüştür. Algılanan ebeveynlik baba biçimlerine ile aile tutumları arasındaki ilişkiye baktığımızda ise kuralcı, kusur bulucu,

duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, sömürücü, başarı odaklı, kötümser, cezalandırıcı ve duygularını bastıran baba ebeveynlik algı biçimleri anne alt ölçekleri puanlar eğitim açısından istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılık tespit edilmiştir. Buna göre kuralcı, kusur bulan, sömürücü, kötümser ve cezalandıran baba ebeveynlik biçimleri sıkı disiplin tutum; duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve duyguları bastıran baba ebeveynlik biçimi ilgisiz tutum ile aralarında anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Sonuçlar algılanan ebeveynlik biçimleri hem anne hem baba alt boyutları beraber incelendiğinde; ilgisiz tutum kontrolün ve tepkiselliğin çok düşük düzeyde bulunduğu ortam olarak değerlendirilmektedir. Aile içinde ebeveyn-çocuk arasındaki iletişimin kopukluğu olarak değerlendirilebilir. Sıkı disiplin tutum ise ebeveyn kendisini toplumsal otorite olarak görür ve mutlak itaat bekler, aksi halde cezaya başvurur, her türlü kararları kendileri alırlar (Kuzgun, 1972; aktaran, Tuncay, 2008). Buradan hareketle bireylerin geldikleri aile tutumları, benzer biçimde kendi ailelerine de yansımaktadır.

Katılımcıların aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları ile geldikleri aile tutumları arasında hiçbir anlamlı ilişki bulunmamıştır.

4.3. ERKEN DÖNEM UYUM BOZUCU ŞEMA ALANLARINDA ALGILANAN EBEVEYNLİK BİÇİMLERİNDEN YORDANMASINA İLİŞKİN TARTIŞMASI

Erken dönem uyum bozucu şemalar, algılanan ebeveynlik biçimlerini şu şekilde etkilemiştir: zedelenmiş otonomi şema alanı kötümser, cezalandıran ve aşırı koruyan algılanan ebeveynlik biçimi; kopukluk şema alanı cezalandırıcı, sömürücü, aşırı izin veren ve kusur bulan ebeveynlik biçimleri ile; yüksek standartlar şema alanı cezalandırıcı ve kötümser ebeveynlik biçimi; zedelenmiş sınırlar cezalandırıcı, kusur bulan ve aşırı koruyan ebeveynlik biçimi ve en son olarak da diğerleri yönelimlilik şema alanı başarı odaklı ve aşırı koruyan ebeveynlik biçimini yordadığı ilişkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca katılımcıların uyum bozucu şemalarını işlevsel olmasında babalarına yönelik olumsuz algılar annelere oranla daha yüksek olduğu görülmüştür.

Zedelenmiş otonomi şema alanına ilişkin analizlere bakıldığında, anne ve baba alt boyutlarında benzer sonuçlar bulunmuştur. Kötümser, cezalandırıcı ve aşırı koruyan ebeveynlik biçimleri her iki boyutu da yordamış ayrıca sömürücü anne ebeveynlik biçimi anne alt boyutunda yordamıştır. Sheffield ve arkadaşlarının (2005) çalışmasında zedelenmiş özerklik şema alanı ile koşullu/başarı odaklı, duygularını bastıran, kuralcı/kalıplayıcı ve kötümser/endişeli anne tutumunun, duygusal olarak yoksun bırakıcı, aşırı koruyucu/evhamlı küçümseyici/kusur bulucu, cezalandırıcı anne ve baba tutumlarının ilişkili olduğu ortaya çıkarken, Çolakoğlu(2010) çalışmasında ise aşırı izin verici/sınırsız, aşırı koruyucu/evhamlı ve sömürücü/istismar edici anne tutumunun, küçümseyici/kusur bulucu baba tutumunun zedelenmiş otonomi şema alanı ile ilişkili olduğunu belirtmiştir.

Kopukluk/reddedilmişlik şema alanına ilişkin analizlere bakıldığında algılanan ebeveynlik biçimlerinin cezalandırıcı, sömürücü, aşırı izin veren ve kusur bulan anne ve baba alt boyutlarını yordadığı bulunmuştur. Ayrıca kötümser/endişeli baba alt boyut kopukluk şema alanını yordadığı bulunmuştur. Sheffield ve arkadaşlarının (2005) çalışmasında kopukluk/reddedilmişlik şema alanı ile cezalandırıcı, duygularını bastıran, kuralcı/kalıplayıcı, kötümser/endişeli ebeveynlik stillerinin ilişkili olduğu ortaya çıkarken, bu çalışmada da benzer sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Çolakoğlu'nun (2010) çalışmasında aşırı izin verici/sınırsız, aşırı koruyucu/evhamlı, kötümser/endişeli, sömürücü/istismar edici ve küçümseyici/kusur bulucu boyutlarının kopukluk/reddedilmişlik şema alanı ile ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Bu çalışma Çolakoğlu'nun (2010) çalışmasıyla benzerlikler göstermektedir.

Zedelenmiş sınırlar şema alanına ilişkin analizlere bakıldığında algılanan ebeveynlik biçimlerinde cezalandırıcı, aşırı koruyan ve kusur bulan anne ve baba alt boyutlarını yordadığı bulunmuştur. Sheffield ve arkadaşlarının çalışmasına göre zedelenmiş sınırlar şema alanı ile kuralcı/kalıplayıcı ve cezalandırıcı anne tutumunun; koşullu/başarı odaklı anne ve baba tutumlarının ilişkili olduğu belirtilmiştir. Çolakoğlu'nun (2010) çalışmasında ise koşullu/başarı odaklı baba tutumunun, değişime kapalı/duygularını bastıran ve aşırı koruyucu/evhamlı anne tutumunun zedelenmiş sınırlar şema alanı ile ilişkili olduğu belirtilmiştir.

Yüksek standartlar /bastırılmışlık şema alanı ilişkin analizlere bakıldığında anne tarafından cezalandırıcı ve kötümser biçim, baba tarafından kötümser, cezalandırıcı, aşırı koruyan ve koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi yüksek standartlar/bastırılmışlık şema alanındaki şemaları geliştirmeye yatkın hale getirebilmektedir. Sheffield ve arkadaşlarının (2005) çalışmasına Yüksek standartlar /bastırılmışlık şema alanı ile kuralcı/kalıplayıcı, değişime kapalı/duygularını bastıran anne tutumu, duygusal olarak yoksun bırakıcı, küçümseyici/kusur bulucu ve koşullu/başarı odaklı anne ve baba tutumlarının ilişkili olduğu belirtilmiştir. Çolakoğlu'nun (2010) çalışmasında aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı, değişime kapalı/duygularını bastıran anne tutumu, kuralcı/kalıplayıcı, küçümseyici/kusur bulucu baba tutumunun aşırı tetikte olma şema alanı ile ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Son olarak diğerleri yönelimlilik şema alanına ilişkin analizlere bakıldığında algılanan ebeveynlik biçimlerinden başarı/koşullu odaklı, aşırı koruyan anne ve baba alt boyutlarını yordadığı bulunmuştur. Ayrıca duygularını bastıran baba ebeveynlik biçimini de yordadığı bulunmuştur. Sheffield ve arkadaşlarının (2005) çalışmasında diğerleri yönelimlilik şema alanı ile koşullu/başarı odaklı ve cezalandırıcı anne ve baba tutumları ilişkili olduğu belirtilmiştir. Çolakoğlu (2010) çalışmasında ise aşırı koruyucu/evhamlı, değişime kapalı/duygularını bastıran, koşullu/başarı odaklı, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı anne tutumu ve kuralcı/kalıplayıcı baba tutumunun başkaları yönelimlilik şema alanının ilişkili olduğu görülmüştür.

Elde edilen bulgulara bakıldığında, yurt içinde yapılan çalışmayla kısmen benzerlik gösterse de yurt dışında yapılan çalışma ile bu araştırma sonucu elde edilen bulguların farklılıklar gösterdiği saptanmıştır. Bu farklılığın ebeveyn tutumlarının kültürden kültüre farklılık göstermesi, örneklemin sosyokültürel yapısı, eğitim seviyesi ve geldiği aile tutumu itibariyle farklı gelişim dönemlerinde bulunması sebebiyle de ortaya çıktığı düşünülmektedir. Yurtdışındaki aile yapılarında çocuklar bireyci kültür yapı ile yetiştirilirken Türk kültüründe ise aile yapısı toplulukçu kültür olup ataerkil yapı ön plandadır. Buna göre aile çocuklara karşı daha korumacı ve otoriter tutum görülmektedir.Çolakoğlu'nun (2010) çalışmasında da olduğu gibi bireyci ve toplulukçu kültürler arasındaki farklılaşan ebeveyn tutumları ve aile yapıları göz önünde

bulundurulduğunda, yurtdışı örnekleminde gerçekleştirilen çalışma ile Türk örneklemini çalışmaları bulguları arasındaki farklılıklar gözlenmesinin beklenir yönde olduğu düşünülmektedir.

4.4. ALGILANAN EBEVEYNLİK BİÇİMLERİNİ (YEBÖ) YORDAYAN ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMLARINA(PARİ) YORDANMASINA İLİŞİKİN TARTIŞMASI

Aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumu algılanan ebeveynlik biçiminin bütün alt boyutları ile negatif yönde anlamlı korelasyon göstermiştir. Regresyon analiz sonuçlarına bakıldığında

Aşırı anne (koruyucu) tutum, aşırı izin veren/sınırsız anne ebeveynlik biçimini negatif yönde anlamlı düzeyde yordamıştır. Ayrıca algılanan ebeveynlik biçiminin baba alt boyutu ise aşırı koruyan/evhamlı ve cezalandıran baba ebeveynlik biçimi aşırı anne tutumu negatif yönde yordamıştır. Buna göre aşırı izin veren/sınırsız anne, aşırı koruyucu ve cezalandırıcı baba algılanan ebeveynlik biçimleri azaldıkça bireylerin koruyucu tutum benimsemeleri artacaktır.

Ev kadınlığı rolünü reddetme tutumuna ilişkin analizlere bakıldığında, anne tarafından sadece aşırı izin veren/sınırsız ebeveynlik biçimini, baba tarafından aşırı koruyan/evhamlı ve aşırı izin veren /sınırsız ebeveynlik biçimi ev kadınlığını reddeden tutumu negatif yönde yordamıştır.

Karı/koca geçimsizlik tutum, anne tarafından aşırı izin veren/sınırsız ve cezalandırıcı ebeveynlik, baba tarafından aşırı koruyan/evhamlı ve duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik biçimi negatif yönde yordamıştır.

Sıkı disiplin tutumuna ilişkin analizlere bakıldığında, ebeveynlik biçimlerinin anne ve baba alt boyutlarından tarafından aşırı koruyucu/evhamlı, aşırı izin veren /sınırsız ve koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimini negatif yönde yordamıştır.

Ayyıldız (2005) annelerin çocuklarına karşı tutumlarının, kendi annelerinden ne düzeyde etkilediğini ortaya çıkarmak amacıyla annelerin kendi yetiştiriliş yöntemleriyle, çocuklarına karşı tutumları karşılaştırmıştır. Buna göre annelerini ilgisiz olarak nitelendiren kişilerin demokratik yaklaşıma daha eğilimli oldukları, bu grubun

annelerini aşırı hoşgörölü olarak niteleyen kişilerin izlediği, anneleri demokratik tutum sergileyen annelerin ise bu boyuttan en düşük puan aldıkları; ev kadınlığını reddetme boyutunu ise annelerini demokratik olarak niteleyen annelerin en az, annelerini aşırı hoşgörölü olarak niteleyen annelerin ise en yüksek puan aldıkları bulunmuştur. Bu sonuçlar annelerin çocuklarına karşı tutumlarının kendi annelerinden etkilenmekle birlikte tam olarak özümsemediğini göstermektedir. Bizim araştırmamızda da anneler kendi çocuk yetiştirme tutumunda sadece kendi ebeveyn tutumları etkilemediği sonucuyla benzerlik taşımaktadır. Anı zamanda bu sonuç bizim araştırmamızın sınırlılığını da kapsamaktadır.

4.5. ALGILANAN EBEVEYNLİK BİÇİMLERİ VE AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMU İLİŞKİSİNDE ERKEN DÖNEM UYUM BOZUCU ŞEMALARA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER

Araştırmanın bu bölümünde çocuk yetiştirme tutumunda algılanan ebeveynlik biçimlerinin yordamasına ve erken dönem uyum bozucu şema alanlara ilişkin bulgular değerlendirilmektedir.

Yürütölen analizler sonucunda sıkı disiplin boyutu aşırı koruyan baba ve başarı/koşullu odaklı baba ebeveynlik biçimini yordamış ve ikici blokta diğerleri yönelimlilik şema alanının yordadığı görölmüştür. Başarı odaklı ebeveyn tutumuna maruz kalan bireylerin ebeveynleri tarafından kabulü başarı kazandıkları takdirde gerçekleşmektedir. koşullu/başarı odaklı tutuma maruz kalan bireylerin başarı elde edemediklerinde, çevreleri ile kurdukları ilişkilerde alaycı bir tutum sergileyerek başarısızlıklarını telafi ediyor oldukları, ya da bu durumdan farklı olarak elde ettikleri başarılar sonucu kendilerini kabul ettirmek adına başarıları ile övünerek etrafındakileri küçük görüyor oldukları düşünölmektedir (Çolakoğlu,2010:109). Benzer şekilde sıkı disiplin boyutu aşırı koruyan baba ebeveynlik biçimini ve zedelenmiş otonomi şema alanını yordadığı bulunmuştur. Ailelerin sıkı disiplin tutum göstermesi geleneksel Türk aile yapısında sık rastlanan bir tutumdur. Aynı zamanda; çocuğun kişiliğine önem vermeyen bir tutumdur. Çalışma analizinde katılımcı annelerin sıkı disiplin tutum

sergilemesini yordayan aşırı koruyucu ebeveynlik biçimi olduğu görülmüştür. Aşırı koruyucu ebeveynlik biçimden özellikle Türk kültüründe çocuklara aile dışı dünya hakkında abartılı ve çarpıtılmış haberler verilir. Böylece çocuğun dış dünyaya açılmasını engellemektir. Özellikle kız çocuğu olan ailelerde çocuklarının bireyleşmesini daha fazla engellemektedir. Buradan hareketle zedelenmiş otonomi şema alanının giriş bölümünde de aktarıldığı gibi kendi kimliklerini ortaya koyup kendi ilişkilerini kurabilme, kişisel hedefler belirleme ve bunlara ulaşmak için gerekli becerileri edinme konusunda güçlükler yaşamaktadırlar. Anneler erken dönemde karşılanamayan ihtiyaçlarını çocukları üzerinden telafi etmek istenildiği düşünülmektedir.

Aşırı koruyucu ve evhamlı ebeveynlik biçimiyle yetişen kişiler, hata yapmakta korkmadan içlerinden geldiği gibi kendilerini ifade etmelerine fırsat verilerek yetiştirilmediklerinden, bu kişilerin yeterlilik duygularının sağlıklı biçimde gelişmemesi sonucu yakın ilişkilerinde iç içe geçme ihtiyacında olabilirler. Bu nedenle annelerin sıkı disiplin tutum benimseyerek çocuğunda bireyselleşmesini engeller. Böylece katılımcı anneler çocukluk döneminde yaşanan sahnenin bir benzeri kendiliğe ve diğerlerine yönelik temsiller aracılığıyla yetişkinlik dönemi yakın ilişkilerinde yeniden canlandırılmaktadır.

Diğer bir yürütülen analiz karı/koca geçimsiz boyutu aşırı izin veren anne ebeveynlik biçimini ve kopukluk şema alanını yordadığı bulunmuştur. Kopukluk alanındaki şemalar, cezalandırılma/kusurluluk ve duyguları bastırma şema kökenlerini içermektedir. Bu yüzden diğerleri ulaşılmaz (duygusal yoksunluk) ya da düşmandır (güvensizlik/suistimal edilme). Young ve arkadaşları, (2003) bu alana ilişkin erken dönem uyumsuz şemaları olan kişiler tutarsız, kötüye kullanan, soğuk, reddedici ya da ilgisiz ailelerden gelmektedirler. Caner (2009) evli bireylerde kendi ebeveynlerini algılama biçimleri erken dönem uyum bozucu şemalar ve eşe yönelik değerlendirmeleri çalışmasında şema alanlarının sadece kadınlarda (erkeklerde görülen tek bir bulgu haricinde) algılanan ebeveynlik biçimleri ve eşe yönelik değerlendirmeler arasındaki ilişkide aracı rolü olabileceğine dikkati çekmiştir. Bu bulgu, kadınlarda algılanan ebeveynlik biçimlerinin, gelişen şemalar ve bunlara dair içselleştirmeler yoluyla yetişkinlik dönemi yakın ilişki biçimlerinde erkeklere göre daha belirleyici olabileceğini

düşündürmektedir. Buradan hareketle annelerin karı/koca geçimsiz tutumu yordayan değişkenlere bulgu bizim de çalışmamızı desteklemektedir.

Son olarak diğer bir bulgu ise karı/koca geçimsiz tutum boyutu cezalandırıcı baba ebeveynlik biçimini ve zedelenmiş sınırlar şema alanının yordadığı bulunmuştur. Zedelenmiş sınırlar şema alanı öz-disiplinle ilgili sınırları yeterli düzeyde geliştiremedikleri ve kendi istek ve ihtiyaçlarını göz ardı edip ilişkilerinde dengeyi sağlayamamaktadır. Aynı zamanda bireyler duygularını düzenleme konusunda problem yaşadıkları düşünülür. Giriş bölümünde değinildiği gibi Young ve arkadaşlarına (2003) göre bu şemanın kökeninde aşırı izin verici, fazla hoş görülü ailelere sahip oldukları; ailesi tarafından disiplin, sorumluluk üstlenmek, karşılıklı işbirliği ile ilgili duygularının yeterli düzeyde geliştirilmediği görülmektedir (Warburton & McIlwain, 2005, aktaran, Alfasfos , 2009). Bu bulgu bizim araştırmamızda benzer sonuçlar taşımamaktadır. Bunun nedeni olarak Türkiye'nin kültürel özellikleri açısından anlaşılabilir. Türk kültürünün çocuk yetiştirme özelliklerinde bir yandan yakınlık, koruyuculuk ve sevgi, diğer taraftan da kontrol ve yönlendirme bulunmaktadır. Çocuktan, ebeveynlerin kurallarına uyması beklenir ve bu aynı zamanda aile içi bağlılığın da göstergesi kabul edilir. (Kağıtçıbaşı, 1992, aktaran.,Göral Alkan, 2010). Aynı zamanda Türk kültürün içinde cezalandırıcı ebeveynlik sıcaklığın ve bağlılığın bir ölçütü olarak da algılanmaktadır. Fakat otorite tutum ve cezalandırıcılık çocuğun ihtiyaç duyduğu gerçekçi sınırları geliştirmede eksiklere, dolayısıyla da zedelenmiş sınırlar şema alanının gelişimine yol açabilir. Diğer yanda karı/koca geçimsizliği tutumu kocanın düşüncesizliği ve çocuğun bakımında anneye yardımı içeren sorulardan oluşmaktadır. Annelerin şema alanlarının kökeninde bulunana kendi feda yetişkinlik dönemlerinde de işlevsel olarak kendini gösterdiği düşünülebilir. Ayrıca, bireyin benlik gelişimi ve çocuk yetiştirme tutumları açısından belirleyici bir öneme sahip olan ebeveynlik biçimleri, sosyokültürel bağlam içinde değerlendirilmelidir. Özellikle kişilerin benlik gelişimi Kağıtçıbaşı'na (2007) göre , ebeveynin kontrolünün ve yakınlığının algılanışı ve doğurguları açısından kültürler arasında önemli farklılıklar bulunduğunu belirtmektedir (Soygüt, ve ark.,2008).

ÇALIŞMANIN SINIRLILIKLARI

Erken dönem uyum bozucu şemalar ve algılanan ebeveynlik stilleri Türkiye’de yeni çalışmaya başlanılan bir konudur; bu sebeple bu çalışmada çocuk yetiştirme tutumlarında algılanan ebeveynlik biçimlerinin yordanma gücünün ölçülmesi ve erken dönem uyumsuz şemaların aracı rolüne bakılmasının alana katkı sağlayacağı düşünülmekte, yeni araştırmalar tarafından çalışılmasının uygun olacağı öngörülmektedir.

Daha önce yapılan çalışmalarda algılanan ebeveynlik biçimleri ve erken dönem uyum bozucu şemalar patoloji üzerinden klinik tablolarla karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Bu çalışmada sağlıklı bireylerle çalışılmıştır. Benzer çalışmalar katılımcıların eşleriyle ve çocuklarıyla de yürütülebilir. Aynı zamanda çalışmada şemaların baş etme stillerine değinilmemiştir. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda baş etme stillerinin de çalışmaya dahil edilmesinin literatüre ışık tutacağı düşünülmektedir.

Örneklemin büyüklüğü araştırmanın başlıca sınırlılıkları arasında yer almaktadır. Örnekleme sınırlı sayıda katılımcının yer alması ve belirli yaşta olan çocukların anneler oluşturması, araştırma bulgularının genellenebilirliğini güçleştirmektedir

KAYNAKLAR

- Ayyıldız, T. (2005). *Zonguldak il merkezinde 0-6 yas Çocuğu Olan Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları*. Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sağlık Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Aydın, Z.(2011). *Üniversite Öğrencilerinin Empati Becerileri, Kişilik Özellikleri ve Anneden Algıladıkları Çocuk Yetiştirme Stilleri İle Ahlaki Muhakeme Düzeyleri arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Balat, G. (2007). *İlköğretime Başlayan Çocukların Anne Babalarının Yetiştirme Tutumlarının Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Düzeylerine Göre İncelenmesi*. *Eğitim ve Bilim Dergisi*. 32(143), 89-99.
- Bayalan, Y. (2011). *şema Terapi Nedir?*<http://yusufbayalan.terapi.com/sema-terapi-nedir/2013/06/16>
- Biricik, Z.(2011). *Üniversite Öğrencilerinde Algılanan Anne-Baba Tutumları ile Uyum Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Büyüşahin, G.(2009). *Boşanmış ve Boşanmamış (tam) Ailelerden Gelen 11-13 Yaş Arası Çocukların Anne-Baba Tutumlarını Algılama Biçimlerinin Sosyal Uyum Düzeyleri İle İlişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Caner, Melis (2009). *Evli bireylerde Kendi Ebeveynlerini Algılama Biçimleri Erken Dönem Uyum Bozucu şemalar Ve Eşe Yönelik Değerlendirme Arasındaki İlişkiler: şema Terapi Modeli Çerçevesinde Bir Değerlendirme*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Çakır, Zehra (2007) *Antisosyal Kişilik Bozukluğunda Erken Dönem Uyumsuz şemalar, Algılanan Ebeveynlik Stilleri Ve şema Sürdürücü Başa Çıkma Davranışları Arasındaki İlişkileri: şema Terapi Modeli Çerçevesinde Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Çolakoğu,E.Tuğçe (2012). *Genç Yetişkinlerde Kendilik Algısı, Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar, Algılanan Ebeveynlik Stilleri ve Kişilerarası İlişkiler*. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Demiriz, S. ve Öğretir, A. D. (2007). Alt ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki 10 Yaş Çocuklarının Anne Tutumlarının İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1),105-122.
- Dökmen, Ü. (1985). Aile İçi İletişim Çatışmalarının Transactional Ve Graph Analiz İle İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları*. Sayı: 1-2. (1985).
- Dörtlülüoğlu, Ç.(2009). *7-10 Yaş Arasındaki Hafif Düzeyde Zihinsel Geriliği Olan Çocuklarda Sözel Zeka, Anne-Baba Tutumları ve Davranışsal Dinamikler Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Durmuş, R. (2006) *3-6 Yaş Arası Çocuğu Olan Ebeveynlerin Kişilik Özellikleri ile Anne-Baba Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ergün, H. (2008). *14-18 Yaş Arası Ergenler ve Ebeveynlerimde Aleksitimik Özellikler, Ebeveyn Tutumları, Bağlanma ve Bağımlılık*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Evirgen, Nilay (2010). *Aile İçi Örüntülerin Çocukların algıları Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Harris, E. A., and Curtin, L. (2002). Parental Perceptions, Early Maladaptive Schemas, and Depressive Symptoms in Young Adults. *Cognitive Therapy and Research*, Vol, 26(3), 405–41.
- Hoşcan, S. (2010). *9-12 Yaş Çocuklarının Evlilik Çatışması Algısı İle Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişkide Ebeveyn Tutumunun Aracı Etkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gençöz, T., Saydam, R. (2005).Aile İlişkileri, Ebeveynin Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Kendilik Değerinin Gençler Tarafından Belirtilen Davranış Problemleri ile Olan İlişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, (55), 61-74
- Gök, A. C. (2012). *Associated Factors of Psychological Well-Being: Early Maladaptive*

Schemas, Schema Coping Processes, And Parenting Styles. Yüksek Lisans Tezi,
Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Kapçı, E. G., Hamamcı, Z., (2010). Aile işlevi ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişki: Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Aracı Rolü. *Klinik Psikiyatri*, 13,(127-136)
- Karaosmanoğlu, (Ed.), *İyi Hissetmek İçinde* (115-122). İstanbul: Psikonet Yayınları.
- Kaya, A.(2010).*İlköğretim Öğrencilerinden Anne-Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Kişilik Özelliklerine Göre Değişkenlerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kaya, F. (2010). *Çocukluk Döneminde Yaşanan İstismarın Kişilerarası İlişki Tarzları Üzerindeki Etkisi: Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Aracı Rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Kellogg, S. H., & Young, J. E. (2006). Schema Therapy For Borderline Personality Disorder. *Journal of Clinical Psychology*, Vol. 62(4), 445-458.
- Keser, Ç.,C. (2010). *Annenin Bağlanma Düzeyi ve Çocuk Yetiştirme Sürecinin Çocuğun Bağlanma Düzeyine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Köse, Bahar (2009) *Associations Of Psychological Well-Being With Early Maladaptive Schemas And Self-Construals*. Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- McGinn, K., L.,Cukor,D., ve SandersonV. C., (2005). The Relationship Between Parenting Style, Cognitive Style, and Anxiety and Depression: Does Increased Early Adversity Influence Symptom Severity Through the Mediating Role of Cognitive Style. *Cognitive Therapy and Research*,29(2), 219–242
- Nacak, M. (2009). *The Role of Residential Area and Education in Developmental Expectations, Parenting Practices and Family Environment of Turkish Mothers*. Yüksek Lisans Tezi, Koç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Nazlı S. (2012) . *Aile Danışmanlığı*, 8. Baskı Ankara: Anı Yayıncılık.
- Padesky, C. A. (1994). Schema Change Processes in Cognitive Therapy. *Clinical Psychology and Psychotherapy*.Clinical Psychology and Psychotherapy, 1 (5), 267-278.

- Riso, L. P., Froman, S. E., Raouf, M., Gable, P., Maddux, R. E., Turini-Santorelli, N. Ve ark. (2006). The Long-Term Stability of Early Maladaptive Schemas. *Cognitive Therapy and Research*, Vol. 30, No. 4.
- Örgün, Selda Kuru (2000). “*Anne Baba Tutumları ile 8. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygıları ve Atılganlıkları Arasındaki İlişki*”. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özdemir, Y.(2009). *Ergenlik Döneminde Benlik Kurgusu Gelişiminin Anababanın Çocuk Yetiştirme Stilleri Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özyürek, A. (2004). *Kırsal Bölge ve Şehir Merkezinde Yaşayan 5-6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Anne-Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sarıtaş, Dilek (2007) *The Effects Of Maternal Acceptance-Rejection On Psychological Distress Of Adolescents: The Mediator Roles Of Early Maladaptive Schemas*. Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Soygüt, G., Çakır, Z. (2009). Ebeveynlik Biçimleri İle Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkilerde Kişilerarası Şemaların Aracı Rolü: Şema Odaklı Bir Bakış. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 11 (22), 17-30.
- Soygüt, G., Çakır, Z., Karaosmanoğlu, A. (2008). Young Ebeveynlik Ölçeğinin Psikometrik Özelliklerine İlişkin Bir İnceleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11 (22), 17-30.
- Soygüt, G., Karaosmanoğlu, A., Çakır, Z. (2009). Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Değerlendirilmesi: Young Şema Ölçeği Kısa Form-3'ün Psikometrik Özelliklerine İlişkin Bir İnceleme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20 (1), 75-84.
- Şanlı, Deniz (2007). *Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Şahin, F., Özyürek, A. (2008). 5-6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Demografik Özelliklerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Etkisinin İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 395-414.
- Şendil, G., Cesur, S. (2011). The Relationships Between Parental Attitudes and Their Personalities and Values. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 10 (38,)1-22.
- Thimm, J. C., (2010). Mediation of Early Maladaptive Schemas Between Perceptions Of Parental Rearing Style and Personality Disorder Symptoms. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 41, 52-59.
- Tuncay, A. (2008). *İlköğretim Okulu Öğretmenlerin Aile Hayatı-Çocuk Yetiştirme Tutumları, Öğrenci Kontrol Eğilimleri ve Empati Eğilimleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tunç, A., Tezer, E. (2006). Çocuk Yetiştirme Stilleri ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki. *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*. 3(25), 37-44.
- Türker, A. V.(2008) *Çalışan Bireylerin Anne – Babalarına Yönelik Algıladıkları Çocuk Yetiştirme Davranışları ile Benlik Saygıları, Örgütsel Tutumları Ve Psikosomatik Şikayetleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tüzün, Z. (2006). Çeşitli Psikolojik Sorunları Olan Ergenlerde Bağlanma Biçimleri Ve Algılanan Aile Ortamları İle Kişilerarası Şema Örüntüleri Arasındaki İlişkilerin Objektif ve Projektif Temelli Değerlendirilmesi. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yalçın, A., F.(2010). *Genç Yetişkinlerin Çocuk Yetiştirme Tutumları İle Algıladıkları Ana-Baba Davranışları Arasındaki İlişkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yaka, İ. A.(2011). *Bağlanma Erken Döneme Yönelik Şemalar Öz Yönetim ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkiler*. Yüksek Lisans Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Yaşar, F. (2009). *İlköğretime Devam Eden Öğrencilerin Anne-Çocuk İlişisini Kabul Ve Reddedici Algılama Düzeyinin Annenin Evlilik Doyumu Ve Evlilik Uyumu Düzeyiyle İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Yavuzer, Haluk. (1997). *Ana-Baba Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yılmaz, A. (1999). “Çocuk Yetiştirme Tutumları: Kuramsal Yaklaşımlar ve Görgül Araştırmalar”. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(1) 99-118.
- Yılmaz, A. (2000). *Eşler Arasındaki Uyum ve Çocuğun Algıladığı Anne Baba Tutumu ile Çocukların, Ergenlerin ve Gençlerin Akademik Başarıları ve Benlik Algıları Arasındaki İlişkiler*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Young, J., Klosko, J. S., & Weishaar, M. E (2003). *Schema Therapy: A practitioner's Guide*. New York : Guilford Press.
- Young, J. E (1994). Young Parenting Inventory. [<http://www.schematherapy.com/id205.htm>]. New York: Cognitive Therapy Center.
- Yurteri, A.(2011). *Farklı Sosyo Ekonomik Düzeydeki Annelerin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları İle Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimler Enstitüsü, Ankara.

EKLER

EK.1.

AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU

Haliç Üniversitesi Uygulamalı Psikoloji Yüksek Lisans Programına bağlı tez çalışması olarak erken dönem uyum bozucu şemalar, algılanan ebeveynlik biçimleri ve aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkileri değerlendirmek üzere bir çalışma yürütülmektedir. Bu çalışma için size ekte sunulacak olan çeşitli değerlendirme araçlarını (YSÖ-KF3, YEBÖ, PARI) ve demografik bilgi formunu eksiksiz bir şekilde doldurmanız istenmektedir. Tahminen bu işlem yaklaşık 30-40 dakikanızı alacaktır.

Sonuçları yalnız bilimsel amaçlarla kullanılacak olan bu çalışmaya katılımınız tamamen sizin isteğinize bağlıdır. Araştırmada yer almayı reddedebilir, herhangi bir aşamada çalışmadan çekilebilirsiniz. Sizden herhangi bir kimlik bilgisi alınmayacak, doldurduğunuz ölçekler kapalı zarfta toplanacak ve çalışma bilgileri yalnızca bu çalışma kapsamında kullanılacaktır.

Tüm uygulamaya ilişkin bilgiler ve yanıtlar kesinlikle gizli tutulacak; bu formlardan elde edilen bilgiler yalnızca araştırma amacına yönelik olarak kullanılacaktır. **Bireysel herhangi bir değerlendirme yapılmayacak, yanıtlar toplu olarak değerlendirilecektir**

Danışman: **Yrd.Doç.Dr. Pervin Seda Bıkmaz**

Araştırmayı Yürüten: Tuğçe

Yıldırım

Haliç Üniversitesi Psikoloji Bölümü

Yüksek

Lisans

Öğrencisi

Katılımcının Beyanı

Yukarıda okuduğum çalışma ile ilgili bilgiler bana sözlü olarak da iletildi. Bu çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının İmzası

EK.2**DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU**

	SİZİN		EŞİNİZİN	
DOĞUM YILI				
MESLEK				
EĞİTİM DURUMU	☐ Okuryazar değil ☐ Okuryazar ☐ İlkokul mezunu ☐ Ortaokul mezunu ☐ Lise mezunu ☐ 2 yıllık üniversite mezunu ☐ 4 yıllık üniversite mezunu ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora ve üstü		☐ Okuryazar değil ☐ Okuryazar ☐ İlkokul mezunu ☐ Ortaokul mezunu ☐ Lise mezunu ☐ 2 yıllık üniversite mezunu ☐ 4 yıllık üniversite mezunu ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora ve üstü	
MEDENİ DURUMU	☐ Evliyim ☐ Bekârim ☐ Eşimle ayrı yaşıyoruz ☐ Boşandım ☐ Eşimi kaybettim			
AİLENİZİN TOPLAM GELİRİ (şuandaki)	☐ Düşük ☐ Düşük Orta ☐ Orta ☐ Orta Üstü ☐ Yüksek			
GELDİĞİNİZ/YETİŞTİĞİNİZ AİLE TÜRÜ	☐ Çekirdek aile (anne, baba kardeşler aynı hanede) ☐ Geniş aile (anne-baba ve birtakım akrabalar ile aynı hanede) ☐ Çekirdek aile ve akrabalarla aynı apartmanda ☐ Diğer (belirtiniz.....)			
GELDİĞİNİZ AİLENİN SİZİ YETİŞTİRME TUTUNUNU NASIL TANIMLARSINIZ?	☐ Demokratik (eşitlikçi) aile ☐ Sıkı disiplin/baskın aile ☐ Koruyucu aile ☐ Yüksek kontrol aile ☐ İlgisiz/Serbest aile			
Çocuğunuzun;	1.Çocuk	2.Çocuk	3.Çocuk	4.Çocuk
Cinsiyeti				
Yaşı				

EK.3

YOUNG ŞEMA ÖLÇEĞİ KISA FORM 3 – YŞÖ-KF3

Yönerge: Aşağıda, kişilerin kendilerini tanımlarken kullandıkları ifadeler sıralanmıştır. Lütfen her bir ifadeyi okuyun ve sizi ne kadar iyi tanımladığına karar verin. Emin olmadığınız sorularda neyin doğru olabileceğinden çok, sizin **duygusal olarak** ne hissettiğinize dayanarak cevap verin. Bir kaç soru, anne babanızla ilişkiniz hakkındadır. Eğer biri veya her ikisi su anda yaşamıyorlarsa, bu soruları o veya onlar hayatta iken ilişkinizi göz önüne alarak cevaplandırın. 1 den 6'ya kadar olan seçeneklerden sizi tanımlayan en yüksek şıkkı seçerek her sorudan önce yer alan boşluğa yazın.

Derecelendirme:

- 1- Benim için tamamıyla yanlış
- 2- Benim için büyük ölçüde yanlış
- 3- Bana uyan tarafı uymayan tarafından biraz fazla
- 4- Benim için orta derecede doğru
- 5- Benim için çoğunlukla doğru
- 6- Beni mükemmel şekilde tanımlıyor

1. ____ Bana bakan, benimle zaman geçiren, basıma gelen olaylarla gerçekten ilgilenen kimsem olmadı.
2. ____ Beni terk edeceklerinden korktuğum için yakın olduğum insanların peşini bırakmam.
3. ____ İnsanların beni kullandıklarını hissediyorum.
4. ____ Uyumsuzum.
5. ____ Beğendiğim hiçbir erkek/kadın, kusurlarımı görürse beni sevmez.
6. ____ İş (veya okul) hayatımda neredeyse hiçbir şeyi diğer insanlar kadar iyi yapamıyorum
7. ____ Günlük yaşamımı tek basıma idare edebilme becerisine sahip olduğumu hissetmiyorum.
8. ____ Kötü bir şey olacağı duygusundan kurtulamıyorum.

9. ____ Anne babamdan ayrılmayı, bağımsız hareket edebilmeyi, yaşitlarım kadar, başaramadım.
10. ____ Eğer istediğimi yaparsam, basımı derde sokarım diye düşünürüm.
11. ____ Genellikle yakınlarıma ilgi gösteren ve bakan ben olurum.
12. ____ Olumlu duygularımı diğerlerine göstermekten utanırım (sevdiğimi, önemseddiğimi göstermek gibi).
13. ____ Yaptığım çoğu şeyde en iyi olmalıyım; ikinci olmayı kabullenemem.
14. ____ Diğer insanlardan bir şeyler istediğimde bana “hayır” denilmesini çok zor kabullenirim.
15. ____ Kendimi sıradan ve sıkıcı isleri yapmaya zorlayamam.
16. ____ Paramın olması ve önemli insanlar tanıyor olmak beni değerli yapar.
17. ____ Her şey yolunda gidiyor görünse bile, bunun bozulacağını hissederim.
18. ____ Eğer bir yanlış yaparsam, cezalandırılmayı hak ederim.
19. ____ Çevremde bana sıcaklık, koruma ve duygusal yakınlık gösteren kimsem yok.
20. ____ Diğer insanlara o kadar muhtacım ki onları kaybedeceğim diye çok endişeleniyorum.
21. ____ İnsanlara karşı tedbiri elden bırakamam yoksa bana kasıtlı olarak zarar vereceklerini hissederim.
22. ____ Temel olarak diğer insanlardan farklıyım.
23. ____ Gerçek beni tanırlarsa beğendiğim hiç kimse bana yakın olmak istemez.
24. ____ İşleri halletmede son derece yetersizim.
25. ____ Gündelik işlerde kendimi başkalarına bağımlı biri olarak görüyorum.
26. ____ Her an bir felaket (doğal, adli, mali veya tıbbi) olabilir diye hiss ediyorum.
27. ____ Annem, babam ve ben birbirimizin hayatı ve sorunlarıyla aşırı ilgili olmaya eğilimliyiz.
28. ____ Diğer insanların isteklerine uymaktan başka yolum yokmuş gibi hiss ediyorum; eğer böyle yapmazsam bir şekilde beni reddederler veya intikam alırlar.
29. ____ Başkalarını kendimden daha fazla düşündüğüm için ben iyi bir insanım.
30. ____ Duygularımı diğerlerine açmayı utanç verici bulurum.
31. ____ En iyisini yapmalıyım, “yeterince iyi” ile yetinemem.

32. ____ Ben özel biriyim ve diğer insanlar için konulmuş olan kısıtlamaları veya sınırları kabul etmek zorunda değilim.
33. ____ Eğer hedefime ulaşamazsam kolaylıkla yılmıya düşer ve vazgeçerim.
34. ____ Başkalarının da farkında olduğu başarılar benim için en değerlisidir.
35. ____ İyi bir şey olursa, bunu kötü bir şeyin izleyeceğinden endişe ederim.
36. ____ Eğer yanlış yaparsam, bunun özrü yoktur.
37. ____ Birisi için özel olduğumu hiç hissetmedim.
38. ____ Yakınlarımla beni terk edeceği ya da ayrılacağından endişe duyarım
39. ____ Herhangi bir anda birileri beni aldatmaya kalkışabilir.
40. ____ Bir yere ait değilim, yalnızım.
41. ____ Başkalarının sevgisine, ilgisine ve saygısına değer bir insan değilim.
42. ____ İş ve başarı alanlarında birçok insan benden daha yeterli.
43. ____ Doğru ile yanlış birbirinden ayırmakta zorlanırım.
44. ____ Fiziksel bir saldırıya uğramaktan endişe duyarım.
45. ____ Annem, babam ve ben özel hayatımız birbirimizden saklarsak, birbirimizi aldatmış hissedebilir veya suçluluk duyarız
46. ____ İlişkilerimde, diğer kişinin yönlendirici olmasına izin veririm.
47. ____ Yakınlarımla o kadar meşgulüm ki kendime çok az zaman kalıyor.
48. ____ İnsanlarla beraberken içten ve cana yakın olmak benim için zordur.
49. ____ Tüm sorumluluklarımı yerine getirmek zorundayım.
50. ____ İstediğimi yapmaktan alıkonulmaktan veya kısıtlanmaktan nefret ederim.
51. ____ Uzun vadeli amaçlara ulaşabilmek için su andaki zevklerimden fedakârlık etmekte zorlanırım
52. ____ Başkalarından yoğun bir ilgi görmezsem kendimi daha az önemli hissedirim.
53. ____ Yeterince dikkatli olmazsanız, neredeyse her zaman bir şeyler ters gider.
54. ____ Eğer isimi doğru yapmazsam sonuçlara katlanmam gerekir.
55. ____ Beni gerçekten dinleyen, anlayan veya benim gerçek ihtiyaçlarım ve duygularımı önemseyen kimsem olmadı.
56. ____ Önem verdiğim birisinin benden uzaklaştığını sezersem çok kötü hissedirim.
57. ____ Diğer insanların niyetleriyle ilgili oldukça şüpheliyimdir.
58. ____ Kendimi diğer insanlara uzak veya kopmuş hissediyorum.

59. _____ Kendimi sevilebilecek biri gibi hissetmiyorum.
60. _____ İş (okul) hayatımda diğer insanlar kadar yetenekli değilim.
61. _____ Gündelik işler için benim kararlarıma güvenilemez.
62. _____ Tüm paramı kaybedip çok fakir veya zavallı duruma düşmekten endişe duyarım.
63. _____ Çoğunlukla annem ve babamın benimle iç içe yaşadığını hissediyorum- Benim kendime ait bir hayatım yok.
64. _____ Kendim için ne istediğimi bilmediğim için daima benim adıma diğer insanların karar vermesine izin veririm.
65. _____ Ben hep başkalarının sorunlarını dinleyen kişi oldum.
66. _____ Kendimi o kadar kontrol ederim ki insanlar beni duygusuz veya hissiz bulurlar.
67. _____ Başarmak ve bir şeyler yapmak için sürekli bir baskı altındayım.
68. _____ Diğer insanların uyduğu kurallara ve geleneklere uymak zorunda olmadığımı hissediyorum.
69. _____ Benim yararına olduğunu bilsem bile hoşuma gitmeyen şeyleri yapmaya kendimi zorlayamam.
70. _____ Bir toplantıda fikrimi söylediğimde veya bir topluluğa tanıtıldığımda onaylanılmayı ve takdir görmeyi isterim.
71. _____ Ne kadar çok çalışırsam çalışayım, maddi olarak iflas edeceğimden ve neredeyse her şeyimi kaybedeceğimden endişe ederim.
72. _____ Neden yanlış yaptığının önemi yoktur; eğer hata yaptıysam sonucuna da katlanmam gerekir.
73. _____ Hayatımda ne yapacağımı bilmediğim zamanlarda uygun bir öneride bulunacak veya beni yönlendirecek kimsem olmadı.
74. _____ İnsanların beni terk edeceği endişesiyle bazen onları kendimden uzaklaştırırım.
75. _____ Genellikle insanların asıl veya art niyetlerini araştırırım.
76. _____ Kendimi hep grupların dışında hissedirim.
77. _____ Kabul edilemeyecek pek çok özelliğim yüzünden insanlara kendimi açamıyorum veya beni tam olarak tanımalarına izin vermiyorum.

78. _____ İş (okul) hayatımda diğer insanlar kadar zeki değilim.
79. _____ Ortaya çıkan gündelik sorunları çözebilme konusunda kendime güvenmiyorum.
80. _____ Bir doktor tarafından herhangi bir ciddi hastalık bulunmamasına rağmen bende ciddi bir hastalığın gelişmekte olduğu endişesine kapılıyorum.
81. _____ Sık sık annemden babamdan ya da esimden ayrı bir kimliğimin olmadığını hissediyorum.
82. _____ Haklarıma saygı duyulmasını ve duygularımın hesaba katılmasını istemekte çok zorlanıyorum.
83. _____ Başkaları beni, diğerleri için çok, kendim için az şey yapan biri olarak görüyorlar.
84. _____ Diğerleri beni duygusal olarak soğuk bulurlar.
85. _____ Kendimi sorumluluktan kolayca sıyıramıyorum veya hatalarım için gerekçe bulamıyorum.
86. _____ Benim yaptıklarımın, diğer insanların katkılarından daha önemli olduğunu hissediyorum.
87. _____ Kararlarıma nadiren sadık kalabilirim.
88. _____ Bir dolu övgü ve iltifat almam kendimi değerli birisi olarak hissetmemi sağlar.
89. _____ Yanlış bir kararın bir felakete yol açabileceğinden endişe ederim.
90. _____ Ben cezalandırılmayı hak eden kötü bir insanım .

EK.4

YOUNG EBEVEYNLİK ÖLÇEĞİ – YEBÖ

Aşağıda anne ve babanızı tarif etmekte kullanabileceğiniz tanımlamalar verilmiştir. Lütfen her tanımlamayı dikkatle okuyun ve ebeveynlerinize ne kadar uyduğuna karar verin. 1 ile 6 arasında, çocukluğunuz sırasında annenizi ve babanızı tanımlayan en yüksek dereceyi seçin. Eğer sizi anne veya babanız yerine başka insanlar büyüttü ise onları da aynı şekilde derecelendirin. Eğer anne veya babanızdan biri hiç olmadı ise o sütunu bos bırakın.

- 1 - Tamamı ile yanlış
- 2 - Çoğunlukla yanlış
- 3 - Uyan tarafı daha fazla
- 4 - Orta derecede doğru
- 5 - Çoğunlukla doğru
- 6 - Ona tamamı ile uyuyor.

Anne Baba

1. ____ Beni sevdi ve bana özel birisi gibi davrandı.
2. ____ Bana vaktini ayırdı ve özen gösterdi.
3. ____ Bana yol gösterdi ve olumlu yönlendirdi.
4. ____ Beni dinledi, anladı ve duygularımızı karşılıklı paylaştık.
5. ____ Bana karşı sıcaktı ve fiziksel olarak şefkatliydi.
6. ____ Ben çocukken öldü veya evi terk etti.
7. ____ Dengesizdi, ne yapacağı belli olmazdı veya alkolikti.
8. ____ Kardeş(ler)imi bana tercih etti.
9. ____ Uzun süreler boyunca beni terk etti veya yalnız bıraktı.
10. ____ Bana yalan söyledi, beni kandırdı veya bana ihanet etti.
11. ____ Beni dövdü, duygusal veya cinsel olarak taciz etti.
12. ____ Beni kendi amaçları için kullandı.
13. ____ İnsanların canını yakmaktan hoşlanırdı.

Anne Baba

14. ____ ____ Bir yerimi inciteceğim diye çok endişelenirdi.
15. ____ ____ Hasta olacağım diye çok endişelenirdi.
16. ____ ____ Evhamlı veya fobik/korkak bir insandı.
17. ____ ____ Beni aşırı korurdu.
18. ____ ____ Kendi kararlarım veya yargılarıma güvenememe neden oldu
19. ____ ____ İşleri kendi basıma yapmama fırsat vermeden çoğu isimi o yaptı.
20. ____ ____ Bana hep daha çocukmuşum gibi davrandı.
21. ____ ____ Beni çok eleştirirdi.
22. ____ ____ Bana kendimi sevmeye layık olmayan veya dışlanmış bir gibi hissettirdi.
23. ____ ____ Bana hep bende yanlış bir şey varmış gibi davrandı.
24. ____ ____ Önemli konularda kendimden utanmama neden oldu.
25. ____ ____ Okulda başarılı olmam için gereken disiplini bana kazandırmadı.
26. ____ ____ Bana salakmışım veya beceriksizmişim gibi davrandı.
27. ____ ____ Başarılı olmamı gerçekten istemedi.
28. ____ ____ Hayatta başarısız olacağıma inandı.
29. ____ ____ Benim fikrim veya isteklerim önemsizmiş gibi davrandı.
30. ____ ____ Benim ihtiyaçlarımı gözetmeden kendisi ne isterse onu yaptı.
31. ____ ____ Hayatımı o kadar çok kontrol altında tuttu ki çok az seçme özgürlüğüm oldu.
32. ____ ____ Her şey onun kurallarına uymalıydı.
33. ____ ____ Aile için kendi isteklerini feda etti.
34. ____ ____ Günlük sorumluluklarının pek çoğunu yerine getiremiyordu ve ben her zaman kendi payıma düşenden fazlasını yapmak zorunda kaldım.
35. ____ ____ Hep mutsuzdu; destek ve anlayış için hep bana dayandı.
36. ____ ____ Bana güçlü olduğumu ve diğer insanlara yardım etmem gerektiğini hissettirdi.
37. ____ ____ Kendisinden beklentisi hep çok yüksekti ve bunlar için kendini çok zorlardı.
38. ____ ____ Benden her zaman en iyisini yapmamı bekledi.

39. ____ ____ Pek çok alanda mükemmeliyetçiydi; ona göre her şey olması gerektiği gibi olmalıydı.
40. ____ ____ Yaptığım hiçbir şeyin yeterli olmadığını hissetmeme sebep oldu.
41. ____ ____ Neyin doğru neyin yanlış olduğu hakkında kesin ve katı kuralları vardı.
42. ____ ____ Eğer işler düzgün ve yeterince hızlı yapılmazsa sabırsızlanırdı.
43. ____ ____ İşlerin tam ve iyi olarak yapılmasına, eğlenme veya dinlenmekten daha fazla önem verdi.
44. ____ ____ Beni pek çok konuda şımarttı veya aşırı hoşgörülü davrandı.
45. ____ ____ Diğer insanlardan daha önemli ve daha iyi olduğumu hissettirdi.
46. ____ ____ Çok talepkardı; her şeyin onun istediği gibi olmasını isterdi.
47. ____ ____ Diğer insanlara karşı sorumluluklarımın olduğunu bana öğretmedi.
48. ____ ____ Bana çok az disiplin veya terbiye verdi.
49. ____ ____ Bana çok az kural koydu veya sorumluluk verdi.
50. ____ ____ Aşırı sinirlenmeme veya kontrolümü kaybetmeme izin verirdi.
51. ____ ____ Disiplinsiz bir insandı.
52. ____ ____ Birbirimizi çok iyi anlayacak kadar yakındık.
53. ____ ____ Ondan tam olarak ayrı bir birey olduğumu hissedemedim veya bireyselliğimi yeterince yasayamadım.
54. ____ ____ Onun çok güçlü bir insan olmasından dolayı büyürken kendi yönümü belirleyemiyordum.
55. ____ ____ İçimizden birinin uzağa gitmesi durumunda, birbirimizi üzebileceğimizi hissederdim.
56. ____ ____ Ailemizin ekonomik sorunları ile ilgili çok endişeli idi.
57. ____ ____ Küçük bir hata bile yapsam kötü sonuçların ortaya çıkacağını hissettirirdi.
58. ____ ____ Kötümser bir bakış açısı vardı, hep en kötüsünü beklerdi.
59. ____ ____ Hayatın kötü yanları veya kötü giden şeyler üzerine odaklanırdı.
60. ____ ____ Her şey onun kontrolü altında olmalıydı.
61. ____ ____ Duygularını ifade etmekten rahatsız olurdu.
62. ____ ____ Hep düzenli ve tertipliydi; değişiklik yerine bilineni tercih ederdi.
63. ____ ____ Kızgınlığını çok nadir belli ederdi.

64. ____ ____ Kapalı birisiydi; duygularını çok nadir açardı.
65. ____ ____ Yanlış bir şey yaptığımda kızardı veya sert bir şekilde eleştirdiği olurdu.
66. ____ ____ Yanlış bir şey yaptığımda beni cezalandırdığı olurdu.
67. ____ ____ Yanlış yaptığımda bana aptal veya salak gibi kelimelerle hitap ettiği olurdu.
68. ____ ____ İşler kötü gittiğinde başkalarını suçlardı.
69. ____ ____ Sosyal statü ve görünümüne önem verirdi.
70. ____ ____ Başarı ve rekabete çok önem verirdi.
71. ____ ____ Başkalarının gözünde benim davranışlarımın onu ne duruma düşüreceği ile çok ilgiliydi.
72. ____ ____ Başarılı olduğum zaman beni daha çok sever veya bana daha çok özen gösterirdi.

EK.5

AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMU -PARI

Yönerge: Aşağıda, kişilerin kendilerini tanımlarken kullandıkları ifadeler sıralanmıştır. Lütfen her bir ifadeyi okuyun ve sizi ne kadar iyi tanımladığına karar verin. Emin olmadığınız sorularda neyin doğru olabileceğinden çok, sizin **duygusal olarak** ne hissettiğinize dayanarak cevap verin. İfadelerde doğru veya yanlış yoktur, sadece kendi görüşünüzü işaretlemeniz gerekiyor. Araştırma için, bütün sorunların cevaplandırılması çok önemli bir noktadır. Onun için, bazı ifadeler birbirine benzer dahi olsa, gene de cevaplandırmanızı rica ederiz.” 1 den 4’e kadar olan seçeneklerden sizi tanımlayan en yüksek şıkkı seçerek her sorudan önce yer alan boşluğa yazın.

Derecelendirme:

1. Çok uygun buluyorum.
 2. Oldukça uygun buluyorum.
 3. Biraz uygun buluyorum.
 4. Hiç uygun bulmuyorum.
1. ____Çocuk, yorucu veya zor işlerden korunmalıdır.
 2. ____Anne ve babalar çocuklarını dertlerini anlatmaya teşvik ederler. Fakat bazen çocukların dertlerinin hiç açılmaması gerektiğini anlayamazlar.
 3. ____Çocuk boşa geçen dakikaların bir daha hiç geri gelmeyeceğini ne kadar çabuk öğrenirse, kendisi için o kadar iyi olur.
 4. ____Bir anne çocuğunun düş kırıklığına uğramaması için elinden geleni yapmalıdır.
 5. ____Çocuk ne kadar erken yürümeyi öğrenirse, o kadar iyi terbiye edilebilir.
 6. ____Çocuk yetiştirmek sinir bozucu, yıpratıcı bir iştir.
 7. ____Çocuğun hayatta öğrenmesi gereken çok şey vardır. Zamanını boşa geçirmesi affedilemez.
 8. ____Babalar, biraz daha şefkatli olsalar, anneler çocuklarını daha iyi yönetebilirler.

9. ____ Çocuk yetiştirmenin kötü taraflarından biri de, anne ya da babanın istediğini yapabilmesi için yeterince özgür olmamasıdır.
10. ____ Sıkı kurallarla yetiştirilen çocuklardan en iyi yetişkinler çıkar.
11. ____ Bir anne çocuğunun mutluluğu için kendi mutluluğunu feda etmesini bilmelidir.
12. ____ Daima koşuşturan, hareketli bir çocuk büyük bir olasılıkla mutlu bir insan olacaktır.
13. ____ Büyükler çocukların şakalarına güler, onlara eğlendirici öyküler anlatırsa, evdeki düzen daha iyi, daha ahenkli olur.
14. ____ Çocuğun en gizli düşüncelerini kesinlikle bilmek, bir annenin görevidir.
15. ____ Anne-babalar çocuklarına, sorgusuz sualsiz kendilerine sadık kalmalarını öğretmelidirler.
16. ____ Bütün genç anneler, bebek bakımında beceriksiz olduklarından korkarlar.
17. ____ Hangi anne olursa olsun eğer bütün gününü çocuklarla geçirmek zorunda kalırsa sonunda çocuklar sinirine dokunur.
18. ____ Anne ve babalar her zaman çocuklarının kendilerine uymasını beklememeli, biraz da kendileri çocuklarına uymalıdır.
19. ____ Eğer anneler dileklerinin kabul edileceğini bilselerdi, babalarının daha anlayışlı olmalarını isterlerdi.
20. ____ Bir çocuğa, ne olursa olsun, dövüşmekten açınması gerektiği öğretilmelidir. Çocuklar bencil olduklarında, hep bir şeyler istediklerinde, annenin tepesinin atması çok normaldir.
21. ____ Çocuklar bencil olduklarında, hep bir şeyler istediklerinde, annenin tepesinin atması çok normaldir.
22. ____ Eğer çocuklar ailedeki kuralları uygun bulmuyorsa, bunu anne-babalarına söylemeleri hoş karşılanmalıdır.
23. ____ Anneler çoğu zaman çocuklarına bir dakika daha dayanamayacakları duygusuna kapılırlar.
24. ____ Çocuğu sıkı terbiye ederseniz sonra size teşekkür eder.

25. ____ Küçük bir çocuk, cinsiyet konusunda sakınmalıdır.
26. ____ Bir annenin, çocuğunun hayatı hakkında her şeyi bilmesi hakkıdır. Çocuğu onun önemli parçasıdır.
27. ____ Uyanık bir anne-baba, çocuğun tüm düşüncelerini öğrenmeye çalışmalıdır.
28. ____ Çocuklar, anne-babalarının kendileri için neler feda ettiklerini düşünmelidirler.
29. ____ Eğer çocukların dertlerini söylemelerine izin verirlerse büsbütün şikayetçi olurlar.
30. ____ Sıkı terbiye, sağlam ve iyi karakter geliştirir.
31. ____ Genç bir kadın, henüz geçen yapmak istediğini pek çok şey olduğu için, anne oluca kendisini tutuklanmış duygusuna kaptırır.
32. ____ Anneler, çocukları için hemen hemen bütün eğlencelerini feda ederler.
33. ____ Babalar, daha az bencil olsalar, kendilerine düşen görevi yaparlardı.
34. ____ İyi bir anne çocuğunu ufak tefek güçlüklerden korumalıdır.
35. ____ Bir çocuğa anne ve babasını herkesten üstün görmesi öğretilmelidir.
36. ____ Çocuk hiçbir zaman ailesinden sır saklamamalıdır.
37. ____ Çocuklardan sık sık ödün vermelerini, anne-babaya uymalarını istemek doğru değildir.
38. ____ Çoğu anneler bebeklerine bakarken onu inciteceklerinden korkarlar.
39. ____ Bir çocuğa başı derde girdiğinde, döğüşmek yerine büyüklere başvurması öğretilmelidir.
40. ____ Anne-baba arasındaki bazı konular küçük bir tartışma ile çözümlenemez.
41. ____ Ev bakımında ve idaresinde en kötü şeylerden biri de, kişinin kendini evinde tutuklanmış gibi hissetmesidir.
42. ____ Hiçbir kadından yeni doğmuş bir bebeğe tek başına bakması beklenmemelidir.
43. ____ Oğlan ve kız çocukları soyunurken birbirini görmemelidir.
44. ____ Çocukların sorunlarına eğilirsenez sizi oyalamak için çeşitli masallar uydururlar.

45. ____Eğer anne-babalar çocukları ile şakalaşp beraber eğlenirlerse, çocuklar onların öğütlerini dinlemeye daha istekli olurlar.
46. ____Annenleri kendileri yüzünden zorluk çektiği için çocuklar, onlara karşı daha anlayışlı olmalıdırlar.
47. ____Bir çocuk eninde sonunda anne-babasından daha akıllı olmayacağını öğrenirler.
48. ____Eğer bir anne çocuklarını iyi yetiştiremiyorsa belki de bu, babanın kendine düşen görevi iyi yapmamasından ileri geliyordur.
49. ____Genç bir anne için ilk bebeğin bakımı sırasında yalnız kalmaktan daha kötü bir şey olamaz.
50. ____Bir çocuğun diğer bir çocuğa vurması hiçbir şekilde hoşgörülle karşılanamaz..
51. ____Anne-babalar çocuklarına hayatta ilerleyebilmeleri için hep bir şeyler yapmaları ve boşa zaman geçirmeleri gerektiğini öğretmelidirler.
52. ____Akıllı bir kadın, yeni bir bebeğin doğumundan önce ve sonra yalnız kalmamak için elinden geleni yapar.
53. ____Evde olup bitenleri sadece anne bildiği için ev hayatını onun planlaması gerekir.
54. ____Kendi haklarına sahip olabilmesi için, bazen bir kadının kocasını terslemesi gerekir.
55. ____Bütün zamanını çocuklarıyla geçirmek, bir kadına kanadı kopmuş kuş duygusu verir.
56. ____Eğer anne kollarını sıvar, bütün yükü sırtına alırsa tüm aile rahat eder.
57. ____Anne-babalar çocuklarını kendi kendilerine oluşturdukları güveni sarsabilecekleri bütün güç işlerden sakınmalıdırlar.
58. ____Çocuklar, aslında, sıkı disiplin içinde mutlu olurlar.
59. ____Çocuklarının arkadaşlıkları ve sosyal hayatlarıyla yakından ilgilenen anne-babalar onların iyi yetişmelerini sağlarlar.
60. ____Anne ve babaya sadakat her şeyden önce gelir.

ÖZGEÇMİŞ

1988 yılında, Kayseri’de doğdu. İlköğrenimini Yüce-tepe İlköğretim Okulu’nda(Ankara), lise öğrenimini ise Bahçelievler Deneme Lisesi’nde (Ankara) tamamladı. Lisans öğrenimini Okan Üniversitesi’nde psikoloji alanında tamamladıktan sonra 2011-2013 yılları arasında Haliç Üniversitesi’nde Uygulamalı (Klinik) Psikoloji yüksek lisans eğitimini tamamladı.

2009 yılında Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi’nde gönüllü, 2011 yılında ise Hacettepe Üniversitesi Hastanesi’nin psikiyatri servislerinde stajını gerçekleştirdi. 2012-2013 yılları arasında özel bir Kuşadası Belediyesi Kadın Danışma Merkezi’nde psikolog olarak çalıştı. Alanında çeşitli eğitim ve seminerlere katıldı, 2011-2012 yılları arasında Şema Terapi ve 2013 yılında ODTÜSEM’de Aile ve Evlilik terapi eğitiminin I. ve II. Seviyelerini tamamladı. MS Office programlarını ve SPSS programını kullanabilmektedir. İngilizce bilgisine, ayrıca Çocuklar İçin Algı Testi (CAT), L.DUSS objektif testlerine ve Wechsler Çocuklar için Zeka Ölçeği’ni (WISC-R) uygulama bilgisine sahiptir.